

TÉMA:
PÁLESTÍNSKO-IZRAELSKÝ
KONFLIKT V UMĚNÍ

ZE SEMAFORU

GO JSOU TO TAKTICKÁ MEDIA?

TINA IZ RAE
 STINA IZ RAE
 TINA IZ RAE
 INA IZ RA
 AIZRAEL
 TINA IZ RAE
 INA IZ RAE
 NA IZ
 NA IZ
 NA IZ R
 NA IZ
 NA IZ RAE
 IA IZ
 AIZRAEL
 NI

obsah téma: palestinsko-izraelský konflikt v umění

- 11 Proломit mlčení. Válečná intimita generace Libanonu / Michal Procházka
- 12 Cesta na Blízký východ. Jak Izrael ovlivnil Tamaru Moyzes / Monika Ticháčková
- 17 Západovýchodní díván. Improvizátoři mezi Libanonem a Západem / Lukáš Jiříčka
- 18 Přesměrování rolí. O odlišném vnímání současného palestinského umění / Nat Mullerová
- 38 Válka proti levičákům. Reportáž z Izraele o pravicových neziskových organizacích / Břetislav Tureček
- 39 Slova proti tmě. Nejlepší román Amose Oze / Lukáš Rychetský

3 komentář

báseň
3 Druhy kamufláže / Reginald Shepherd

galerie
4 Lubomír Kotek / připravil Josef Moucha

literatura

6 Jak se dožít dospělosti. Na okraji světla Marie Peury / Lenka Fárová

7 Když chlap práskne do stolu. Tirza Arnona Grunberga /
Jan M. Heller

7 Úkol pro vědu? Hovnocuc na veřejný prostor! / literární zápisník
Petra A. Bílka

8 Preclíky a láska. Metuzalémova smrt Isaaka Bashevise Singera /
Marie Iljašenko

9 Jako když bičem práská. Solný sloup Evy Košínské / Jan Štolba

film

10 Protofilm na skleněných destičkách / Petr Hamšík

10 Panika v městečku jako gesto svobody / Malvína Toupalová

výtvarné umění

13 Dnešní aktivismus v Muzeu Evropa. S Geertem Lovinkem o podvrtném umění na internetu / Magdalena Kobzová

divadlo
15 Chráněné území dialogu. Festival Arteterápia zaostřil na válku a násilí / Julie Kočí

15 Utajená zlínská kvalita určená k sešrotování / depeše Milana Černého

hudba

16 Cold Cave: rehabilitace synthpopu. Studená jeskyně digitálních škrábanců / Jiří Špičák

17 Einstürzende Neubauten měli hovno pod autem / hudební zápisník Petra Ferece

rozhovor
24 Chtěl jsem židovství odromantizovat. S vrchním zemským rabínem Karolem Efraimem Sidonem / Lukáš Rychetský

beletrie
26 Tvrdá překladatelská lekce / Arkan Kariv

média
33 Budoucnost ČRo podle Medka. Nový ředitel ohlásil změny a rozlehlo se ticho / Milan Kruml

společnost

34 Horký podzim od Baltu k Alpám. Jak v Berlíně protestují studenti / Matěj Kotalík

35 Zahánět čerta Luciferem. Nekonzistentní postoj Západu k radikálním islamistům / Marek Čejka

37 subkultura Squatování se odročuje. Reportáž ze soudního procesu / Ondřej
Slačálek

rubriky

2 editorial / Libuše Bělunková

3 došlo

19 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout

28 knihy

29 odjinud – o literárním dění v českých časopisech / František Knopp

29 soutěž

30 DVD a CD

31 artefakty

33 par avion – z ruského tisku vybral Ondřej Soukup

38 napětí – stalo se, stane se v občanské společnosti

40 eskalátor – poznámky k uplynulému

editorial

Dámy a panové, okupační stávka je dnes nejúčinnější způsob protestů, jen je třeba roztrdit si cíle – hlásí zpravodaj A2 Matěj Kotalík z Berlína, kde sleduje projevy studentské nespokojenosti, srovnávané s rokem 1968. Káně rudoocasá ulovila cosi červeného – a stala se obrazem v básni Reginalda Shepherdra na straně 3, básni kamuflační. Odpověď na otázku z titulní strany, co jsou taktická média, najdete na straně 13. Předvánoční přání obdržet hovnocuc pro veřejný prostor projevil ve svém zápisníku Petr A. Bílek, s revolučním návrhem chválit všechny knihy podpořené státem přichází v rubrice Došlo náš čtenář. Představujeme současného ruského spisovatele Arkana Kariva; český spisovatel Karol Sidon, nyní zemský rabín, v rozhovoru mj. naznačuje, že dál píše. Amosu Ozovi vyšel česky nejlepší román. Tím jsme u hlavního tématu čísla, natolik silného, že se k němu vyjadřují autoři snad všech našich velkých rubrik. Trubka v bombardovaném Bejrútu, nesetkání izraelských a palestinských divadelníků v Banské Bystrici, výtvarníci i filmaři generace Libanon, reportáž z Izraele o pravicových neziskovkách, komentář o postojích Západu k radikálním islamistům ad. Bolest; humor; precitlivělost; hrůzy černobílých přístupů. Příští, vánoční číslo vyjde mimořádně už v pondělí 21. prosince, abyste si v případě zájmu mohli Ádvojkou pořídit před svátky. Rozsvěcované čtení!

Libuše Bělunková

tarify předplatného

**KAŽDÝ TARIF OBSAHUJE ČÍSLA A2 DO SCHRÁNKY
A PŘÍSTUP DO ELEKTRONICKÉHO ARCHIVU.
STUDENTI SLEVA 10%!**

6 čísel

TARIF NA ZKOUŠKU
199 Kč (ušetříte 35 Kč): KÓD ZK
student 179 Kč (ušetříte 55 Kč): KÓD ZKS

13 čísel

TARIF ZÁKLADNÍ
429 Kč (ušetříte 78 Kč): KÓD ZA
student 386 Kč (ušetříte 121 Kč): KÓD ZAS

26 čísel

TARIF STANDARD
799 Kč (ušetříte 215 Kč): KÓD ST
student 719 Kč (ušetříte 295 Kč): KÓD STS

39 čísel

TARIF EXTRA
1199 Kč (ušetříte 322 Kč): KÓD EX
student 1079 Kč (ušetříte 442 Kč): KÓD EXS

TARIF INTERNET

Přístup do A2 elektronického archivu
na internetu na 1 rok 490 Kč: **KÓD IN**
Nutno zaslat e-mailovou adresu.

TARIFY SPONZORSKÉ

26 čísel
stříbrné – 2600 Kč: KÓD SPS
zlaté – 6500 Kč: KÓD SPZ
platinové – 10 400 Kč: KÓD SPP

adresa předplatitele	
titul jméno příjmení	
ulice	
PSC	město
telefon	e-mail

adresa pro zaslání jiná než fakturační, např. obdarovaného

platbu provedu

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČ DIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

kupon zašlete na adresu:
SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4
Kopii potvrzení o studiu nutno zaslat na adresu
společnosti SEND.

**INFORMACE O DALŠÍCH
MOŽNOSTECH OBJEDNÁVKY
PŘEDPLATNÉHO:
SMS, INTERNET A DALŠÍ
VIZ S. 40.**

Naše klima

FILIP POSPÍŠIL

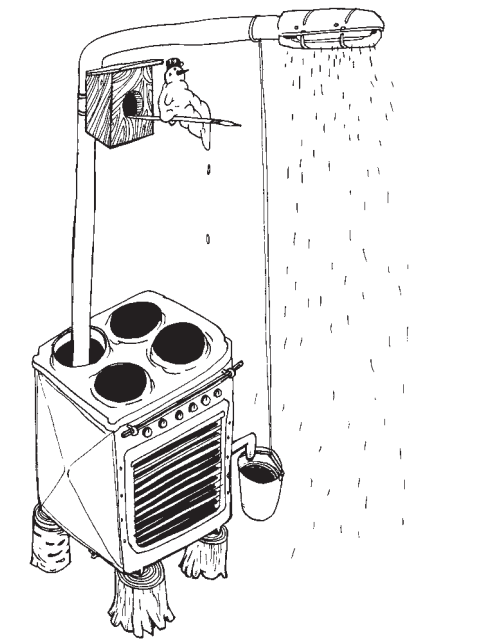
Na velké mezinárodní konferenci o klimatu v Kodani budou od 7. do 18. prosince zástupci České republiky vystupovat v roli těch hodných strýčků. Společně s ostatními státy Evropské unie chtějí pod švédským vedením prosazovat přijetí právně závazné dohody, která by měla zajistit, aby se globálně na Zemi neoteplilo o více než dva stupně. Chtějí se pochlubit evropským závazkem snížit do roku 2020 emise o 20 až 30 procent a pokusovat na to, že horký brambor je momentálně v jiných rukou. Tedy že by proti oteplování měli více udělat Američané, Číňané či Indové.

Diskuse by se podle obecně sdílených představ měla odvíjet nad tím, zda a kdy vlastně bude podepsána právně závazná dohoda a kolik získají rozvíjející se země od těch bohatých na boj proti klimatickým změnám. Vzhledem k těžko slučitelným postojům jednotlivých delegací to bude těžké jednání a dánský premiér Lars Løkke Rasmussen, který bude summit hostit, se už nechal slyšet, že prosincová konference zřejmě přijme jen pěti- až osmistránkovou „politicky závaznou“ dohodu s přílohami, v nichž by byly popsány povinnosti jednotlivých zemí, jako snížení emisí vyspělých zemí do roku 2020. Právně závazné dohody by se pak mělo podle premiéra Rasmussena dosáhnout až příští rok. Rozvíjející se země pak na konferenci budou požadovat pomoc pro boj proti klimatickým změnám v hodnotě až 400 miliard dolarů ročně od bohatých států, mezi něž už je Česká republika také řazena. Rozvinuté země budou při licitování nabízet alespoň vytvoření takzvaného kodaňského startovacího fondu, do něhož by každoročně přispívali pouhými deseti miliardami dolarů. Jak dopadne mezinárodní souboj o to, kdo se bude moci prohlásit za klimaticky nejzodpovědnějšího, ovšem za cenu co nejnižších nákladů, je momentálně těžké odhadnout.

Již teď je ale jasné, že ti, kdo se vydávají za ty nejprogresivnější, mají také největší máslo na hlavě. V případě České republiky jde o to, že zatímco se střídající ministři životního prostředí na mezinárodním poli intenzivně zapojují do přípravy konference a ekologických pozic EU v oblasti ochrany klimatu, na národním poli jde praktická politika často právě v opačném směru. Těsně před odjezdem do Kodaně předložil právě nastoupivší ministr životního prostředí Jan Dusík domácí úkoly, které ministerstvo připravovalo už za jeho předchůdců. Čeští ministři tak dostali na stůl *Zprávu o stavu ovzduší*, podle níž na drobných zlepšeních v této oblasti má podíl zejména hospodářská krize. I tak ovšem více než čtyřicet procent obyvatel dýchalo vloni vzduch s příliš vysokými koncentracemi

rakovinotvorných látek, ovzduší s nadlimitními hodnotami přízemního ozonu dýchalo vloni 69 procent lidí a nadlimitním hodnotám mikroskopických částic prachu bylo trvale vystaveno 15 procent obyvatel. „Nejhorší oblastí z hlediska znečištění ovzduší zůstává Ostravsko-karvinská oblast (zatížení průmyslem a energetikou) a aglomerace Praha a Brno (zatížení dopravní),“ konstatuje se v dokumentu.

Ministerstvo také předložilo *Návrh tezí Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*, v němž se popisují možné důsledky oteplení: „nejvyšší průměrný nárůst teploty lze očekávat v podzimních měsících“, „hrozí častější přívalové srážky s výskytem bleskových povodní, zároveň zejména v letních měsících lze očekávat suchá období“, „rovněž lze očekávat četnější extrémní projevy jako vichřice a orkány“. Jednotlivá ministerstva mají podle Strategie nyní za úkol vymyslet, jak se změnám přizpůsobit. Dosavadní snahy o zabránění podobným klimatickým změnám pak vláda zatím nevyhodnotila. Národní program snižování emisí ČR totiž vládě dosud předložen nebyl. O možných razantních krocích v této oblasti (včetně třeba omezení automobilové dopravy) se ale veřejně ani nemluví. Zato členové vlády nahlas uvažují o prolomení limitů těžby hnědého uhlí, přičemž spálením těchto zásob by bylo podle údajů Greenpeace do atmosféry uvolněno 1,3 miliardy tun oxidu uhličitého. Byl by to specifický příspěvek k mezinárodní diskusi o klimatických změnách v situaci, kdy Česko stále patří mezi největší producenty CO₂ na hlavu obyvatele na světě.

Kresba Jiří Franta

došlo

Ad Eskalátor (A2 č. 24/2009)

Ve 24. čísle A2 v rubrice Eskalátor otiskla Libuše Bělunková podivnou a z kontextu vytrženou informaci týkající se dopisu, který jsem jí zaslal jako reakci na minirecenzi Víta Kremličky, v níž se autor bez ohledu na elementární kritickou etiku svérázně pustil do básnické sbírky Petry Rosette *Dovnitř obrácené oko*. Formu osobního dopisu jsem zvolil záměrně a šéfredaktorku požádal o nepublikování tohoto listu. Přesto proti mému zákazu Libuše Bělunková z dopisu cituje to, co se jí hodilo pro urážku mé osoby. Označila mne za „neveřejného udavače“, protože jsem kopii dopisu zaslal na odbor umění MK ČR. Jak si pozapomněla zmínit můj argument pro tento krok. Nuže, vydání Kremličkou recenzované knihy bylo mimo jiné umožněno tím, že ministerstvo na základě doporučení odborné komise tento titul finančně podporovalo. Jediné to bylo důvodem, proč jsem úřad informoval.

Kremličkův pokus o recenzi totiž nenechal na zmíněné knize nit suchou. Jistě má kritik plné právo vyjádřit se k samotnému dílu, dokonce víc než právo, ale povinnost. Jenomže taková povinnost se musí naplnit hodnověrnou argumentací, nikoli množstvím planých výkřiků a slovních inzultací nejhrubšího kalibru. Místo argumentování používá Kremlička nepodložené osobní útoky na autorku, jejíž dílo nejenže zavrhne jako „naprostý kýč“, ale kterou začne poučovat, jak by se měl umělec chovat, jak by měl trpět a teprve skrze vnitřní bolest by měl sáhnout po peru. Přirovnat její básně k „vajglu“ („někdy vajgl je lepší než hai-ku“) a obvinít autorku z kariérismu a parazitování na těle poezie a umění obecně už nejsou argumenty, ale urážkami na cti, které by byly v právních podmínkách, jež tato země zdaleka nenaplnuje, žalovatelné. Obvinít někoho z neveřejného udavačství je samozřejmě rovněž hrubým porušením etiky, útokem na člověka, který se zastal napadené autorky stejně tak, jako by se zastal kohokoli, jehož práce podle jeho úsudku vykazuje prokazatelné kvality, na něž výše uvedený recenzent nedosáhl. To vše

se může přihodit, ale můj dopis adresovaný šéfredaktorce Bělunkové se týkal především této amorálnosti, která nemá na stránkách jakéhokoli veřejného periodika co dělat.

Věcně polemizovat s Kremličkovou recenzí nelze veřejně ani neveřejně, neboť nesplňuje podmínky elementárního východiska k diskusi. Proto jsem na polemiku otištěnou v A2 rezignoval. Z mého pohledu dochází nejen k záměně kritického ohlasu za drzý útok, ale také k nabytí dojmu, že se může všechno beztestně porušovat, včetně tiskového zákona, který výslovně říká, že pokud si autor nepřeje zveřejnění svého textu, pak z něho nelze publikovat nebo citovat ani slovo. Natož obratnou manipulací s citáty podpořit snahu nad někým vyřknout věru zlý ortel. Stalo se. Podle A2 se udavač zastal kýčárky.

Kremličkova recenze se vysmívá kritické práci a jejímu étosu stejně tak jako grantové komisi. Oněch jedenáct členů komise tedy přiděluje granty podprůměrným autorům? Jsem přesvědčen, že pokud by ministerstvo udělilo grant panu kritikovi Kremličkovi, něco z jeho agresivity by se vytratilo. Nebo se mýlím?

Jan Suk

Reginald Shepherd

Druhý kamuflože

pro Roberta Philena

1. Snídaně hravě

Sedím pak nahý ve vlhké trávě (můj včerejšek propršel), zatím dva důstojní běloši v černých redingotech se kolem mě dělí o oběd, vyměňují si kozí sýr, studené jaternice a bagetky, francouzsky si pinkají bonmoty v němčím 19. století, v mém zmateném dojmu z něj. Ani slovo nerozumím. Někde tu musí být piknikový koš vyložený plátnem s červenobílou kostkou, nějaké vizuální klišé, byť vím, že látka je bleďemodrá, bledý odraz oblohy (ta chybí). Skoro si mě nevšimnou (ti dva; teď si vyměňují jablka a láhev průměrného červeného vína), ale ne, přeháním, oni mě vůbec nevidí, moje tělo nahé ve vánku, co na poledne přiliš studí, bytší byl máj; má kůže reaguje stejně, ale bez odpovědi, stav, na nějž jsem zvyklý. Hřejivá hněd mých tělových tónů rychle chladne a den je zaražený, zatažený; koš se překotil, hrozny, broskve a nějaké ovoce, co nepoznám, se rozsypaly, stíny na zeleni. Básně o jídle nesnáším. Teď už jsem obraz, lak rozmázlý a temnící v skladu, a rychle dostávám hlad.

2. Klíč k určování

Nad dálnicí, po níž jsme jeli domů, mezi dvěma sněžnými kopci (z jednoho klasického města do druhého) – pták, kterého nejdrív nerozpoznal, když jsem se ptal: *Co to je?* Zmátlo tě, svedlo ze stopy něco vlajčího – fábor, zbytek draka, girlanda nebo červené pero. *Aha, káně rudoocasá, s něčím, co chytila – těžko říct. Zkrátka s večerí.* Špetka vůle poražená ve větru, nějaký malý život se tu třepotavě vzdal. Možná veverka – červen je v těchhle končinách vzácná (tos říkal ty), mohlo mě napadnout, ale nenapadlo. Káně nebude mít hlad dlouho, jsme skoro doma. Bude to zas.

Přeložil Daniel Soukup

Ad Svobodný život v maringotkách v ohrožení (A2 č. 24/2009)

V rubrice Subkultura vyšel krátký report o festivalu Queer and Rebel, jehož jsem „autorkou“. K textu byl přidán dovětek, s nímž zásadně nesouhlasím. Jednalo se o vysvětlení, že gentrifikace je „infiltrací do vyšší sociální vrstvy“. Ráda bych uvedla na pravou míru, že se s takovýmto pojmáním gentrifikace neztotožňuji a že bylo do textu doplněno, aniž bych o tom věděla. Co se týče názvu článku dodaného redakcí: nemyslím si, že by se život na Schwarzer Kanalu dal označit přímo za svobodný, proto si stojím za svým původním názvem „Žijte queer a rebelujte!“.

Dita Jahodová

Co mi chybí

Jsem nadšený vaším čtrnáctideníkem. Podle mě však k umění patří i architektura a veřejný prostor, popřípadě design. Nemohl by být na stránkách A2 více přítomen? V jiných médiích u těchto témat postrádám kontakt s ostatním uměním a politickou aktuálností.

Tomáš Růžicka

Absurdistán skrytou kamerou

Lubomír Kotek (nar. 1958) vystavuje svědectví o represivních praktikách i duchamorné propagandě takzvaných komunistů do začátku příštího roku na dvou místech. V pražské Galerii Café Louvre na Národní třídě umístil stovku bizarních exponátů, nazvaných Tady bylo Husákovo. Pokračování pod názvem Absurdistán – léta nesvobody instaloval do nedalekých prostor Knihovny Václava Havla v Řetězové ulici. Pamětnické komentáře známých osobností vysvětlují momentky i těm, kteří by jinak tápali v nepředstavitelnou osmdesátých let. Glosy psali třeba Václav Havel, Jaromír Štětina, Jiřina Šiklová, Anna Fárová, Jáchym Topol, Ivan Martin Jirous, Petruška Šustrová, Michal Caban, Břetislav Rychlík, Jindřich Štreit, Vlasta Třešňák, Ivan Wernisch, Josef Klíma. Obvykle jsem na delší popisky zvědav spíše v knize než na výstavě, ale tentokrát jsem se začel.

Kotek vyhledával v osmdesátých letech nejen kontrasty mrtvých symbolů režimu s nečekanými okolnostmi všedního provozu, nýbrž i manifestace podřízenosti občanstva za účasti ukrutných zjevů. „S úchylnou radostí,“ vzpomíná autor, „jsem objevoval absurdní výkřiky o lepších zítřcích v prázdných výlohách režimu. Začal jsem si více všímat dobových reálií, pro ostatní tak málo viditelných, a zbavoval se strašidel tím, že je pojmenuji.“ Kotkova dokumentace protitotalitních demonstrací, předcházejících změnu státního zřízení, vyniká nad jednotlivé postřehy ostatních reportérů překvapivou vynalézavostí a systematickostí. Stejně blízko se k výkonům uniformovaných i tajných příslušníků údajné bezpečnosti dostávali jenom její spolupracovníci. Kotek situaci monitoroval od pasu více či méně skrytou kamerou. Proto tolik podhledů a nakloněných horizontů. Album záběrů vychází péčí nakladatelství Gema Art. Fotografův výkon se tak mění v paradox, v memento éry prezidenta zapomnění, jak Gustáva Husáka tituloval Milan Kundera.

Josef Moucha

Jak se dožít dospělosti

Na okraji světla Marie Peury

Když se člověk narodí v obci, kde končí vlak, kde půl roku vládne temnota, kde mráz v zimě klesá až k minus padesáti, kde většina příbuzných a známých končí život předčasně a dobrovolně, a k tomu všemu ho ještě začnou trýznit muka dospívání, nejsou vyhlídky, že se dožije dospělosti, zrovna nadějně. To všechno platí pro třináctiletou hrdinku tohoto finského románu.

LENKA FÁROVÁ

Román *Na okraji světla* (Valon reunalla, 2005) odehrávající se na „divokém Severu“, kde snad ani neplatí žádná běžná pravidla mezilidských vztahů, natož morálky, zasadila finská spisovatelka Maria Peura (nar. 1970) do své rodné vesnice Pello na finsko-švédské hranici. A jistě do něj, ať už vědomě či podvědomě, promítla i množství osobních zkušeností.

Drsná témata autorce vůbec nejsou cizí – do finské literatury vtrhla v roce 2001 románem *Nekonečná je láska tvá* (On rakkauteksi ääretön), který se z pohledu dítěte věnuje tématu incestu a pedofilie. Kniha získala mnoho ocenění, dostala se mimo jiné mezi šestici děl nominovaných na hlavní literární cenu Finlandia a před dvěma lety vyšla i v anglickém překladu. Ale zároveň se sama spisovatelka dostala do pozice jakési expertky na dané téma a náhle se měla vyjadřovat k věcem s literaturou zdaleka nesouvisejícím. Sama pak v jednom pozdějším rozhovoru prohlásila, že není podstatné, jak moc drsné či tabuizované téma je, důležitý je způsob zpracování. Vloň pak vyšel její zatím poslední román *Vedenaliset* (volně přeloženo Pod vodou), v němž dále rozvíjí svou vlastní odnož severského magického realismu.

Mně třináct

Filip Topol psal svou autobiografickou novelu-deník *Mně 13* v roce 1979. Shodou okolností se v tomto románu píše stejný letopočet

zábavám zdejší mládeže však patří hra se smrtí, kterou někteří berou velice vážně: sebe-poškozování, čichání, hra na omdlěvanou či uskakování před projíždějícím vlakem.

Kristinu i její spolužáky vlaky fascinují. Lesklé koleje vedou do dálky a slibují možnost úniku před životem stráveným pod drobnohledem malé a malicherné vesnické komunity, kde jeden druhému vidí pod pokličku i do postele: „Do vsi nikdo nepřijížděl ani na návštěvu, natož aby se sem přistěhoval.“ Vesnice si proto své obyvatele přepečlivě hlídá a jen málokomu se únik opravdu vydaří.

Mámina pečovatelka, tátova důvěrnice

Oporou Kristině nejsou ani její rodiče, spíše naopak. Oba vykazují naprostý nedostatek odpovědnosti. Marně Kristina čeká na uznání, marně se dožaduje sebemenšího zájmu z jejich strany. Sami mají svých starostí až nad hlavu: otec, starosta, pije a co chvíli vyrazí za milostnými dobrodružstvími, matka doma okázale trpí migrénou a utápí smutek a žárlivost ve všelijakých pilulkách. Přesto si oba hrají na místní smetánku a Kristině kádrují spolužáky, protože přece pověst rodiny nesmí utrpět! Co na tom, že si pravdu o nich samých cvrlikají i vrabci na střeše, hlavně zachovat dekorum.

Nespokojenost s proměnou vlastního těla spolu s necitlivými poznámkami okolí (zejména velmi kritické matky) vedou Kristinu

a Anna-Leena Härkönen: *Vyřízeno* (Loppuunkäsitelly, 2005) –, tak dílo napsané s ironickým nadhledem, jakým je Paasilinnův humoristický román *Autobus sebevrahů* (Hurmaa-va joukkoitsemurha, 1990, česky Hejkal 2006 v překladu Vladimíra Piskoře).

Maria Peura přistupuje k smrti a sebevraždám velmi civilně a realisticky, chvílemi ovšem přechází až do grotesky, podobně jako Rosa Liksomová, další z laponských autorek, jejíž povídky česky vyšly v roce 1997. Bere je prostě jako běžnou součást života na Severu, kde duševní chorobou trpí každý druhý, a co nezmůžou nemoci, dokoná drsná příroda. Smrt zde často přichází brzy, ať už ji zosobňuje houkající vlak nebo rozvodněná, „chamtivá“ řeka, která za jarního tání vzdychky někoho spolkně.

Světlo a tma

Román se odvíjí v krátkých kapitolkách, rytmiizovaná poetická próza, jež právě v lyrických pasážích připomíná baladický jazyk osobitého finského prozaika Timo K. Mukky, se pohybuje na hranici snu a skutečnosti. Kontrast drsné reality a poetických obrazů výrazně umocňuje syrový účinek románu.

Zatímco Filip Topol nastavoval bezmocné zrcadlo normalizační šedi, Maria Peura hledá světlo uprostřed *kaamosu* (zhruba půlročního období nepatrného slunečního svitu), naději v beznaději života lidí na okraji všeho.

Larry Clark: Beze jména (Děti), 1995

a třináct let je i Kristině a jejím (dle mínění rodičů zcela nevhodným) kamarádům Kari-mu a Pirtě. Kari, kluk s liščíma očima, Kristinu přitahuje. Bydlí v bytovce, která páchne tabákem a masnotou, nosí v kapse Černou bibli a uctívá své dva nedávno zesnulé bratrance. Také s Pirtou ze sousedství má Kristina hodně společného – obě nenávidí své rodiče a ani jedna si už nechce hrát s panenkami.

Všichni tři ještě chodí do školy a po vyučování zabíjejí čas nejružnějším způsobem. Podobně jako u Topola divokými mejdany v osamělých chatách, kořeněnými alkoholem, marihuanou a prvními sexuálními zážitky. Ale také projížděkami na mopedu či v autě. K nejoblíbenějším

k urputnému boji s ním. Sebe-poškozování později vystřídá bulimicko-anorektický koloběh, který ji dovede až na okraj smrti. Ale ona vlastně „začala umírat hned od svého narození, jen jí ještě nevyřezali rakev“.

Vědět, co je smrt zač

V evropských statistikách sebevražd Finové většinou drží jedno z předních míst a asi bychom jen stěží hledali rodinu, již tato tragédie nepostihla. Není proto divu, že téma se objevilo už v mnoha literárních dílech. Z poslední doby můžeme uvést jak vážná zpracování sebevraždy syna, respektive sestry – Veikko Huovinen: *Smrt syna* (Pojan kuolema, 2007)

Většina z nich pasivně čeká, „až se slunce opět odváží vystoupat nad hranici dlouhé tmy“, ale zároveň je jim víc než jasné, že čekání na slunce může být někdy marné. Kristina bere odpovědnost do svých rukou, opouští rodinu, zamíří k vlaku jedoucím na Jih a skočí do něj. Nikoli pod něj – alespoň pro tentokrát.

Autorka vyučuje finštinu na FF UK.

Maria Peura: Na okraji světla. Přeložil Vladimír Piskoř. Havran, Praha 2009, 176 stran.

Když chlap práskne do stolu

Tirza Arnona Grunberga

Stárnoucí muž, který v životě zkazil, co se dalo, se v románu nizozemského spisovatele vydává na cestu do Afriky hledat svou ztracenou dceru. Kromě toho, že nalezne spřízněnou duši, se kolem něho odehraje dvojnásobná vražda, v níž hlavní roli hraje motorová pila.

JAN M. HELLER

Ačkoli název románu Arnona Grunberga *Tirza* (nizozemsky 2006) odkazuje k postavě matrantky Tirzy, jeho skutečným hrdinou – či spíše antihrdinou – je její otec, nakladatel-ský redaktor Jörgen Hofmeester. První část románu se skládá ze dvou pásem: přípravy a průběhu Tirzina maturitního večírku a široké retrospektivy, v nichž se odvíjí Jörgenův rodinný život s manželkou (která ho opustila a nedávno se zase vrátila) a dcerami Ibi a Tirzou. Jörgen je postava rozporuplná, vzbuzuje částečně antipatie a částečně pochopení, jaké má pro lidskou slabost každý, kdo o ní něco ví: s nikdy pořádně nepřekonaným pocitem ponížení mláčeného školáka proplouvá životem s jediným cílem – nalézt svou roli mezi ostatními, své místo na světě.

Samozřejmě je vyzbrojen těmi nejslechetnějšími úmysly: pořídil si dům na nejlepší amsterdamské adrese, protože se tím stará o vlastní pověst, drobnými podvůdky okrádá nájemníky horního patra, aby zabezpečil rodinu, rodiče nechá zbavit svéprávnosti, jelikož jsou staří a nemocní a sami by se o svůj majetek nepostarali. Příslloví o tom, kam vede cesta dlážděná dobrými úmysly, však nejzřetelněji stvrzuje jeho počínání v roli otcovské: Tirzu nutí k heroickým výkonům ve škole i v dalších aktivitách, které jí podle svého nejpečlivějšího uvážení organizuje, večer jí předčítá z Tolstého, protože si vsugeroval, že děvče je „vysoce nadprůměrně inteligentní“. K vrcholu ovšem Jörgenovo sloní šlapání v porcelánu dospěje, když přistihne svou starší dceru s nájemníkem in flagranti: ztropí scénu, nájemníkovi vyhrožuje soudy; avšak když se s pocitem přísného, leč spravedlivého otce vrátí domů,

musí najednou čelit frontě svých tří žen, díky nimž dojde k bolestnému poznání, že chybu udělal on: je přece normální, že jeho dcera „má kluka“. Ba co hůř: že u něj hledá porozumění, jaké jí nikdy nemohl dát on sám.

Oblomov i Humbert na cestách

Podobně si Jörgen vede v dalších oblastech života. Nezadržitelně se blíží okamžik, kdy na něj plně dolehne poznání, že jeho pachtění opravdu k ničemu nevedlo, že opravdu zvorál, co se dalo, že už ho skutečně nikdo nepotřebuje a že jeho existence je buď politováníhodným omylem evoluce nebo krutým žertem

Edward Weston: Duny, oceán, 1936

stvořitele, přičemž výběr mezi těmito dvěma možnostmi bude posledním závažným rozhodnutím, které mu ještě v životě zbývá udělat. Ukažte mi muže, který tváří v tvář takovému poznání nepráskne pěstí do stolu.

Na první pohled se zdá, že Jörgenova rána do stolu na sebe bere podobu cesty, když kvůli Tirze odjíždí do Namibie. Z hlediska čistě

literárního je to postup až jaksi samozřejmý; kolik už jsme četli příběhů o mužích, kteří své slabosti a frustrace řeší tím, že se vydají na cestu? Kolik takových citových a společenských Oblomovů už na lodích, ve vlacích a v letadlech brázdilo planetu, aby na některém z jejích konců hledali – co vlastně? Vlastní já, poznání, nebo dokonce smysl života? Tolik, že to svádí až k úvahám o jakési antropologicky zakotvené nutnosti útěku před sebou samým.

Archisyžet takového mužského hledání samozřejmě počítá s ženskou postavou. Se ženou, kterou muž potká, aby zjistil, že jeho

která se jen náhodou protнула na této cestě, jen smyslnost a sex tu chybí. Naopak přibývá okorávání Jörgenovy hroší kůže, když si zvyká ignorovat pohoršené pohledy a poznámky, jimiž jej častují ostatní hosté i personál hotelů, a postupně unikání jeho životní energie, kulminující sebevražedným odchodem do pouště, trapně směšnohrdinským jako všechny jeho činy. Takový lacině filosofující a pro Jörgena příliš snadný konec však autor překazí a Jörgen se vrací do Nizozemska.

Příběh rozřátý motorovou pilou

Na posledních stránkách pak Grunberg najednou otevře ještě druhou možnost ohledně podoby Jörgenova gesta. Je tu totiž jedna solidní vražda, dokonce dvojnásobná; nesluší se prozrazovat, kdo byl vrahem a kdo zavražděným, ale neodpustíme si poznamenat, že autor si vzal k srdci Čechovovo poučení z divadelního jeviště, které říká, že visí-li na scéně puška, mělo by se z ní vystřelit: zde se často mluví o motorové pile Stihl MS 170, kterou Jörgen používá k prořezávání stromů. Čtenář je do poslední stránky na pochybách, kterým ze dvou konců se Jörgenův příběh uzavírá: odvyprávěny jsou oba, jeden vypravěčem, druhý postavou.

Postup dvojího konce není v literatuře ničím novým: jako antiiluzivní, sebeironické autorské gesto jej použil například John Fowles ve *Francouzově milence* (1969). Grunberg však rozdvojl svůj příběh z jiného důvodu: Jörgen Kaise vypráví, aby se zbavil zátěže, aniž by záleželo na tom, že mu holčička pravděpodobně vůbec nerozumí a nechápe, o čem mluví. Dekonstrukci linearitu vyprávění zmnožením konce autor postavil přímo vedle motivu, kterým upozorňuje na očištnou povahu vyprávění příběhu. Zda Jörgenovo prásknutí do stolu nakonec splnilo svůj účel, zůstává na čtenáři.

Autor je bohemista a komparatista.

Arnon Grunberg: Tirza. Přeložila Magda de Bruin-Hübllová. Argo, Praha 2009, 381 stran.

literární zápisník

Úkol pro vědu?

Hovnocuc na veřejný prostor!

PETR A. BÍLEK

Rád pozoruji v Riegrových sadech motorizovaného sběrače psích hoven. Chvillemi pečlivě nasává rourou to, co měli majitelé „přátel nejuvěrnějších“ sebrat sami, chvillemi na svém traktůrku radostně drandí na plný plyn a zkouší smyky. Co se mu při práci honí hlavou, nevím.

Mně se při jeho pozorování opakovaně hlavou honí touha, aby globalizovaná věda už vymyslela podobný hovnocuc i na veřejný prostor symbolický. Nejde mi na rozum, proč máme k dispozici vypuzovače krtků, ale přitom na záchodě pořád sedáme na prkýnko, jež minutu před námi někdo cizí hrál onou částí těla; proč už jsme byli i na Měsíci, ale ten hovnocuc na výkaly v symbolickém veřejném prostoru pořád nikde, byť na jeho potřebnost upozorňuje už habili-

tační spis Jürgena Habermase, publikovaný roku 1962.

Prostor, o němž mluvím, je veřejnou sférou, kterou si rozvinuté evropské kultury a společnosti vytvořily už v 17. a 18. století jako prostor sdíleného vědění. Jejich elitám došlo, že když dají základy toho, co o světě víme, veřejně k dispozici, vyrostou jim občané schopní orientovat se ve fungování a požadavcích společenské byrokracie, občané schopní se o sebe postarat. Proto se vědění publikovalo jako „open source“, v němž každý může nastudovat, navázat, rozvinout to, co už ti před ním dali k veřejnému užítí. Proto se přednášelo, aniž by se za každou větou říkalo „ale bacha, copyright, tohle je mé“. U nás takový prostor ještě ani nestačil vzniknout a už byl krájen napříč: veřejný prostor češství byl nutně budován jinak než veřejný prostor monarchie. Zalíbilo se nám ve snu o světě bez elit, v němž údolíčko bude čisté a nerozhodná kněžna pospíší na radu k moudré to ženě z lidu.

Padesátiletá zkušenost s totalitárními režimy dílo zkázy jen dokončila. Tam jsme si navykli, že úklid ve veřejném prostoru si vynucují vždy „oni“ a že starat se nemá cenu a jen do problémů zavádí.

A tak jsme dnes tam, kde jsme. Neziskovky jsou brány jako nutné zlo, dobré tak k vynulování rozpočtů, když se přerodí všem partnerům. Veřejné zakázky vyjdou vždy

draž, než kolik by za totéž dal sebestojnější soukromník. Rozdělovatelé veřejných zdrojů nedají dnes nic bez vejvaru, neboť vozový park pod domem si žádá obnovu a být vystrkán na vrchol světa taky něco stojí. Kdysi si Josef Hlávka taky řádně vydělal, když ve veřejném zájmu stavěl na Václavském náměstí. Jenže Hlávka byl vzdělanec a značnou část z kapsy zas do veřejného prostoru vrátil a i po smrti vrací. A to je ten rozdíl; „kapitáni průmyslu“ z minulých dekád měli večerní průmyslovku, dálkovou vysokou a vrcholem vzdělání jim byl VUML. Tehdy nicméně ještě měli podíl na moci i lidé vzdělaní – Bratinka, Kroupa, Václav Benda, Jařab. Dnes obvodní doktoři z parlamentních lavic dosazují do funkcí správců veřejného prostoru ty, kdo uměli vrhnout daleko koulí. A nabotnalé ego manažerských špiček skrývá vnitřní prázdnotu. I akademické posy už spravují převážně správci vlastní moci. O akreditacích doktorského studia či profesorského řízení bez uzardění hlasují bakaláři druhého ročníku; nic jim vevnitř neříká – tomuhle přece nerozumíme, k tomu jsme ještě nedorostli, tak odejdeme a vrátíme se, až se bude projednávat stav bufetu.

V tomto kontextu není ani „plzeňská aféra“ důkazem, že se musí české školství založit úplně jinak. Je naopak ilustrací toho, kam to půjde, když i akademickému prostředí bude

odepřena možnost ponechat vlastní elitu, aby svůj veřejný prostor spravovala. Právnická fakulta v Plzni vlastně už v předstihu zavedla model, který navrhuje ministerská Bílá kniha a který, jak se zdá, je pořád ve hře: propojením s politikou a státní správou tam už vlastně vznikla taková dozorčí rada, která dávala tituly těm, kdo byli pro fungování bratrstva kočiči pracky užiteční. Je děsivá představa, že by Marek Benda, jehož reakce na problém rigorózní práce svědčí o tom, že neměl dostat ani titul bakaláře, v takové dozorčí radě univerzity zasedal. A přitom by o něj jistě bývali ledaskde stáli.

Soudobé nastavení symbolického veřejného prostoru eliminovalo jednu stranu účetnictví „má dáti – dal“. Jde už jen buď o to něco z něj urvat a zprivatizovat (peníze přesunuté ze základního výzkumu na podporu inovací v soukromých firmách), anebo tam i vložit, ale s vyznačením „copyrightu“ a s pojištěním, že se to „okotí“ a vynese zpět i víc. A tak citovat ve vlastní knize Shakespeara či Miltona je bezvýhradně možné, zatímco chudáci badatelé přes pop music musejí žádat a prosit či platit, aby mohli odcitovat dva řádky z nablblého textu písničky Britney Spears.

Netoužím dožít se letů na Mars. Ale ten hovnocuc, co umí sát i v symbolickém prostoru, bych rád v chodu viděl.

Autor je literární teoretik a vysokoškolský pedagog.

Preclíky a láska

Metuzalémova smrt Isaaka Bashevisa Singera

Homosexuální transvestita, který utekl od manželky, nebo erotické spiknutí proti impotentnímu Jahvemu. S takovými motivy se můžeme setkat v další sbírce povídek nejslavnějšího jidišisty světa, v níž opět rozvíjí svá oblíbená témata – chasidskou fantastiku, lásku a vykořeněnost jidiš spisovatelů.

MARIE ILJAŠENKO

Isaac Bashevic Singer (1902–1991) patří mezi autory, kteří psali hodně a lehce. Ačkoli si stěžoval, že mu psaní činí potíže, a svaloval to na „sexuální fantazii, svědění a zácpu“, jeho bibliografie ho usvědčuje ze lži. Kromě rozsáhlých románů a novel je autorem několika stovek povídek.

Řada z nich byla dlouhé roky přístupná jen těm, kteří čtou v jidiš. Část pak byla přeložena do angličtiny a části z této části se otevřely dveře do světa prostřednictvím překladů do dalších jazyků. Při překládání Singerových děl se totiž nesahá k jazyku originálu, jak je běžné zvykem, nýbrž k anglickému vydání. Pomineme-li hlavní důvod, kterým je výslovné přání spisovatele, je to dáno především nelehkou situací, ve které se jidiš literatura nachází. Kromě malé komunity jidišistů v USA, z níž se část navíc bojí Singera jako čert kříže, umí dnes tento jazyk jen pár jedinců. Najít překladatele by proto nebyl snadný úkol. Dalším důvodem je skutečnost, že při překladu části

charakteristické: autobiografičnost v podobě nostalgických návratů do předválečného Polska a historek ze života amerických emigrantů, fantastické příběhy čerpající z chasidské tradice, pověstný židovský humor. Klíčovým tématem i zde je láska – směšná, osudová, hraničící se šílenstvím a ve všech případech se vymykající rozumovému uchopení. Téměř vždy je zobrazena jako ničivá vášeň, postrádající jakoukoli souvislost s milosrdenstvím a soucitem.

Proč je tomu právě tak, ozřejmuje titulní povídka, připomínající legendu nebo apokryf, v níž je poodhalen démonický původ této síly: Metuzalém, nejstarší žijící člověk na zemi, se před smrtí setká s dívkou, kterou od dob mládí nepřestal milovat. Jako milenka mocného anděla Ašiela získala Naama věčné mládí, moc a tajné znalosti. Pozve Metuzaléma do města vybudovaného padlými anděly, kde se osnuje spiknutí vůči Jahvemu. „Má pouze jednu ženu Šekinu a spoustu let spolu nežijí, protože on

– putuje z Lublinského vojvodství až do středopolského Kalisze – ho potká na trhu přestrojeného do ženských šatů. Ukáže se, že žije v malém domečku na předměstí spolu se svým bývalým spolužákem jako jeho „manželka“ a peče preclíky. „Manžel“ zatím ve volném čase svádí mladé židovské chlapce z ješivy. Tamerle dostane několik preclíků, povolení k rozvodu a šťastně se vrátí domů.

Nad špatnou kávou

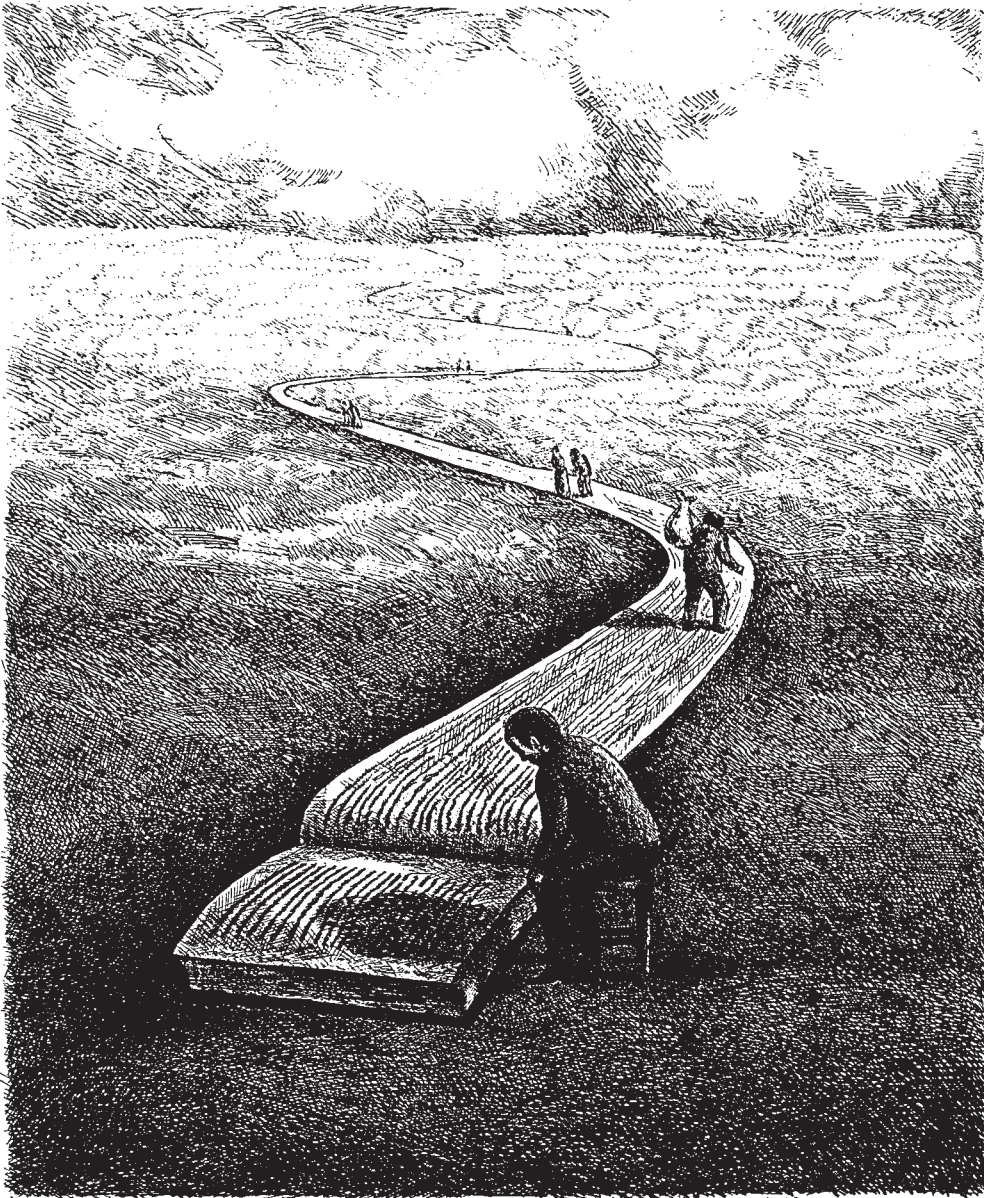
Ještě nikdo nezkoumal motiv preclíků v Singerově tvorbě, zato na rozboru erotických pasáží v jeho díle (nejlépe v komparaci s biografií) postavil svou kariéru nejeden literární badatel. Je třeba říci, že autor je k tomu nepřímou vybízel, když si budoval pověst židovského Casanovy. Za svého života byl jednou nazván pornografem a byl obviněn, že si příliš libuje v zobrazování sexuálních obsesí. Ještě více mu ale bylo vyčítáno, že vykresluje Židy jako chlípíky a ničemy, což se prý po katastrofě druhé světové války nesluší. Ačkoli se těšil velké čtenářské popularitě – pro americké čtenáře ho v padesátých letech objevil Saul Bellow a řada jeho děl byla záhy uvedena na jevišti a zfilmována; za všechny si připomeňme slavný muzikál *Jentl* s Barbrou Streisandovou v hlavní roli –, kritici se k němu nestavěli příliš laskavě. Uznání si získal až po udělení Nobelovy ceny v roce 1978. Mnozí se tomu zpočátku zdráhali uvěřit: Singer je, a s největší pravděpodobností také zůstane, jediným jidiš spisovatelem, kterému se dostalo takové pocty.

Ovšem ne vždy bylo jidiš písemnictví až na samém okraji světové literatury. V době spisovatelových začátků, v polovině dvacátých let minulého století, mělo více čtenářů, než má dnes literatura česká. V meziválečném období existovala tři velká střediska jidiš kultury, USA (především New York), Sovětský svaz (Moskva, Kyjev, Minsk) a Polsko. Právě v Polsku ale byla situace nejpříznivější, osmdesát procent židovské populace zde ještě pořád mluvilo jidiš, vycházelo zde více než sedmáct set periodik, existovaly nejrůznější literární skupiny a spolky. Jidiš spisovatelé se dělili do mnoha proudů, které kopírovaly křivku dobového vývoje ostatních literatur. Byli zde tradicionalisté, jako spolek Jung Vilne, básníci inklinující k expresionismu a futurismu, sdružení ve skupinách Chaliastra a Jung Jidiš, spisovatelé tvořící v duchu naturalismu a mysticismu. Do jidiš se překládalo z mnoha jazyků. Zajímavé je, že přes to všechno prakticky neexistoval kontakt mezi polskou a jidiš literaturou. A tak přestože začátky Singerovy tvorby spadají do doby Witkiewicze, Gombrowicze a Bruna Schulze, kterého se Singerem spojuje navíc národnost a tradice, nejenže se spolu tito spisovatelé nikdy nesetkali, ale ani o sobě nevěděli.

Poslední autorova sbírka mimo jiné tematizuje vykořeněnost jidiš spisovatelů, ať už v rámci židovské tradice, ve které je jidiš považována za méněcenný jazyk, tak v rámci evropského a amerického literárního života. Při čtení výboru je patrné, že ne všechny texty odpovídají nárokům na „dobrou povídku“, jak si ji většinou představují porotci literárních soutěží – se šikovně vystavěnou zápletkou, výraznými charaktery a trefnou pointou, ačkoli i takové tam najdeme. Často je jejich hodnota v něčem jiném: čtenář je svědkem toho, jak příběh vzniká, jak je vypozerován, odposlouchán, dovyprávěn, ať už v kuchyni tety Jentl nebo u šálku špatné americké kávy. *Metuzalémova smrt* proto není pouze další položka na seznamu autorových děl, která v pečlivé grafické úpravě a kvalitním překladu vydalo nakladatelství Argo, ale kniha, která čtenářům odkrývá toho méně známého Isaaka Bashevisa Singera.

Autorka studuje komparatistiku a rusistiku na FF UK.

Issac Bashevis Singer: Metuzalémova smrt. Přeložil Ladislav Šenkyřík. Argo, Praha 2009, 192 stran.

Roland Topor: Stezka, 1970

svého díla do angličtiny a následném vydání provedl spisovatel řadu změn, jež už nevnesl do originálů. To je častý rozmar bilingvních autorů, (vzpomeňme si například na Kunduru nebo Nabokova), který redaktorům a vydavatelům působí nemalé starosti. Také literární badatelé to nemají se Singerem jednoduché – většina z nich je schopná čerpat pouze z textů přeložených do angličtiny. Část tvorby tohoto nositele Nobelovy ceny tak zůstává dodnes poměrně neznámá.

Frigidní žena Jahveho

Singer se proslavil především svými romány, mnozí však považují právě krátké povídky za to nejlepší, co napsal. Ty, kterých si cenil nejvíc, uspořádal do několika výborů. *Metuzalémova smrt* je poslední, který připravil. Najdeme v ní všechno, co je pro jeho tvorbu

je impotentní a ona frigidní. To proto zakázal ženám a mužům všechno, co přináší radost a potěšení,“ říká Naama a zve Metuzaléma, aby se ke vzpouře přidal. Ten ale váhá. Jeho vnuk Noe mezitím na boží příkaz staví archu.

Téma lásky se ve sbírce objevuje i ve značně komičtější poloze, například v povídce *Běženci odnikud nikam*, kde se jeden básník během evakuace Varšavy za druhé světové války zamiluje do ženy svého přítele. Při útěku se milenci objímají a líbají a žena, nesoucí velkou krabici zásob, krmí svého milence na důkaz lásky párky a preclíky. Další povídka, podobně tragikomická, příznačně nazvaná *V přestrojení*, přenáší čtenáře do tradičního židovského prostředí: Tamerle, židovská dcera z dobré rodiny, kterou nedávno provdali a které hned nato utekl manžel, se vydá do světa, aby ho našla. Po dlouhých toulkách

Jako když bičem práská

Solný sloup Evy Košínské

Literární salon Terezy Riedelbauchové vydává tři sbírky ročně. Letos poprvé nabídl texty zahraniční (Georgi Gospodinov) a z minulosti (Evy Oubramová); za pozornost stojí také loňské debuty, mezi nimiž vedle Žaltáře Ondřeje Macury výrazně ční sbírka Solný sloup Evy Košínské.

JAN ŠTOLBA

Prvotina Evy Košínské (nar. 1983) nejdřív zaujme svou razancí, průrazností, temnou, excentrickou jiskrou. Košínská píše, jak když bičem práská: „Bílé pole řve jako kdyby proštělili Měsíc“. Nebo: „Nebydlíme. Jen krátce doutnáme na prahu se zábradlím v zubech.“ Podobné překvapivé obrazy jsou navíc vřetězeny do dynamické stavby textů, které mají spád a čteme je jako strhující drobné „příběhy“, ač mají k vyprávěcí próze daleko. Ale není to jen razantnost a překvapivost, básnířčiny nápady v sobě vždy nesou i tajemství a temné zneklidnění. Zkraje nás až šokují, ale nevybijí svůj náboj napoprvé; poukazují dál, k dalším možným hloubkám a spojitostem. Vtahují nás k následování a podrobnějším průzkumům.

Evidentní inspirovanost

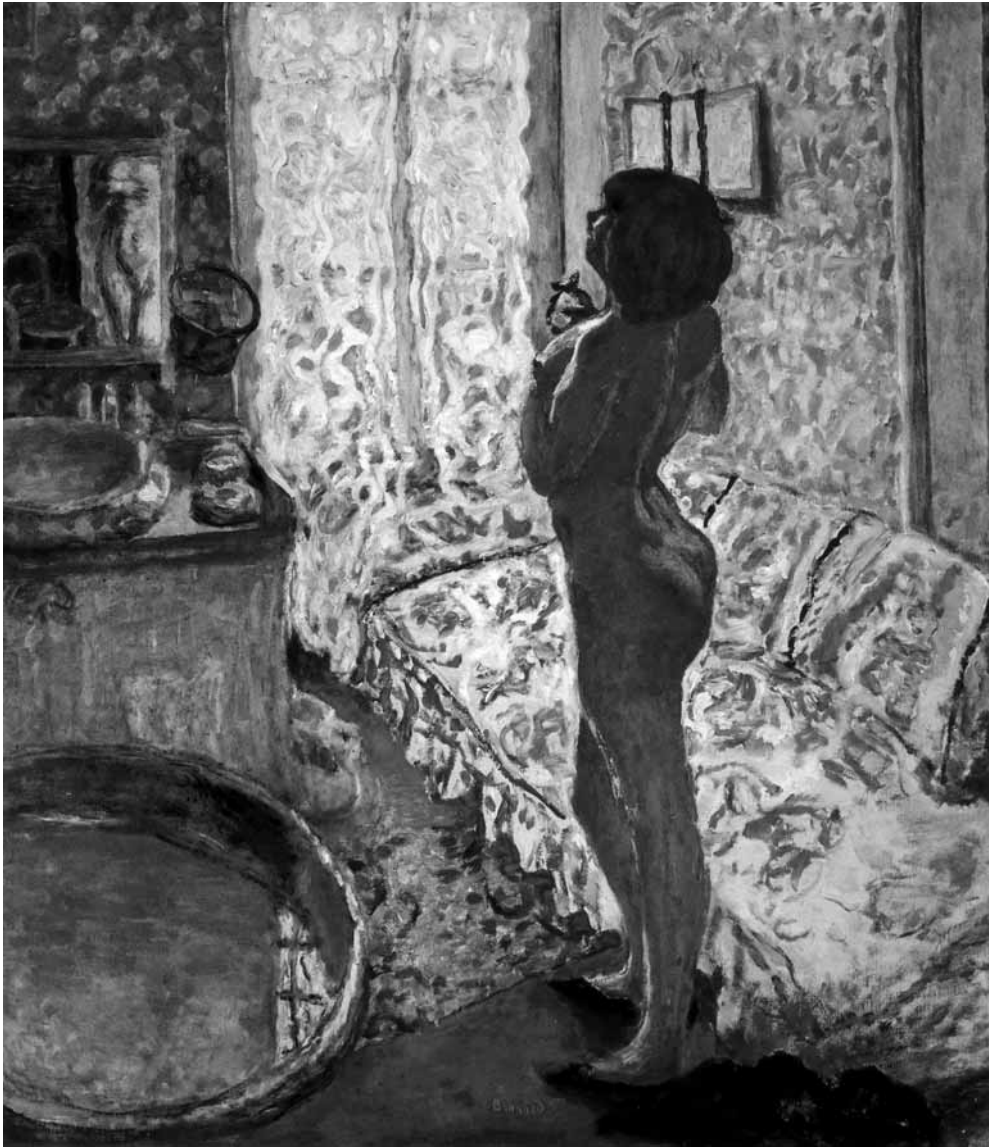
Oproti slabým, odvozeně či mlhavě působícím prvotinám Košínské soupeřniců (Pavla Lesová dala své letošní sbírce titul až erbovní: *Dítě mlhy*) je *Solný sloup* kurážný a invenční, nematní a prázdne nelyrizuje. Ve srovnání s poezií Ondřeje Macury má snad Košínská užší, intimnější záběr významový, případně, řekněme, filosofický či stylový. Zato tu najdeme méně propadů, Košínská působí konzistentně. Je zkrátka přesvědčivější než Macura; zatímco u něj nad některými pasážemi badáme jen z respektu k básnickové potřebě je publikovat, u Košínské toto odpadá. Její inspirovanost je evidentní a setrvalá.

Košínské poezie je plná kontrastů. Břeskné a nečekané věčné, časové, prostorové „mesaliance“ střídají momenty plné tlumeného napětí, sálavého zklidnění. Autorčin pohled na vztahy a okolní svět není nepodobný některému dnešnímu mladému výtvarnému umění. Má lakonicko-anekdoticko-pitoreskní nádechy, vše je výrazově či tematicky buď trochu přesvětleno nebo zas podexponováno, křeč, topornost, brutalita, charakteristická banálně fantaskní nejapnost se stávají běžnou expresivní výbavou. Násilí, tragika, ale i snové nadrealno jsou domestikovány; vidíme jim – nemůžeme jim nevidět do karet. Neztrácí však svou příšernost, jen navíc nabývají i rozměru pouhých „hejblat“, jejichž umělost či zas titěrnost může být o to děsnější, ale možno je též lehce smést se stolu. Košínské poezie je přitažlivě příkrá, podvratná až „ztrěštěná“, každá ztrěštěnost však jako šipka neomylně míří do terče. A co je to za terč? To je právě záhada. Vždy ho spíš uhadujeme, zůstává vábně zastřený, ale naléhavě přítomný. Jako bychom k němu měli dojít labyrintickým filmem dalších „vysvětlujících“ obrazů a výjevů, jež verše nabídnou. Stejně jako v mladém výtvarném umění i u Košínské je přítomná příznačná ambivalence. Autorka je na jedné straně suverénní, ale přitom cítíme i nejistotu a rozpaky: Co s tím vším v nitru i vně kolem? Jak to uchopit, v jakých proporcích, jakými obrazy o tom vlastně mluvit? Co z toho složit za celek? Vysoký stupeň zbanalizování skutečnosti začíná vyjevovat tajemství dalšího druhu.

Svět Košínské se zdá být elastický, vystřelující do všech stran. Vespod však vládne solidní tematická, prožitková jednota. Vracejí se podstatné rodinné motivy, vynořují se matka i syn, ale třeba i „brácha“. Texty jsou protkány dialogičností, autorka se obrací k partnerskému, mileneckému „ty“, s nímž sdílí své soukromí. Pod všelijakými imaginativními hakličkami je znát citová živost, chuť komunikovat, ale přitom též nutkání odchlipovat vždy neznámý, riskantní rub věci. Cítíme autorčinu potřebu prožívat vztahy, soukromá toužení i vraždění, pitvat privátní „čihadla“ mezi mužem a ženou, avšak neuzavírat je do konečných definic, ale nahlížet do dalších, skrytějších, nepojmenovatelnějších emocionálních záhybů.

Kdo se bojí, smí do lesa

Košínská dokáže být svěže expresivní. Řekne: železo „vřískalo“, jindy natvrdo konstatuje:

Pierre Bonnard: Nahá proti dennímu světlu, 1908

„Nerozumím výmolům“. Zformuluje břeskné přirovnání: „Ze slov, která se neřekla/by se dal uválet Golem“. Umí ale i skvěle shrnout, vlastně vymyslet křehké duševní naladění: „Nechuť nastavit tvář zimnímu dešti.“ Je schopná užít jediné slovo v nečekaně vykojeném obratu („Opice číhá do rytmu“). V pravou chvíli dovede potměšile a ovšem „nejapně“ doslovně pozměnit ustálené rčení: „Kdo se bojí/ smí do lesa“. To spojení by mohla vepsat do erbu své poetiky! Jindy vytváří celé mikrosvěty z drobných svárů a švů, nečekaných průníků, věčných, časových či prostorových zkomolenin. „Souzvuk sněhu a nočních spojů“ – syrové, jednoduché, tajemné! Některé průniky přitom působí jako podivné, bezmála čarodějné poučky: „Když zamícháš moře do slabin/ vařit se nenučíš“. Jindy jako bychom odzírali přízračnou mrmlavou řeč zpod kůže všednosti: „Do telefonu nikdy nesmíš křičet že je ti zle –/ že v koberci cítíš neviditelné živočichy/ do telefonu se můžeš leda modlit“. Košínské texty ohledávají všední soužití, drobná hnutí citová i časová, milostná i rodinná, zahleděná do minulosti i jen vyvolaná zíráním z okna na chodník. Je tu podivuhodná báseň o „potřebě mít syna“ i divě komický freudistický obraz vztahu matka-dcera: „Ležím na žehlicím prkně/ a/ matka si toporně pobrukuje vedle v pokoji.“ Jinde je však vize matky plná podvratného stesku a teskné snové věčnosti (báseň *Místa pod mapami*). I erotiku Košínská „umí“, ale zároveň je schopna si zachovat nadhled a na rubu erotiky podržet i podstatný humor, věčnou tenzi mezi propastností a pitvorností slasti: „Permoníku nejistý/ rozsvít mi kundu ... Přicházím lámat kámen“.

Vůbec moment zcizení a zneosobnění je tu důležitý. Autorka ho dovede přesně vnímat a své verše jím lékárnicky odstiňovat: „Ve fádním nedělním odpolední/ si kosti jen tak vesele vřou“. V jedné básni dokonce užije „nesmyslnou“ trpnou vazbu plíživě podvratným, snové výhružným způsobem: „Dům

ve kterém jsem kdysi bydlela museli dát vyhořet...“ Verše jsou právě o to niternější, oč dokážou být pozornější k cizotě okolí i nitra, k okamžikům, v nichž je důvěrně známé zas dostiženo cizím, aby se jím tajemně obrodivo, prodýchlo hloub k vlastní identitě: „Vzdálenost mezi tebou... a ženou/ která tak dlouho čekala/ na rozházené boty/ přede dveřmi...“ Podobný snový „všední“ obraz pronikne až k hraně, za níž každodenní racionalita začíná zas tlumeně žhnout iracionálními obrysy. Jak je to snadné, octnout se náhle na odvrácené straně života. A vůbec nic se nezměnilo! I tady se chvějí záclony při průjezdu noční tramvaje, nic víc, také zde sedíme ve vlaku kdovíproč směrem na Bern, počítáme z jakéhosi důvodu v kupé sedadla – a „jedno přebývá“. Proč? Co to znamená? Tak bychom se ptali na „naši“ straně života; octli jsme však v poli opačném, tam, kde tajemství je už evidentní.

Košínské poezie není takzvaně spirituální, ani se nesnaží o komplexnější, absolutnější výklad světa. Zato nabízí plno překvapivých vhledů za kulisy a ostře existenciálně vykrojených momentů. Je to poezie bryskní a vtipná, ne však samoúčelně. Úderná, ač zároveň i jemná. Rafinovaná, ale přitom sdostatek přímočará. Dynamická, pestrá, plná tenze, zdravě excentrická, ale výstředností se neopájí. Paradoxně ve všech výše zmíněných kladech se mohou skrývat i úskalí. Podobné poezii hrozí, že bude místy až moc umná, vystavěná jen na ekvilibristicky ostrých hranách, na úkor osobního tónu. Hrozí, že v detailu perfektně vystřižené disharmonie spolu jako celek nakonec začnou hladce „ladit“ a poezie vyzní studeně, vypočítaně. Ale dost sýčkování. Ten výčet uvádím jen jako odpověď na kontrolní otázku, kde číhají případné slabiny sbírky. Zatím se zmíněnými „hrozbami“ netřeba zneklidňovat.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Eva Košínská: Solný sloup. Literární salon, Praha 2008, 80 stran.

Simone Sandroni /IT/

Premiéra

Correspondenz-Karte

Gradina

Dagmar Chaloupková /ČR/

16. a 17. prosince 2009 20:00hod.

DIVADLO DUNCAN CENTRE
Branická 41, Praha 4 - Braník, 147 00, Česká republika
KONTAKT
+420 244 461 342, produkcio@duncant.cz, www.duncant.cz

ZA PODPORY

Protofilm na skleněných destičkách

Počátky filmu bychom měli hledat ještě před slavným vynálezem bratří Lumièrů, v projekcích laterny magiky. O tom, co všechno tento nejstarší projekční přístroj filmu předurčil, vypráví výstava v pařížské cinematéce. Otevřená je do konce března 2010.

PETR HAMŠÍK

Se vznikem kinematografie se dlouhá léta poji řada „pravdivých“ historek, jež byly sice filmovými historiky dávno vyvráceny, přesto často zůstávají ve všeobecném povědomí. Může se nám zdát logické, že při prvních projekcích bratří Lumièrů v roce 1895 lidé utíkali před příjíždějícím vlakem vyobrazeným na plátně. Ve skutečnosti se však mohli s takovým zážitkem setkat už mnohem dříve. Vidět na plátně pohyblivý obraz nebylo nic neobvyklého, na konci 19. století skoro každý znal nejrůznější optické přístroje – zootropy, praxinoskopy či laternu magiku –, pomocí nichž se na plátněch po celém světě zhmotňovaly jednoduché animace, výjevy z dalekých krajin či abstraktní obrazy.

Svět „protofilmu“ před nástupem klasické kinematografie představuje francouzská cinematéka v Paříži rozsáhlou celoroční výstavou *Laterna magika a malovaný film. 400 let kinematografie* (Lanterne magique et film peint. 400 ans de cinéma), v níž můžeme sledovat vývoj tohoto přístroje od doby jeho vzniku holandským astronomem Christiaanem Huygensem v roce 1659 až do nástupu filmu. Pařížská cinematéka využila jak svou rozsáhlou sbírku malovaných obrazů (soubor čítá skoro 18 tisíc kusů), tak soubor Národního muzea filmu v Turíně (8 tisíc kusů), kam se výstava na konci března 2010 přesouvá. Největším přínosem expozice je především pozorování, jak se v rámci projekcí laterny magiky prakticky předjímají postupy a výrazové prostředky filmu – už první Huygensova projekce byla pohyblivá (animace „tančícího kostlivce“); s rychlým rozšířením přístroje po celém světě vznikla následně touha spatřit exotické krajiny (předjímání dokumentárního filmu).

Laternista Méliès a animátor Reynaud

Při pohledu na originální skleněné tabulky a zejména pak na jejich několikeré projekce se filmové postupy samy vyjevují, přičemž i filmaři byli laternou magikou zpětně fascinováni (například Ingmar Bergman ve filmu *Fanny a Alexandr* (1982) či Federico

Laterna magika. Foto Cinémathèque Française

Fellini ve snímku *Casanova Federika Felliniho*, 1976). Tvůrci z ateliéru Lapiere, kde se vyráběly laterny magiky a jejich malované obrazy, už v polovině 19. století dokázali vyprávět příběhy za pomoci „protostříhu“, kdy se velké celky střídaly s polocelky či detaily a panorama či švenk se simulovaly posouváním horizontální desky. V řadě příběhů se používaly mezititulky anticipující tento postup v našem filmu. Realistické scény (*Příjezd vlaku*, 1895, režie bratři Lumièrové), divoké féerie (*Cesta na měsíc*, 1902, režie Georges Méliès) či fantastické příběhy (*Rudý přízrak*, 1907, režie Segundo de Chomón) měly své předobrazy už v projekcích laterny magiky. Je příznačné, že sám Georges Méliès před příchodem filmu působil jako promítač „laternista“, přičemž zmnožování malovaných vrstev a jejich pohyb následně přenesl i do svých filmů.

Výstava ale není věnována pouze imaginárním příběhům či výjevům z dalekých krajin – malíři skleněných obrazů často vycházeli ze zobrazení každodenního života, ať už v podobě vesnice

či města, tak i v ukázce aktuálních politických událostí (zejména v období Francouzské revoluce byly populární výjevy již mrtvých osobností – Ludvíka XVI. či Marata). V 19. století se laterna magika etablovala nejen jako zábavní kratochvíle, ale i jako studijní pomůcka – například londýnská Polytechnická univerzita od svého založení v roce 1838 produkovala pro svůj projekční sál mnoho naučných programů, animace sluneční soustavy, cestování lodí po zeměkouli, prosvícené preparace živočichů a další.

Původní jednoduché animace, kdy se jedna skleněná destička či její část pohybuje na druhé pomocí nejrůznějších mechanismů, postupem času nahrazují sofistikovanější systémy, přičemž klasickému filmu se nejvíce blíží replika praxinoskopu Émila Reynauda z jeho *Optického divadla* (Le Théâtre optique). Zde se na plátno pomocí jedné laterny magiky promítá pozadí scény, zatímco druhá nasvěcuje světlový pás s postavami, které se díky systému zrcadel také odrážejí na plátno. Při sledování krátkého Reynaudova „snímku“ *Okolo kabiny* (Autour d'une cabine, 1895) je zřejmé, že animovaný film byl vynalezen už dávno.

Sledovat proto vývoj kinematografie v linii nejstaršího projekčního přístroje je fascinující, ať už v žánrovém rozpětí zobrazovaných scén a příběhů (od dokumentaristického přístupu přes pohádky až po erotiku) nebo v technické (už zpočátku přítomná animace) či formální vynalézavosti (předjímání filmu). Laterna magika je sice trochu pozapomenutý přístroj, dodnes je však inspirativní, jak ukazuje instalace Anthonyho McCalla v závěru výstavy – dataprojektor vysílá do temného prostoru s dýmem se měnící bělostné kontury jednoduchých objektů, které člení prostor na jednotlivé části, do nichž překvapený divák vstupuje.

Autor je filmový publicista, přispívá do časopisu Cinepur či Pixel.

Lanterne magique et film peint. 400 ans de cinéma.

Cinémathèque Française, 51, rue de Bercy, Paříž, 14. 2. 2009 – 28. 3. 2010.

Panika v městečku jako gesto svobody

Nerozlučná trojice přátel – Kůň, Indián a Kovboj – letos nadchla publikum na festivalu v Cannes a nyní aspiruje na oscarovou sošku. Neohrabané figurky na podstavci, evokující dětské hry, provádějí šarády v zamrzlé tundře či na hodinách klavíru.

MALVÍNA TOUPALOVÁ

Hlavními hrdiny příběhu animovaného filmu *Panika v městečku* jsou nerozluční přátelé Kůň, Kovboj a Indián. Příběh, spuštěný otázkou, jaký dárek koupit Koňovi k narozeninám, se strukturou podobá grotesce – jedna nečekaná situace vyvolává další, až jsou zmatení a nešikovní hrdinové strženi vírem

Kovboj s Indiánem. Foto AČFK

událostí a řítí se neznámo kam (v tomto případě například k zemskému jádru). Ke konci filmu vyprávění ztrácí souvislost docela, ale v absurdním universu *Paniky v městečku* to vlastně vůbec nevádí.

Celovečernímu snímku předcházela stejnojmenný dvacetidílný televizní seriál, jehož poetiku i animační techniku se tvůrci rozhodli zachovat. Výchozím motivem byl pro ně jeden z dílů seriálu, *Zloději karet*. Jednotlivé části trvaly pouhých pět minut, a tak při přechodu k pětasedmdesátiminutové metráži nutně došlo ke změnám v tempu, způsobu vyprávění i psychologickému rozpětí postav. Autoři také museli vytvořit propracovanější příběh. Práce na filmu trvala dva roky.

Stop-motion svobody

V *Panice v městečku* je unikátní především vizuální stránka a stop-motion animace s malými plastovými hračkami, které s sebou často vláčejí i svůj podstavec. Komický efekt je umocněn groteskním zrychlením filmu i „trhanou“ či „nervní“ animací s málo ohebnými postavami, jejichž neohrabané pohyby korespondují s jejich nešikovností. „Tato technika se dobře doplňuje s tím, co jsme vždycky chtěli dělat,“ vysvětluje jeden z režisérů, Stéphane Aubier, „to znamená dosáhnout maximální svobody s co nejjednodušší, ale zároveň komplexní animační technikou.“ Autoři těží z animace především ty kvality, které hraný film vylučuje. Žádné prokreslené detaily postavíček, ale propracované dialogy dělají z figurek živoucí postavy.

Recenzenti nacházejí ve snímku různé inspirační zdroje, montypythonovsky britským humorem či Jacquesem Tatim počínaje a *South Parkem* či *Simpsonovými* konče. Stéphane Aubier sice potvrzuje svůj obdiv k montypythonovské sérii *Létající cirkus*, nicméně popírá, že by se s kolegou Vincentem Patarem něčím takovým ve filmu inspiroval. „Vytváříme svůj svět, který má vlastní opodstatnění. Je to svět s totálně narušenou psychologií.“ To mu s klidným svědomím můžeme věřit – a přesto ke zmíněné řadě přidat ještě jeden hlubinný inspirační zdroj: verneovky.

Vedle předvánočních počítačem animovaných 3D filmů v naší distribuci, jako je třeba snímek *Zataženo, občas trakaře* (2009, režie Phil Lord a Chris Miller), *Astro Boy* (2009, Osamu Tezuko) či *Vánoční koleda* (2009, Robert Zemeckis), působí *Panika v městečku* svěže, originálně. Tvůrci totiž rezignují na snahu po plastičnosti, věrohodnosti a plynulém pohybu a vracejí se k tomu, co je animovanému filmu už přes sto let vlastní. Svoboda a fantazie. Autorka je dramaturgyně festivalu animovaného filmu Anifest.

Panika v městečku (Panique au village).

Belgie, Francie, Lucembursko 2009. 75 minut.

Scénář a režie Stéphane Aubier, Vincent Patar. Premiéra v ČR 3. 12. 2009.

Snímek bude v předpremiéře uveden i na Přehlídce animovaného filmu PAF v Olomouci (10.–13. 12. 2009), spolu s průřezem chorvatskou animací či tvorbou Rakušana Martina Arnolda, který na PAF také přijede.

Prolomit mlčení

Válečná intimita generace Libanonu

Současný izraelský film podává odlišný obraz blízkovýchodního konfliktu, než jaký známe z televize. V tamní kinematografii dospěla takzvaná generace Libanonu a začala tragédii blízkovýchodního konfliktu ukazovat ze své intimní zkušenosti.

MICHAL PROCHÁZKA

Čeští čtenáři už měli příležitost seznámit se s tvorbou „novovlnné“ literární generace šedesátých let, kterou představují levicovní literáti a myslitelé Amos Oz (viz s. 39) či Avraham Jehošua (s. 6), otevírající v Izraeli otázku nutnosti mírového soužití s Palestinci. Jejich úsilí zhatil v devadesátých letech krach mírové smlouvy z Osla třiadvadesátého a také vražda premiéra Jicchaka Rabina, po níž se k moci dostali „jestřábi“, jak je nazval sám Oz. Mezi mluvčími dnešního umírněného proudu se v Izraeli ocitli filmaři takzvané generace Libanonu, která prošla v rámci své vojenské služby První libanonskou válkou osmdesátých let.

Základním tématem filmařské generace Libanonu je paměť, lépe řečeno její schopnost uchovat válečné vzpomínky, jež by měly po letech vydat pravdivá svědectví. Anebo naopak, které nás milosrdně šálí a umožní zapomínat. Sami filmaři volí překvapivou formu, která ztělesňuje tento bolestný boj se vzpouzející se traumatickou realitou z mládí, skrývajícím se jakoby pod povrchem. Režiséři generace Libanonu prolamují mlčení, které

po brutálním masakru. Samotná obrazová stylizace *Valčiku s Bašírem* skrývá ještě jinou stylotvornou anomálii, která odděluje svět Folmanovy kreslené „nepaměti“ od reality. V povětšinou trojrozměrně působícím animovaném prostoru se pohybují pouze dvojrozměrné kreslené postavy. Zvláštní efekt vytváří na jedné straně dojem širé prázdnoty, v němž se pohybují zploštěné postavy, zbavené plnosti vlastního prožívání i hmatatelné smyslovosti života. Představují spíše jakési stíny skutečné existence, která jim byla – dávným traumatem – odeprána.

Pochyby z ocelové lebky

Samuel Maoz postupuje ve snímku *Libanon* formou hyperrealistické rekonstrukce. S pomocí minimalistických prostředků se snaží uvrhnout diváka přímo na bojiště, jako by šlo o virtuální realitu. Autobiografický příběh je postaven na jednoduché zápletce válečné výpravy z první noci 6. července 1982, při níž se tank s pěším doprovodem ocitl na nepřátelském území pod palbou rozptýlených, nikdy neviděných nepřátel. Podle vlastních

že ta skřípající „vojenská optika filmu“ je ironickým obrazem nejen mechanické mašinérie válečného nástroje na zabíjení, ale i dispozitivu hrané kinematografie. Jsme svědky toho, jak v situaci války se jindy zvědavá, všemocná a divotvorná kamera hraného biografu stává těžkopádnou zbraní, která dovede jen obtížně přiblížit mezní zážitek přítomnosti člověka na bojišti. Na druhé straně zmíněná nešikovnost načrtává bezprostřední intimitu války, kterou cítí voják sedící u děla. Jak se brání přítomnosti smrti, vyhlíží další nebezpečí. Jednou se třese u spouště, neschopen pohybu, jindy bezhlavě střílí kolem sebe, jako by šlo utéct před nepřítelem. Válka se manifestuje nejen střelbou, ale i loužemi v tanku, rukama od šmíru, hovory o ženských. Pozoruhodné je vůbec postupné převrácení rolí všech čtyř tankistů, mezi nimiž selhává svou autoritou i velitel. Nejde tu o obvyklé kategorie hrdina a zloduch. Všichni pouze chtějí domů a přemýšlejí o záminkách, jak by se ze šlamastyky pochybné mise ulili. Předstírají poruchu motoru, reptají, nabourají se do rádiového okruhu. Snaží se za každou cenu přežít, třebaže nemají právo opustit své místo ve válce, o jejímž smyslu nemají potuchy.

Okoralé zdi války

Podobnou roli jako tank v Maozově filmu hraje stará pevnost z doby Křižácké války ve filmu *Beaufort*, který natočil další veterán libanonské války, Joseph Cedar, inspirován románem Rona Lešema. Na konci osmnáctiletého libanonského konfliktu sledujeme denní rutinu posádky, která se připravuje na stažení z bezpečnostní zóny vytyčené na jihu Libanonu zpět do Izraele. Její okoralé zdi z 12. století jsou nezníčitelným symbolem základů konfliktu, který se tu vryl do pusté krajiny a zacyklil v zemi, stejně jako stopy prachem zasypávané paměti. Pevnost zároveň chrání své obránce i vytyčuje hranici nepřátelské linie, jež by bez ní jakoby „nemohla“ jasně existovat. V roce 1970 byla pod kontrolou sil Organizace pro osvobození Palestiny, v roce 1982 jej dobyla izraelská armáda. Nyní se připravuje na další střídání stráží...

Na druhé straně film, postavený trochu podobně jako *Dopisy z Iwo Jimy* (2006, režie Clint Eastwood), přibližuje rovněž intimní stránku války, která obnáší nekonečné čekání, bloudění v labyrintu bunkrů i drobné všední absurdity, jako je například lov kachen v plné polní. Autoři skrytým humanismem zdůrazňují především lidskou stránku utrpení vojáků na obou stranách, kteří byli konfliktem svedeni dohromady. Stojí za zmínku, že film dosáhl v samotném Izraeli téměř milionu diváků a patří k doma nejúspěšnějším titulům izraelské produkce nového desetiletí. Stejně tak je třeba podotknout, že v roce 2006 – jen pár měsíců po konci natáčení tohoto filmu – vypukla takzvaná Druhá libanonská válka.

Autor je filmový publicista a dramaturg.

Z filmu Valčík s Bašírem. Foto Aerofilms

v izraelské společnosti obestírá „roli“ židovských vojáků v tomto konfliktu. Ukazují jejich „křehkou, lidštější tvář“ a zároveň vytvářejí základy další reflexe, v porovnání s radikály umírněnější. Z produkce této generace se proslavily už tři filmy: snímek Josepha Cedara *Beaufort* (2007) byl v roce 2007 oceněn Stříbrným medvědem na MFF v Berlíně a v témže roce nominován na Oscara, *Valčík s Bašírem* (2008) Ariho Folmana získal vloni Oscara a Samuel Maoz zvítězil se svým *Libanonom* (2009) letos na festivalu v Benátkách.

Paměť jako stín

Ari Folman, režisér autobiografického „animovaného dokumentu“ *Valčík s Bašírem* (viz A2 č. 3/2009), použil animaci, která svým způsobem přece jen „ochraňuje“ hlavního hrdinu od brutální skutečnosti vzpomínek, jež vytěsnil z mysli. Folmanovo alter ego obchází své známé, přátele i přímé účastníky ve snaze si vzpomenout, co se tehdy skutečně stalo. Napětí vyprávění plyne z postupné rekonstrukce minulosti. Jako diváci čekáme, zda hrdina dokáže překonat milosrdnou a zároveň strašidelnou stylizaci animovaných obrazů, aby „uviděl“ realistické fotografie bojiště

slov byl autor sám oním Šmulikem z filmu, jenž se ocitne během několika hodin ve válce. Maoz se rovněž pokoušel několik let bojovat s vlastní pamětí a najít odpovídající formu scénáře, který by vypověděl, co jej celá léta strašilo.

Výsledný film, vytříbený mnoha pokusy, se odehrává mezi třemi vojáky a jejich velitelem (hraje je přední izraelští herci Yoav Donat, Michael Mošonov, Zohar Strauss a Itay Tiran) v klaustrofobním prostoru tanku, který tvoří pátou postavu filmu. Z něho vyhlížíme ven pouze skrze hledáček zaměřovače děla, který je – stejně jako vysílačka – jejich jediným pojítkem s vnějším světem. Stropním poklopem vchází dovnitř důstojník celé jednotky, jenž přivede syrského vězně a dva pomstychtivé falangisty.

Autor omezil svůj vyprávěcí styl na minimum: uvěznění uvnitř ocelové „lebky“ tanku jsme „ochuzeni“ o většinu prostředků běžného hraného filmu, včetně doslovné hudby, kouzel pohyblivé kamery či záběrového frázování prostoru. Kamera střídá detaily s celkovými záběry okolí, ztotožněná s pohybujícím se vrzavým dělem, jímž zaměřovač úzkostlivě vyhlíží další nebezpečí. Skoro bychom řekli,

Cesta na Blízký východ

Jak Izrael ovlivnil Tamaru Moyzes

Umělkyně původem z Bratislavy Tamara Moyzes se věnuje politickému umění. Svá videa a happenings zaměřuje na citlivá témata, jakými jsou izraelsko-palestinský konflikt, rasismus, romská problematika, feminismus nebo náboženství.

MONIKA TICHÁČKOVÁ

Studovala jste na Akademii výtvarných umění v Bratislavě a po odchodu do České republiky v Praze. Mimoto jste ale strávila dva roky na školách v Tel Avivu a Jeruzalémě, což není úplně obvyklé. Proč právě Izrael? Když jsem odešla studovat do Izraele, už jsem měla izraelské občanství. Předtím jsem tam už tři roky žila. Odjela jsem tam po střední škole v osmnácti letech. Mám typicky židovskou tvář a lidé se mě často ptali, jestli jsem Židovka. Odpovídala jsem, že ano. Přitom jsem ale vlastně pořádně nevěděla, co to znamená. Měla jsem tenkrát pocit, že když neumím hebrejsky, tak nevím, kdo jsem. Takže v té době šlo hlavně o hledání vlastních kořenů.

A našla jste je? Tenkrát jsem byla velká sionistka. Když jsem přišla do Izraele, měla jsem pocit, že jsem doma. Nikdo se mě neptal na můj židovský

Ve videu Me and Arafat sedíte u jednoho stolu s Jásirem Arafatem, který vám při odchodu dokonce políbí ruku. Jak se vám podařilo dostat k němu tak blízko, byla jste tam jako novinářka? Byla jsem ve správnou chvíli na správném místě. Novinářský průkaz jsem sice měla, ale neplatný. V Izraeli je byrokraticky velice složité dostat nový, tak se mi do toho nechtělo. Šla jsem za svými známými, kteří byli aktivisté, aby mě tam protáhli. Ale najednou mě drapl Arafatův „sekuriták“ a řekl jen: „Ty půjdeš s námi.“ Bylo tam víc novinářů. Mě vybral jen proto, že jsem byla brutálně odbarvená blondýna. Což byl v té době záměr, na východě to hodně ulehčuje komunikaci.

To bylo před šesti lety, teď žijete v Praze. Jezdíte ještě do Izraele? Naposledy jsem tam byla asi před měsícem. Teď mám takový šílený nápad, chystám se tam uspořádat výstavu východoevropského

téměř jako válečná reportérka a přivezla si odtamtud množství materiálu. Jenže věci, kterým v Izraeli všichni rozuměli, by tady pochopil jen málokdo. Tak jsem je musela začít zjednodušovat, a to pro mě bylo strašně složité.

Máte s tématy svých prací vždy osobní zkušenost, nebo se také někdy vyjadřujete k věcem, které neznáte interně? Jsem známá tím, že vše tvořím, jak se říká, s vlastním nasazením. Nedělám nic, v čem bych nebyla zaangażovaná. Přesně tak je to třeba s romskou tematikou. Od malička mám mnoho romských kamarádů, se kterými jsem vyrůstala, a spousta z nich jsou intelektuálové a umělci s vysokoškolským vzděláním. Takže je pro mě naprosto nepřijatelné automatické zařazení, že jsou to nepřizpůsobivé „socky“, které nechtějí pracovat. Na základě toho jsem začala spolupracovat s romskými neziskovými organizacemi a po pětileté spolupráci vzniklo například video Miss Roma nebo TV t_error.

Kromě politiky Blízkého východu nebo romské problematiky se svým uměním vyjadřujete také k sociálním nebo společenským otázkám. Co bylo tématem vaší poslední práce? Připravila jsem teď jednu performanci, takové gender překvápko pro papeže. Využila jsem postavu dvojité ženy jménem Bianka Braselli. Jedná se vlastně o dvě ženy ve společných šatech této postavy, která vznikla jako performance k filmovému festivalu v Jihlavě. Chtěla jsem vědět, zda dostane pozhénání na papežském setkání v Brně. Oslovila jsem proto dvě dámy, které ji ztvárňují, Darinu Alster a Helenu Račkovou. Holky přišly normálně oblečené a na místě se převlékly do společných šatů Bianky Braselli. Těsně před přijímáním byly vyvedeny ochrankou. Nesnažily jsme se nijak narušovat bohoslužbu ani papežovu návštěvu, cílem bylo reagovat na konzervativnost současného papeže Ratzingera a nutnost reformy katolické církve. Do poslední chvíle jsme nevěděly, jestli to vyjde, ale naštěstí se nám podařilo dostat se do části před papežem. Blíž už byl snad jen prezident. U nás se toho chytl hlavně bulvár. Ale dostali jsme se na BBC, což je podle mě úspěch.

Neustále reagujete na aktuální dění ve společnosti. Snažíte se svým uměním věci změnit k lepšímu, nebo jde pouze o reflexi daných problémů? Určitě věřím, že to k něčemu přispěje, jinak bych to ani nedělala. Ale zas nejsem tak naivní, abych si myslela, že změním celý svět. To je blbost. Pro mě je velká satisfakce, že se nad tím zamyslí pár lidí.

Zmnožená Tamara parodující prezidentskou kampaň (z videa CaN YoU Or CaN YoU NoT?)

ksicht. Ale sranda je, že se tam ze mě vlastně stala mírová aktivistka za Palestinu a celý sionismus mě přešel.

Jak to, že u vás došlo k tak výrazné změně? Mám v Izraeli mnoho kamarádů, a když začala druhá intifáda, tak se z nich najednou stali aktivisté za Palestinu. Přišlo mi to naprosto bláznivé. Byli to Izraelci, kteří odešli na okupované území a bojovali tam společně s Palestinci. Studovala jsem v té době v Praze nová média a velice mě zajímalo, jak média zprostředkovávají válku. Sledovala jsem CNN, BBC a další televize, ale všude tvrdili něco jiného, než jsem slyšela od lidí, kteří byli přímo na místě. Nechápala jsem, jak je to možné. Tak jsem na Akademii výtvarných umění požádala, aby mě přesunuli do Izraele.

umění, které nějakým způsobem reaguje na izraelsko-palestinský konflikt. V dnešním globálním světě často dochází k tomu, že umělci reagují na určitý politický problém, aniž by například danou zemi navštívili. V Izraeli je ale politické umění úplně něco jiného. Spousta lidí mě od toho odrazuje, tak ještě nevím, zda se to podaří.

Když je to natolik odlišné, myslíte, že to místní obyvatelé přijmou? Jsem právě moc zvědavá, jaké to vyvolá reakce. Žila jsem tam, takže vím, že je velmi zvláštní sledovat tvorbu východoevropských umělců, kteří mají informace jen z televize a novin. Neznají místní problematiku interně, takže ji musí symbolicky zjednodušovat a zobecňovat. Mně se podobná věc stala, když jsem se z Izraele vrátila do České republiky. Žila jsem tam

Tamara Moyzes (nar. 1975) se narodila v Bratislavě, studovala na tamní Akademii výtvarných umění, poté na Akademii výtvarných umění v Praze (ateliéry Jiřího Davida a Nových médií Michaela Bielického). V letech 2003–04 studovala na Akademii výtvarných umění Bezalel v Izraeli. Zabývá se problematikou xenofobie, rasismu a nacionalismu. Vytváří fiktivní videodokumenty, využívající často parodických postupů, v nichž obvykle hraje nějakou roli. Usiluje o intervence do veřejného prostoru.

Dnešní aktivismus v Muzeu Evropa

S Geertem Lovinkem o podvratném umění na internetu

Jaké jsou dnešní možnosti aktivismu v prostředí sítě? Má ještě koncept taktických médií nějaký význam? Rozhovor s jedním z nejviditelnějších komentátorů prostředí sítě nenabízí jednoznačné odpovědi.

MAGDALENA KOBZOVÁ

Ohlédneme-li se zpět do devadesátých let, kdy jste formuloval koncept taktických médií, jaké možnosti aktivismu vidíte dnes, v porovnání s tímto obdobím? Zdá se, že tenkrát nástroje, jež internet poskytuje – malé online komunity, fóra a mailinglisty –, vzbuzovaly velké nadšení. Nyní to vypadá, že svou sílu a inspiraci ztrácejí. Ano, to je pravda, nadšení tu bylo... Nyní se do značné míry přesunulo do oblasti sociálních stránek a webu 2.0. Ty mají ve srovnání s internetem devadesátých let spíše povahu nástrojů. Používá je daleko víc lidí, avšak s menším uvědoměním sociálně-technických podmínek, které tyto nástroje tvoří. V devadesátých letech existovalo větší nadšení, ale také větší povědomí o tom, co tyto nástroje implikují, co mohou a nemohou dělat. Internet dnes již nelze oddělit od společnosti. Stal se tak neuspořádaným jako společnost, se všemi problémy s tím spojenými, ale také s tím neuvěřitelným potenciálem zneklidňovat, vytvářet něco krásného, rozptylovat a současně organizovat energii. Síť se stala dominantní společenskou formou organizace a lze ji chápat v určitém smyslu jako následovnici politické strany, církve, rodiny – stabilních sociálních struktur, které jsme znali v 19. a 20. století. Dnes už ovšem nemůžeme říci, zdali síť tvoří internet či společnost. Plně pochopit, že média pouze odrážejí možnosti existující ve společnosti samé, chce svůj čas.

Dalo by se také tvrdit, že velké sociální webové stránky nejsou stavěné pro společensky či politicky angažované aktivity, nýbrž spíše pro účely sebe prezentace a propagace. Ano, ale můžeme také říci, že je to jen sociální technika. A sociální techniky lze lehce odchylnit jinými směry. Proto jsem celkem optimistický, co se týče Facebooku a podobně. Kdo nyní mluví o virtuálním světě Second-life? Pamatuje si někdo síť Friendster či Napster? Zmizely, byly zapomenuty. Ovšem sociální techniky, které se tam lidé naučili, jejich dovednosti a schopnosti nezmizely. Uživatelům zůstává to „lehké povědomí“ o dalších lidech okolo. Tento vágní šum. Ta troška sociálního šumu. A tato vlastnost přežije, až se Facebook stane jen dalším kusem datového odpadu, odsunutým na vedlejší kolej tak předvídatelnou touhou síťové kultury po další nepostradatelné aplikaci.

Ten šum může být ale celkem otravný – je ho tolik, že je obtížné mít angažovaný či ekologický přístup k používání těchto technologií. To je pravda. Takže jen ti, kteří jsou rozhodnutí věnovat se nějaké sociální, politické či dokonce technické záležitosti, vědí, co dělají, a obecně řečeno uspějí. Ostatní jsou ztraceni. A to je problém. Pokud nevíte, co tam vlastně děláte, pohltí vás ten šum. Je to stejné, jako když se nemůžete rozhodnout, který televizní kanál sledovat či kterou uličkou se vydat v knihovně; když nevíte, kterou knihu si vypůjčit. Brouzdáte a sjíždíte stránky, a tyto aktivity se stávají nevědomými. Pobývání na webu je novou formou našeho kolektivního nevědomí.

Geert Lovink. Foto laudanum.net

Na kterých místech může dnes probíhat kritická a aktivistická činnost? Kde, anebo lépe jak je lze podporovat? Pokud to nejsou instituce či sociální sítě, tak kde jinde?

Určitě je možné trénovat různé způsoby, jak se stát neviditelnými. Neviditelné aktivity jsou stále dobrým cvičením – hodně štěstí, jděte do toho a zkuste to. Zjevně ale existuje jiný přístup, který volí hodně mladých lidí. Určitá přexponovanost, přílišná viditelnost. Být horší než systém. Být sociálněji než sociální. Transparentnější než transparentní. To ve skutečnosti, zdá se, docela zabírá. Není to však úplně aktivistická agenda. Spíš kulturní podmínky, v nichž se nalézáme, o nichž musíme diskutovat, protože pokud nebudeme, mohli bychom je zopakovat, tedy reprodukovat hlouposti.

Co se týče aktivismu, nejvíce mě zajímají konflikty, které se objevují napříč síťovou kulturou, ale také ve světě obecně. V současnosti probíhá hodně konfliktů, které nejsou označovány jako aktivismus. Dá se říci, že konflikt je na vzestupu a aktivismus na ústupu. To můžete velice jasně vidět v Asii, Africe a Latinské Americe. Zatímco sociální napětí stoupá, různé hnutí a neziskové organizace jsou stále více a více byrokratizované a chycené v činnosti médií a lobbujícího průmyslu. Tyto neorganizované výbuchy konfliktů mají celkem často genderové, etnické a ekonomické dimenze, které nemáme čist, avšak ve skutečnosti jim samým nerozumíme. Vezměme si Čínu, místo plné protikladů a vzrůstajících třídních konfliktů, kde ty druhy politického zastoupení, na něž jsme zvyklí, jednoduše

chybějí. Zároveň je to místo prosycené novými médii. To je nová výzva, pokud chceme přemýšlet nad tím, co dnes znamená „aktivismus nových médií“.

Aktivismus jako luxusní fenomén západních společností?

Ano, a také věřím, že existují jiné druhy politické a sociální organizace, které jdou mnohem dál než k tomu, co klasifikujeme jako „aktivismus“. Spravedlivější a sociálně angažovanější svět je světem neuvěřitelné bohatosti sociálních a institucionálních forem. Je to však velmi těžké, pohledme na internet – vytváří mezinárodní standardy, v jejichž rámci probíhá diverzita forem komunikace. Tato infrastruktura vyžaduje určitou formu globální výměny. Mnoho lidí hovoří o „balkanizaci“ internetu, fragmentaci nástrojů, protokolů a jazyků. Celý ten povyk je o globálním médiu komunikace a výměny, které tu možná již za deset či dvacet let nebude. Navzdory tomu to pesimistickému směřování věřím, že dojde k nějaké formě globálního konsensu a v jeho rámci budeme sledovat nárůst dalších rozdělení. Svět nebude propojenější, ale čím dál víc rozdělený, dokonce i s internetem. Nicméně je zajímavé předstírat, že umělci, aktivisté a intelektuálové mohou být hráči v této velké hře.

Víme, že umělci mohou způsobit změnu, mohou vytvořit obrazy, jež jsou podmanivé, mohou vytvořit koncepty, které mohou tvořit společnost. Samozřejmě k tomu mají stále méně ekonomické moci. Medializace a virtualizace života ale také znamená, že jejich schopnost zasahovat nutně neklesá. Jak za těchto

okolností definovat symbolické? Co je to symbolické a jak můžeme v této rovině zasáhnout? V padesátých letech to mohl být nějaký zásadní francouzský film, tvarující kolektivní imaginaci prostřednictvím dezorientující kamery a stříhové techniky ve spojení s pobuřujícím obsahem. Ale co je to dnes? Když drtivá většina světa žije jinde a začíná dělat politiku jinde – to znamená mimo hranice Evropy a mediální imaginace Hollywoodu –, musíme vskutku uvažovat nad tím, že žijeme v Muzeu Evropa, a to je náš osud a náš úděl. Můžeme vytvářet zajímavé koncepty, nejsme však již tou primární scénou, tím divadlem „globální“ kultury a výměny.

Jaký druh aktivismu je tedy možný ve zvěčněném prostoru muzea?

Tato otázka se neobjevuje příliš často. Podívejme se na divadlo, protože lidé od divadla o tom přemýšlejí již dlouho. Divadlo je ohraničené, omezené a symbolické. Chápe svá omezení a maximalizuje svůj potenciál ovlivňovat, jak se lidé metaforicky vztahují ke světu. Divadlo zjevně ztratilo svou centrální pozici coby místa, kde dochází k vyjádření sociálních a morálních rozporů a vyjednávání. To se možná dělo v 18. či snad 19. století. Ale ve století dvacátém si je divadlo plně vědomo svého místa ve společnosti, a to obdivuji. To samé by se dalo říci o pozici muzea ve století jednadvacátém. Fakt, že s ohledem k současnému umění ztratilo svou centrální organizující roli, neznamená, že je bezvýznamné. Děje se však to, že manifestace „aktivismu“ v rámci divadla a muzea můžeme vnímat, pouze pokud jsme vybaveni hlubokou vnitřní znalostí institucionální politiky těchto míst a máme ponětí o historii žánrů uvnitř specifických disciplín. Ovšem nová média tam ještě nejsou. Není to ani žánr, ani disciplína – alespoň zatím ne. A proč by měla jít touto cestou? Právě o tom v současnosti probíhá velká debata.

Zredigoval **Ned Rossiter**, přeložila **Lenka Dolanová**.

Geert Lovink (nar. 1959 v Amsterdamu) je jedním ze zakládajících členů Adilkno – kolektivu autorů/umělců, jehož myšlení a texty zásadně ovlivnily další umělecké aktivistické projekty nejen v Holandsku. Je také duchovním otcem konceptu taktických médií a spoluzakladatelem festivalu taktických médií Next 5 minutes. V roce 2004 založil Insitut síťových kultur, kde se centrem zájmu a výzkumu stal internet a další nové mediální formy. V Praze přednášel letos poprvé, v rámci přednáškového cyklu Open Eye na FAMU v říjnu 2009.

Taktická média

Koncept taktických médií, jež Geert Lovink napomohl vytvářet, lze definovat jako apropriaci masmédií k podvratnému a kritickému účelu, moderní formu aktivismu, využívající současné technologie jako nástroje kritické analýzy. Obvykle se jedná o aktivity v internetovém prostoru, usilující o vytváření nových informačních kanálů a prostoru odporu, dočasných spojení hackerů, umělců, kritiků, novinářů a aktivistů. Taktická média mají povahu spektaklu a vznikají propojením umění a aktivismu. Z dnešního pohledu se ovšem víra, že nové nástroje samy o sobě činí z publika tvůrčí účastníky akce, jeví jako poněkud naivní.

EKO GYMNAZIUM Praha o.p.s.
Přidružená škola UNESCO
Fakultní škola Přírodovědecké
a Pedagogické fakulty UK Praha

Zve všechny zájemce na DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ ve středu 16. prosince 2009

Ve školním roce 2010/2011 otevírá

- 1 třídu osmiletého gymnázia pro žáky po 5. třídě ZŠ
- 1 třídu čtyřletého gymnázia pro žáky po 9. třídě ZŠ

Přijďte k nám studovat do náročného a zároveň přátelského prostředí.

Kontakty: EKO GYMNAZIUM Praha o.p.s., Nad Vodovodem 460/81, 108 00 Praha 10
tel/fax: 274783072, 608 172 906, e-mail: info@ekogymnazium.cz, www.ekogymnazium.cz

Po dohodě je možné navštívit školu kdykoli.

MINISTERSTVO KULTURY A PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

vyhlašují soutěž NEJKRÁSNĚJŠÍ ČESKÉ KNIHY ROKU 2009

V soutěži bude hodnoceno grafické, ilustrační a polygrafické zpracování knih. Oceněné knihy postoupí do mezinárodní soutěže

Nejkrásnější knihy z celého světa.

Přihlášky spolu s podmínkami soutěže poskytnete od 23. 11. 2009

Památník národního písemnictví, Strahovské nádvoří 1,
118 38 Praha 1, <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz>.

Kontakt: Vladimíra Hořtová, tel. 220 516 695,
mailto: nckr@volny.cz,

Uzávěrka příjmu knih bude 15.1. 2010

MINISTERSTVO KULTURY ODBOR UMĚNÍ A KNIHOVEN

VYHLAŠUJE PRO ROK 2010

**výběrové řízení na poskytnutí dotace
právníkům a fyzickým osobám působícím v oblasti
kultury (kromě příspěvkových organizací MK)
na podporu nekomerčních projektů
z oblasti literatury.**

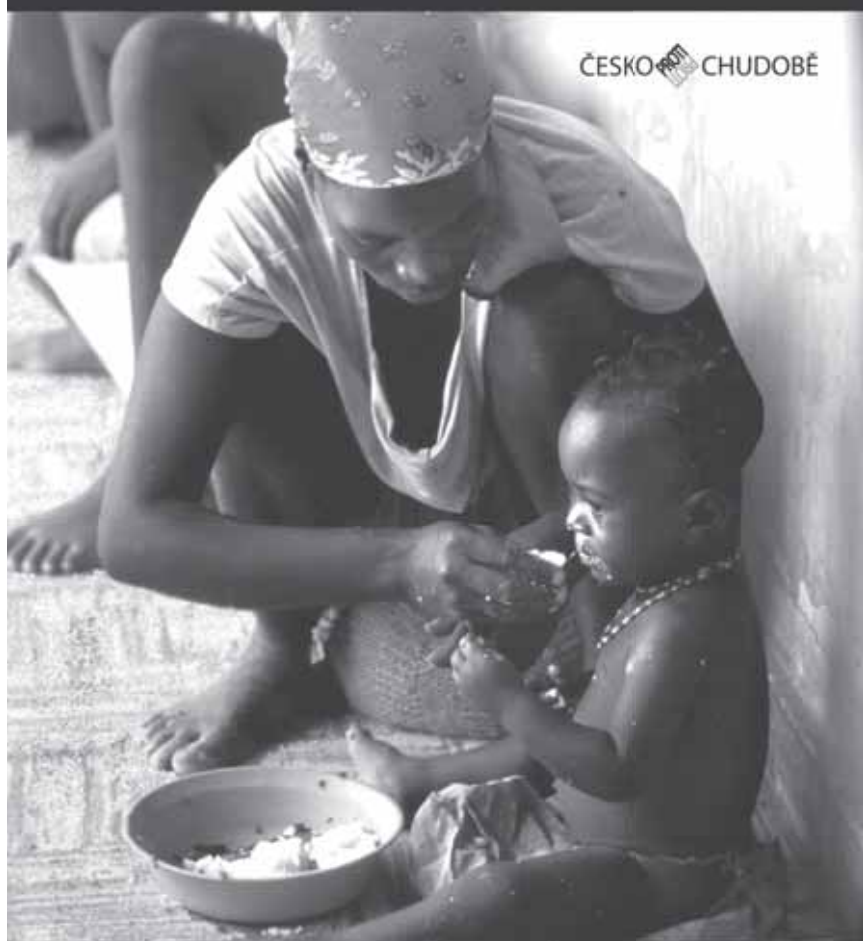
Přihlášky a stanovené podmínky si můžete vyžádat na adrese:
Ministerstvo kultury, odbor umění a knihoven,
Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana,
a jsou zveřejněny na internetové adrese
http://www.mkcr.cz/literatura_a_knihovny/granty_a_programy

**podpora vydávání literárních periodik a sborníků, podpora
dalších aktivit v oblasti literatury (veřejné přednášky,
semináře, autorská čtení, výstavy, soutěže, festivaly
a jiné literární aktivity s celostátní působností, vyjma
neperiodických publikací)**

**PhDr. Květuše Nováková, tel. 257 085 221
kvetuse.novakova@mkcr.cz**

UZÁVĚRKA VÝBĚROVÉHO ŘÍZENÍ JE DNE 18. PROSINCE 2009

Na světě je přes vě miliardy dětí, z nichž více než miliarda
žije pod hranicí chudoby.

Každé druhé dítě na této planetě je připraveno o své dětství
v důsledku chudoby - ohroženo hladem, dehydratací
a chorobami, které dokážeme léčit.

Můžeme to změnit!

ZAČNĚME SE ZAJÍMAT » www.ceskoprotichudobe.cz «

**O barvě – Český kolorismus od Slavíčka po současnost
Moravská galerie v Brně, Pražákův palác, Husova 18
6/11/2009 – 31/1/2010
Stř-ne 10–18, čt 10–19 hodin**

Nemám jistotu, že se hned trefím, ale vím,
že mi to nedá, dokud nepocítím, že jsem se trefil.
Jako by existoval nějaký záhadný imperativ:
Tam a tam musí přijít právě ta a ta barva
a žádná jiná! Jan Merta, 2009

Jemně prší. Do všech barev byla rázem přimísena šedá.
Josef Šíma, 1968

Respektuji svá vlastní pravidla pro volbu barevnosti,
to znamená, že vždy realizuji tu barvu, která je určená.
Nechávám to na náhodnosti. Například na bílou linii
jsme kdysi čekali dva roky, a pak vyšly v jednom
obraze hned tři. Zdeněk Sýkora, 2006

o barvě

Chráněné území dialogu

Festival Arteterápia zaostřil na válku a násilí

Terapeutický rozměr umění je základním tématem slovenského bienále Arteterápia. Nejen proto, že ho pořádá divadlo handicapovaných herců. Téma války zajiskřilo i v debatách po inscenacích a promítání.

JULIE KOČÍ

Letošní, čtvrtý ročník mezinárodního bansko-bystrického bienále Arteterápia (16.–18. listopadu) byl koncipovaný na základě dramaturgického motta Chráněné území, inspirovaného názvem inscenace Divadla z Pasáže. To v Banské Bystrici vzniklo před patnácti lety (od ledna 2010 se stává Městským divadlem) a představuje unikátní arteterapeutický projekt. Jedná se o zcela profesionální divadlo mentálně či fyzicky handicapovaných herců, které funguje jako umělecko-sociální centrum.

Každý z uplynulých ročníků přehlídky byl charakteristický vyhraněnou dramaturgií. Tentokrát festivalové dny sestávaly z workshopů, seminářů, diskusí, krátkých filmů, představení a koncertů, jejichž jednotícím principem bylo téma hranice osobní svobody člověka a jeho vnitřní integrity tváří v tvář bezprostřednímu ohrožení života či důstojnosti. Dramaturgii festivalu se podařilo konfrontovat tvorbu umělců z několika zemí a kultur, které prožívají či prožily válečné konflikty a násilí. Program obsahoval díla týkající se tématu válečných konfliktů a násilí, především však umožnil bezprostřední uměleckou a názorovou konfrontaci diváků a tvůrců.

Válka

Slovenské a české inscenace, krátké filmy a semináře reflektovaly kontroverzní či dosud téměř nezpracovaná témata z domácí historie uplynulého století nebo posledních let. V inscenační sekci reprezentovala slovenské a české téma například zmíněná inscenace *Chráněné územie* Divadla z Pasáže, *Nordost* Činoherního studia Ústí nad Labem podle stejnojmenné hry Torstena Buchsteinera, inspirované teroristickým útokem čečenských povstalců na moskevské divadlo Na Dubrovce v říjnu 2002, nebo scénická adaptace prvního dílu Pamětí Vasila Bilaka *Mládí VB*, kterou inscenoval pražský Divadelní soubor Odnož. Příspěvek českých a slovenských divadelníků k tématu chráněného území uzavřel *Tanec přes plot* pražského Divadla Archa.

depeše

Utajená zlínská kvalita určená k sešrotování Interní divadelní přehlídka zlínského Městského divadla Naráz 2009 letos nabídla ve dnech 10. až 12. listopadu ve všech svých uměleckých prostorách celkem osm inscenací uplynulé sezony. Na zahajovacím večeru divadlo předalo i umělecká ocenění divácké ankety Aplaus. Titul Inscenace roku letos získal Rok na vsi v režii J. A. Pitínského, z hereckých nominací Helena Čermáková za roli Edith Piaf v kusu Karla Semeráda Madam Piaf a Radovan Král za ztvárnění titulní role Chaplina v inscenaci Jana Mikuláška a Vladimíra Fekara Charlie ve světlech moderní doby. Výsledky ankety se s podivuhodnou přesností shodovaly s divadelní kritikou. Pitínského Rok na vsi je skutečným klenotem zlínské činohry a spolu s výkony oceněných herců by si zdejší divadlo zasloužilo mnohem více odborné pozornosti. Bohužel, spolu s nezapomenutelným Merlinem Tankreda Dorsta v režii odvolaného uměleckého šéfa zlínské činohry Doda Gombára musel i Charlie ve světlech moderní doby přes trvající divácký zájem a suplinky odborníků jeviště zlínského divadla opustit. Naštěstí se na přehlídce představila (ve Zlíně naposledy) Gombárova dramatizace novely Michala Viewegha Andělé všedního dne v režii Petra Štindla. I tuto zdařilou inscenaci však čeká nelítostné „sešrotování“. Náročný zlínský divadelní maraton absolvovalo jako každoročně i mnoho studentů divadelních škol. Kritici z Prahy s účastí opětovně zaváhali, což může být na škodu jim i zlínské činohře, která se sice občas prosadí při udílení cen Thálie, ale v očích odborné divadelní obce působí vždy trochu jako zjevení, neboť umělecké kvality tohoto od Prahy vzdáleného souboru jí zůstávají skryté. Milan Černý

Festival Arteterápia zkoumá terapeutický rozměr umění. Foto archiv festivalu

Viděli jsme zde však i díla tvůrců ze Srbska, Kosova, Slovinska, Izraele, Palestiny a USA. *Jeli-zaveta Bam* slovinského Muzeum Institute Ljubljana otvírá otázku osobní svobody jedince v dynamické scénické kompozici, jejímž jádrem jsou virtuózní kreace performerky Barbary Novakovičové. Inscenace srbského DAH Theatre Research Centre *Crossing the Line* (Překročení hranic) a švýcarsko-kosovských Markus Zohner Theatre Compagnie a Multimedia Center *The Last Supper* (Poslední večeře) byly ve scénických postupech naopak velice sporé. Obě měly stejné téma vycházející ze společné historické zkušenosti: válka, násilí, svědomí, pomsta a odpuštění. Tvůrci pracovali s danou tematikou s vědomím její neutuchající aktuálnosti v domácím prostředí, výpovědi byly velice intenzivní, intimní. Zaujala mě odlišnost v uchopení principu jevištní metafora totožného tématu. Zatímco srbská inscenace se vyjadřovala na principu poetické, lyrizující metafora jevištních obrazů, švýcarsko-kosovská fungovala na principu metafora brutálního naturálu.

Umělci z Gazy se neprobili

Festivalová sekce zahraničních krátkých filmů, performancí a seminářů zahrnovala příspěvky z Kosova, Srbska, Izraele a USA. Z programu na poslední chvíli vypadla videoperformance o současném výtvarném umění v Gaze, kterou pro festival vytvořili Mohammed al Hawajri a Raed Issa z palestinské výtvarné skupiny Eltiqa-Group of Contemporary Art in Gaza. Organizátorům festivalu se nepodařilo vyřídit potřebné formální náležitosti k tomu, aby oba umělci mohli opustit pásmo Gazy – tedy hranici mezi pásmem Gazy a Izraelem. Mohammed al Hawajri poslal alespoň krátký film o reálném životě v pásmu Gazy. Absence palestinských tvůrců paradoxně litovali zejména izraelští filmaři Yossi Atia a Itamar Rose. „Velmi nás jejich neúčast mrzí. Těšili jsme se na jedinečnou možnost setkání s Palestinci, neboť doma k tomu máme minimum příležitostí. Systém velmi úzkostlivě střeží možnosti bezprostředních kontaktů mezi Izraelci a Palestinci a snaží se jim pokud možno zamezit. Většinou proto musíme na druhý konec světa, abychom se mohli setkat se svými sousedy,“ poznamenal Rose.

Atia a Rose přispěli do festivalového programu krátkými satirickými filmy, v nichž hravou a přitom výsostně ironickou formou otevírají v izraelské společnosti kontroverzní či tabuizovaná témata, jako je válka, sebevražedné útoky, útlak Palestinců v Izraeli, homosexualita či znásilnění. Některé z filmů jsou částečně hrané, jiné zcela dokumentární. Z jejich tvorby mohli festivaloví diváci zhlédnout například film *Checkpoint* (Kontrolní stanoviště), inspirovaný přílivem soudánských utečenců do Izraele. Atia a Rose vytvářejí prostředí pohraničního kontrolního stanoviště, přičemž náhodným civilistům oblékají uniformu, dávají k dispozici zbraň a nechávají je bezprostředně rozhodnout o osudu vyčerpaných uprchlíků na opačné straně hranice v poušti. Vpustit, či nevpusťtit? Stanoviska většiny „figurantů“ jsou krutá.

Voják nebo karikatura hrdiny?

Nejkontroverznějším příspěvkem festivalu se překvapivě stala americká performance *The fifth Commandment* (Páté přikázání), kterou vytvořili režisérka Elia Arceová a veteráni z války v Iráku Mathew Howard a Cameron White.

Performance byla ukázkou ze stejnojmenné inscenace vzniklé na principu koláže z autentických materiálů amerických vojáků (dopisů, vzpomínek, dokumentů atd.) a stylizovaných výstupů a projekcí reflektujících momenty z historie americké armády. Jejím bazálním tématem je otázka zabítí, viny, svědomí a odpuštění.

Ke kontroverzi, která vnesla do dramaturgické linie festivalu významný moment katarze, došlo při diskusi následující po vystoupení. Arceová promluvila o historii vzniku inscenace, k níž ji inspirovaly bezprostřední zkušenosti z období války v Iráku, kdy bydlela v Kalifornii poblíž armádní námořnické základny a potkávala americké vojáky. Poslouchala jejich příběhy a často slyšala: „Hlavně nevolte Bush!“ Howard vyprávěl svůj příběh amerického mladíka, který jako mnoho jiných vstoupil do armády v osmnácti letech, aby se zbavil vlivu otce a zmizel z domova. Následovala trpká životní zkušenost a posttraumatický syndrom. V současnosti Howard pracuje na projektech, které si kladou za cíl odradit mládež od vstupu do armády a podle svých slov stále bojuje se svým svědomím.

Dramatický prvek vnesl do diskuse William E. Longden, anglický výtvarník a hudebník, který dlouhodobě spolupracuje s Divadlem z Pasáže a který Elii Arceovou a Mathewa Howarda označil za karikatury americké společnosti, v jejichž díle nenachází nic autentického. Howarda následně nazval karikaturou amerického hrdiny typu Clinta Eastwooda, načež demonstrativně odkráčel. Následovala rozechvělá, velmi subtilní reakce eastwoodovsky urostlého Howarda, jehož posttraumatický syndrom a problémy svědomí podle mého soudu karikaturou rozhodně nejsou. Do diskuse se přidal Iráčan Harant, rovněž stálý spolupracovník Divadla z Pasáže a svého času příslušník irácké armády. „Snažte se z toho dostat. Pro mne nejste vrah, ale oběť své společnosti,“ řekl. Mezi strnulými diváky to sice následně souhlasně zašumělo, otázka kolektivní a osobní odpovědnosti nicméně zůstává.

Autorka je doktorandka Katedry divadelní vědy FF UK, zabývá se arteterapeutickými aspekty divadla a dramatu.

Arteterápia, mezinárodní bienále. Banská Bystrica, 16.–18. 11. 2009.

Cold Cave: rehabilitace synthpopu

Studená jeskyně digitálních škrábanců

**Hardcorový vokalista divých
hlukových skřeků a rocková
kytaristka oživují syntezátorová
osmdesátá léta.**

JIŘÍ ŠPIČÁK

Maniakální stahování hudby přes internet a možnost dostat se tak prakticky ke kterékoli nahrané desce nedefinuje jenom novou podobu současného zapáleného hudebního posluchače. Inspiraci v nahrávkách z jiného konce světa, případně v deskách starých desítky let hledají i sami tvůrci. Čím větší okruh hudby pak hudebník poslouchá, tím větší má (možná trochu paradoxně) šanci vytvořit originální a zvukově překvapující nahrávku. Kruh se uzavírá, ale jenom proto, aby jeho roztočením vznikaly další desítky a desítky desek hodných zapamatování.

Díky prakticky neomezenému digitálnímu rezervoáru nahrávek se kariéry hudebníků ubírají cestami, které by ještě před takovými deseti lety nikoho nenapadlo prošlapávat. Kytarista Radiohead Jonny Greenwood před vystoupeními své domovské kapely zahřívá publikum pouštěním starých dub reggae skladeb (v roce 2007 je vydal na výborné kompilaci *Jonny Greenwood Is The Controller*), Damon Albarn nahrává album s hudebníky z Mali a plejády tvůrců se přiznávají k inspiracím, které by u nich člověk nehádal.

Vyvrátit!

Může pak někoho překvapit, že nejrychlejší kometu současného synthpopu řídí člověk, který v minulosti coby frontman prošel několika hardcorovými kapelami? Wesley Eisold z Filadelfie, jehož poslední projekt Cold Cave se opírá o taneční beaty, osmdesátkový dark wave zpěv a doprovodné hluky a šumy, navíc hraje ještě jednu archetypální roli: je undergroundový básník. Založil vlastní nakladatelství Heartworm Press a pohybuje se v podobách, jaké jsme byli zvyklí hledat spíše u punkových zpěváků, případně angažovaných folkařů. Renesanční umělec v internetové době.

Wesley Eisold před svou konverzí k melodiím drtil mikrofon v kapelách jako American Nightmare, Some Girls nebo XO Skeletons. Pod hlavičkou Some Girls spolupracoval s populární a až přehnaně zbožňovanou zpěvačkou skupiny Yeah Yeah Yeahs Karen O, čímž si získal srdce zarytých indierockových fanoušků a zaujal uznávaný magazín Pitchfork, který v současnosti Cold Cave vychvaluje jako jednu z nejzajímavějších „nových“ kapel. Ve svatostánku nezávislé kytarové a elektronické hudby se Wesley Eisold může cítit jako doma, přestože od založení Cold Cave v minulém roce si do původně sólového projektu přibral i hudebníka, jenž tvoří jednu z nejnekompromisnějších hlukových hudeb: Dominick Fernow, známější pod značkou Prurient, patří k nejglorifikovanějším hlukařům. Vlastní vydavatelství Hospital Productions;

uznávají jej američtí hipsteři i blackmetalové nadšenci.

Spojení čistých tanečních beatů s ironickým vokálem a nepatřičnými hluky, písky a škrábanci vyčleňují Cold Cave ze zástupu kapel, kterých se při retrovně vzývající zvuk osmdesátých let vynořilo nespočet. „Chceme dělat hudbu pro lidi, kteří tančí v soukromí svých vlastních myslí,“ komentuje nepatrně esotericky svou tvorbu Wesley Eisold

(a dost možná nejpřeceňovanějších) kapel poslední doby – švédské The Knife. Cold Cave k vytvoření hudby studeného severu nepotřebují obskurní masky a ukrutně umělecké videoklipy, jejich nejsilnější momenty přicházejí jaksi mimochodem. Tahle nenucenost přispěla k tomu, že Cold Cave uznávají i lidé, kteří by jinak o synthpop ani nezavadili – možná nejvíce fanoušků tohoto seskupení pochází z řad těch, kteří si libují v téměř neznámých kapelách, svůj

Cold Cave. Foto altsounds.com

a zároveň tím napovídá, jak by se desky Cold Cave měly poslouchat. Ačkoliv při sledování živých vystoupení (několik poměrně kvalitních záznamů je ke zhlédnutí na YouTube) má člověk pocit, že si Wesley ve svém manickém tanci vyvrátí hlavu, energie hudby Cold Cave je spíše skrytá pod nánosy monotónních rytmů a krycích vrstev bílého šumu.

Vydávat!

Svébytný přístup mají Cold Cave, které kromě Eisolda a Prurienta doplňuje kytaristka Caralee McElroy (Xiou Xiou), i k vydávání vlastních nahrávek. Přestože kapela jako taková vznikla teprve loni, počet jejích desek už se dnes blíží dvěma desítkám. Podle staré (ale v současnosti čím dál tím populárnější) tradice vydávají jako na běžícím pásu sedmipalcové singly, EP, nový materiál na menších labelch a následně reedice na větších. Dosud jediné LP s všehpřijímajícím názvem *Love Comes Close* plní funkci jakéhosi Best Of – většina skladeb již dříve vyšla někde jinde.

Přiblížit!

Titulní skladba se singlovým potenciálem na ploše čtyř a půl minut ve zkratce představuje směr, kterým se v současnosti tříčlenná kapela ubírá – melancholická rytmická kytara před sebou tlačí studené beaty, v základech stojí syntezátorové plochy a nad nimi se líně převahuje Eisoldův zpěv, který snad nejvíce evokuje odevzdaný vokál Iana Curtise. Cold Cave jako by paradoxně pochopili smysl šedivých osmdesátých let lépe než zástupy epigonů s kytarami a patkami – celkovou atmosféru večírků, drog a dekadence spíše introvertně skrývají, dojem ale zřetelně prosvítá.

Po několika hodinách strávených v náručí téměř dvacítky desek Cold Cave si člověk nemůže nevzpomenout na jednu z nejoceňovanějších

vysněný line-up nejspíš najdou na legendárním hlukovém festivalu No Fun Fest a kořeny mají zapuštěné ve špinavém analogovém hluku.

I takoví posluchači totiž občas potřebují sáhnout po melodičtější hudbě, nechtějí se ale probírat desítkami plagiátorů a neinvencí projektů vzniklých na koleně. Cold Cave jsou ideálním kompromisem mezi štíplavým hlukem, melodickým popem a dekadencí napuštěnými syntezátory. Spojují nespojitelné, „bourají hranice“ (do uvozovek proto, že se dnes hranice díky novým technologiím bourají skoro samy), nebojí se tance, i když vědí, že jejich posluchači na koncertech ruce z kapes nevynadávají. Rehabilitace synthpopu – i na to přece muselo dojít.

Autor je hudební publicista.

Doporučený poslech:

Cold Cave / Prurient Split: Stars Explode. Kazeta, Hospital Productions 2009

Cold Cave: Death Comes Close. Matador Records 2009

Cold Cave: Love Comes Close. CD/LP/Digital, Matador Records 2009

Prurient: And Still, Wanting. CD + miniSP, No Fun Productions 2008

Prurient: Rose Pillar. Deska a kniha, Heartworm Press 2009

Zveme Vás na výstavu

ŠÁRKA TRČKOVÁ

PO STOPĚ

Akvarely a hlubotisky

17.11. – 19.12. 2009
7.1. 2010 – 14.1. 2010

kurátor výstavy **Radek Wohlmuth**

otevřeno: pondělí – sobota 11 – 18 hodin

galerie Havelka

Galerie Havelka
Martinská 4
110 00 Praha 1
tel.: +420 603 570 943

Západovýchodní díván

Improvizátoři mezi Libanonem a Západem

Scéna volné improvizace sdružená kolem malého labelu Al Maslakh může být pro všechny menší země vzorová. Nechybí ji semknutost, odvaha spolupracovat s nejdůležitějšími osobnostmi stylu a hlavně chuť propagovat neidiomatickou hudbu v zeměpisných šířkách a prostředí, které nemá kulturně se světem volné improvizace mnoho společného.

LUKÁŠ JIŘIČKA

Libanonská nezávislá hudební scéna představuje ve svém regionu i ve světovém kontextu malé unikum, svobodný ostrov, který čerpá ze západní kultury i z vlastních orientálních kořenů. V době, kdy se vedou permanentní diskuse na téma mezikulturního dialogu na mnoha úrovních – náboženských, politických a kulturních –, ukazuje malá skupina tvůrců, že bez všech politických a ideologických vzorců lze dosáhnout dialogu, plodné spolupráce i jistého věhlasu ve světě „jiné“ hudby.

Bomby, psi, alarmy

Zakladatelem labelu Al Maslakh (česky Jatka) a největšího festivalu volné improvizace Irtijal, který nemá srovnání na celém Blízkém východě ani v arabských zemích, je sám nejvýznamnější představitel libanonské scény, trumpetista Mazen Kerbaj (více viz A2 č. 20/2006). Ten bez větší okázalosti vydal na svém minoritním labelu deset alb maximálně inovativní hudby. Každé jím vydané album (vychází v limitovaném nákladu) je zásadní ukázkou současné volné improvizace s novým jazykem i zkušenostmi, které mají s morfologií západních hudebníků bez válečných traumat máloco společného.

Například sám Mazen Kerbaj do zvukového univerza, které dokáže za pomoci různých předmětů (alobal, gumová hadice atp.) vyloučit ze svého nástroje, přetavuje válečné zkušenosti, jež ho provázejí od dětství: v krátkých sólových skladbách je možné zaslechnout dopady bomb na Bejrút i třeba přelet vrtulníku. To vše se zvukem a intenzitou, které mají s tradičním způsobem hry na trubku máloco společného. Svůj asi nejslavnější kus *Starry Night* nahrál Kerbaj sám na balkóně během izraelského bombardování Bejrútu jako děsivý duet s výbuchy bomb, štekajícími psy a vriskajícími autoalarmy.

Další hudebníci umějí tradice libanonské hudby aktivně zapojit i do světa improvizace. Klarinetista a hráč na arabský nástroj nay Bechir Saadé rád improvizuje ve vymezeném poli tradiční hry; kontrabasista a elektronik Raed Yassin ve svých elektronických dialozích s americkým perkusistou íránského původu Michaellem Zerangem svobodně mixuje a smýčkuje samplý orientálního popu a folklorní hudby. Kytarista Sharif Sehnaoui oproti tomu vyznává přísně redukcionistický přístup k nástroji, šetří všemi tóny i hluky a libuje si v dlouhých pomlčkách ve hře.

Zdá se, že i počtem nevelká scéna ukazuje značný počet možných pojetí hudby a artikuluje většinu aktuálních improvizacních technik přecházejících od neidiomatického uchopení nástroje až k plunderfonickému přístupu k tradičním nahrávkám.

Všemu navzdory

Libanon je země, která za posledních několik desetiletí prošla mnohými konflikty – občanskou válkou, konfliktem s Izraelem, permanentním napětím v nábožensky diverzifikované společnosti. Všechna tato traumata se samozřejmě odrážejí i v uměleckém světě; umělci z okolí labelu příznačně pojmenovaného Al Maslakh, a to jistě nikoliv z důvodů čistě hudebních, se snaží obtížím čelit aktivním

Libanonský klarinetista Bechir Saade před koncertem s francouzským basistou Nicholasem Christianem

provozováním hudby na všech myslitelných úrovních. Jak poznamenává Kerbaj, přes veškerý mezinárodní ohlas nemají hudebníci v Libanonu právě na různých ustláno. I dramaturgicky náročný festival, na němž místní hráči vystupují se špičkou mezinárodní improvizované, freejazzové a experimentální scény (Peter Brötzmann, Axel Dörner, Bob Ostertag, Franz Hautzinger...), si své publikum hledal s velkými obtížemi, neboť i Libanon je zemí v zajetí kolovrátkového arabského popu, nudného jazzu či hard rocku a techna pro teenagery. Přesto se postupnou nedůvěrou podařilo prohlubováním vazeb se západními hudebníky, hledáním hráčů ve vlastním regionu a neústupností zlomit natolik, že se Bejrút během posledních pěti let stal respektovaným ohniskem „jiné“ hudby. Ohniskem natolik důležitým, že na poli avantgardní hudby zastínil i sou sední, „evropštější“ Izrael. Na dotaz, zda přes veškerou politickou animozitu existuje spolupráce mezi hudebníky z Izraele a Libanonu,

Mazen Kerbaj autorovi článku lakonicky odpověděl, že neexistuje na světě vzdálenější země, než je Izrael, aniž by jeho slova nesla známku náboženské či kulturní předpojatosti. Hranice jsou zkrátka špatně prostupné a podobným aktivitám není přáno.

Úspěch Jatek není dílem náhodného štěstí, ale důsledkem Kerbajovy houževnatosti a pomoci takových hudebníků, jako jsou neidiomatictí hráči na dechové nástroje Christine Sehnaoui, Bechir Saadé či fenomenální kontrabasista Raed Yassin. Kerbaj jako vydavatel má jasnou vydavatelskou strategii, kterou dodnes úzkostlivě dodržuje: každé album buď musí být nahráno na území Libanonu anebo na něm musejí participovat libanonští hudebníci, a musí také uvádět hudbu, kterou by nikdo jiný nevydal. Kerbaj tak dokládá, že nekompromisnost je lépe čitelná a hlavně – přitahuje další lidi ke spolupráci mnohem lépe než schopnost ustoupit a hrát přístupněji.

Autor je hudební publicista.

hudební zápisník

Einstürzende Neubauten měli hovno pod autem

PETR FERENC

„A mám to zpět,“ tak nějak si Pavel Klusák stěžoval na Facebooku. „Knoflenka napíše, že jsou to remixy, a kdosi z Aha (nebo odkud) po mně chce mobil na Šlitru.“ Tolik o kulturních redaktorkách.

Inu, hudební publicista, známý i ze Zápisníků A2, se stal vydavatelem. Jeho značka se jmenuje Klíče a právě zahájila existenci albem *For Semafor*, kolekcí dvaceti předělávek semaforových hitů z dílny především současných českých kapel – a k tomu Jana Buriana a Přemysla Ruta. Producent Klusák mě letos potěšil už podruhé, před nedávnem albem *Ora pro nobis* (vyšlo v Edici Respektu), překvapivým seržantem Pepřem Oldřicha Janoty, teď pro změnu kolekcí chytrých a překvapivých hitovek.

Ještě k tomu Janotovi: Indies Scope před nedávnem vydali album janotovských coververzí *Ztracený ve světě*, na němž většina zúčastněných ukázala, že předat přesvědčivě písničkářův křehký svět je nejjednodušší. Semaforová kompilace dopadla podstatně lépe, což není nijak překvapivé: Suchý a Šlitř

v šedesátých letech (mladší semaforové písně si k přepracování nikdo nevybral) psali nejen pro množství zpěváků svého divadla, ale vlastně pro významnou část české popscény. Zlaté časy, kdy vysoká úroveň produkce malého

Chtěla buchtu makovou. Foto csakova.cz

divadla ovlivnila veškerou tuzemskou popovou produkci své i příští doby. Bezradné mátohy dnešních rautů a estrád, smutné věšáky na kostýmy, jimž se nedostává kvalitních autorů a producentů. A pak proč je nikdo nemá rád? (Já vím, tohle není Semafor...)

Dáma z Aha (nebo odkud), která vyžadovala číslo na Šlitru, mě opravdu překvapila. Měl jsem za to, že Semafor je tak nějak v každém z nás, protože obrovská spousta mých generačních soupeřů podnikala své první pokusy s rodičovským gramofonem právě na semaforských elpíčkách. Této mě domněnce odpovídá i seznam skladeb na albu – až na jednu (opět ten vymykající se Přemysl Rut) samé

známé pecky, takže si všichni můžeme krásně zazpívat. Vypsaná fixa krásně nakopne Míč, Mňága a Žďorp, která coververze vždycky uměla, udělá minutový punk ze Škrholy. Častokrát se ozve elektronika, vlastně ten nejjednodušší způsob, jak S + Š udělat „jinak“. Tata Bojs (vtipný duet V kašně), Ecstasy of St. Theresa (Blázen a dítě) i Květy (Oči sněhem zaváté) se drží dosti při zemi a v pomalých tempech; standardní muchowovské unylé kouřmo zachraňuje sama píseň, kterou nelze zabít jen tak. Oč lépe se dařilo dvojici magnetik, jimž Blues touhou po světle pohostinsky zapěl Robert Nebřenský! Kde je mu a Vltavě konec; tak prvotřídní jazzový zpěvák a kytarista s neotřelým výrazem a hudebním názorem se rodí jednou za sto let. Kde mohu, volám po comebacku, tak tedy: volám po comebacku!

Z neelektrických stojí za zmínku Petr Nikl, který svůj umanutý Pramínek vlasů ne a ne ustříhnout, Allstars Refjúdží Band interpretující Sluníčko jako balkánskou dechovku a autentické jazzové pošmourné tria Jana Štolby (Propil jsem gáži). OTK svým broukáním rozhodně nezkazili Na shledanou, opět jednu z písní, u nichž pro pocit krásy stačí zachovat melodii. Jaroslav Dušek s Vizita Bandem a Zuzana Navarová s Ivánem Gutiérrezem ukazují, že magie jeviště není vždy přenosná, Irena a Vojtěch Havlovi (Motýl, ehm... pochopitelně) jsou... zvláštní. Nevím, jak to napsat jinak.

Nejhezčím překvapením alba jsou dvě písně, kde bylo zasáhuto do Suchého textu. Královéhradečtí Dva si do svého zaumného jazyka, připomínajícího mix slovanských a ugrofinských řečí, převedli Vyvěste fangle

i se Suchého mluvenými vsuvkami. Chcete vědět, jak se po jejich řekne: „Dovolte, abych se představil, jsem Jonáš. Příjmení sice mám, ale nepoužívám. To jsou vyhozené peníze, takový příjmení...“? Výsledkem je nádherně křehký vtíp, který rozkvétá tak nějak postupně.

A Midi lidi? Jejich Co jsem měl dnes k obědu s přidanou promotérskou slokou Co já všechno uvedu se za týden stihla stát hitem. Nedivte se, promotérův monolog o tom, co všechno si zve na festival, je prostě neodolatelný. Po slabém úvodu „Ilonu Csákovou, chtěla buchtu makovou“ začíná opravdové peklo. Namátkou cituji, celý text by zabral celý Zápisník: „Pak jsem chtěl Nirvanu – měla šňůru v Íránu /pozval jsem Orbital, ten mě dlouho odmítal/ pak jsem chtěl Prodigy, přijeli však s rodiči/ chtěl jsem i Lucii – poplivali kluci ji/ a taky Napalmed a ti souhlasili hned/ a taky Black Sabbath, místo nich přijel Kabát/ myslel jsem i na Párpły, telefon si nezaplí/ Wanastowi wjecy nemluvili k věci/ pak jsem pozval Chumbawamu – udělala jenom hanbu/ moc jsem chtěl tvrdý Korrrn, dorazil však Jiří Korn/ pozval jsem i Dylana, byl slyšet jen chvílema/ Bono šlápnul na vajgl, přijel jenom revival/ když začala Metallica, vypnula se elektrika/ na unplugged Hegerku svítil jsem si baterkú/ s Karlem Gottem přijel Johnny Rotten/ klávesista z OTK z alergie otéká/ chtěl jsem mít Aphexe, na záchodě zasek se/ DG 307 přijeli už v sedm/ František Ringo Čech – zná ho každý Jihočeč/ Einstürzende Neubauten měli hovno pod autem/ a Iron Maiden spali u mě tejden/ a Kelly Family, ti se zjevně nemyli/ taky jsem chtěl Abbu, ale na to dlabu...“ To koukáte!

Různí umělci: For Semafor. Klíče; 2009.

Přesměrování rolí

Tvorba palestinských umělců je nutně vnímána v kontextu tamní politické situace, a tedy předem spojována s určitým očekáváním a hodnocením. Specialistka na tuto oblast se zaměřuje na tvůrce, kteří takovému klišovitému vnímání vzdorují, a objasňuje některé používané taktiky.

NAT MULLEROVÁ

Jak popsat současné palestinské umění pár tisíci slovy? Podat přehled, patřičně vystihující praxi a kontext, je zjevně nemožné a vyžadovalo by to daleko víc prostoru, než rozsah tohoto článku dovoluje. Opravdu, jak se dá dnes psát o umělecké praxi na Středním východě, a zvláště o Palestině, aniž by naše oko bylo a priori poskvrněné a připravené očekávat a hodnotit na základě určité estetiky, tematiky a reprezentace? Rozhodla jsem se tedy zaměřit na umělce, kteří si za svůj hlavní zájem volí právě tuto rozpačitost ve vnímání a znázorňování a z toho vyplývající vlastní roli jakožto umělců a Palestinců.

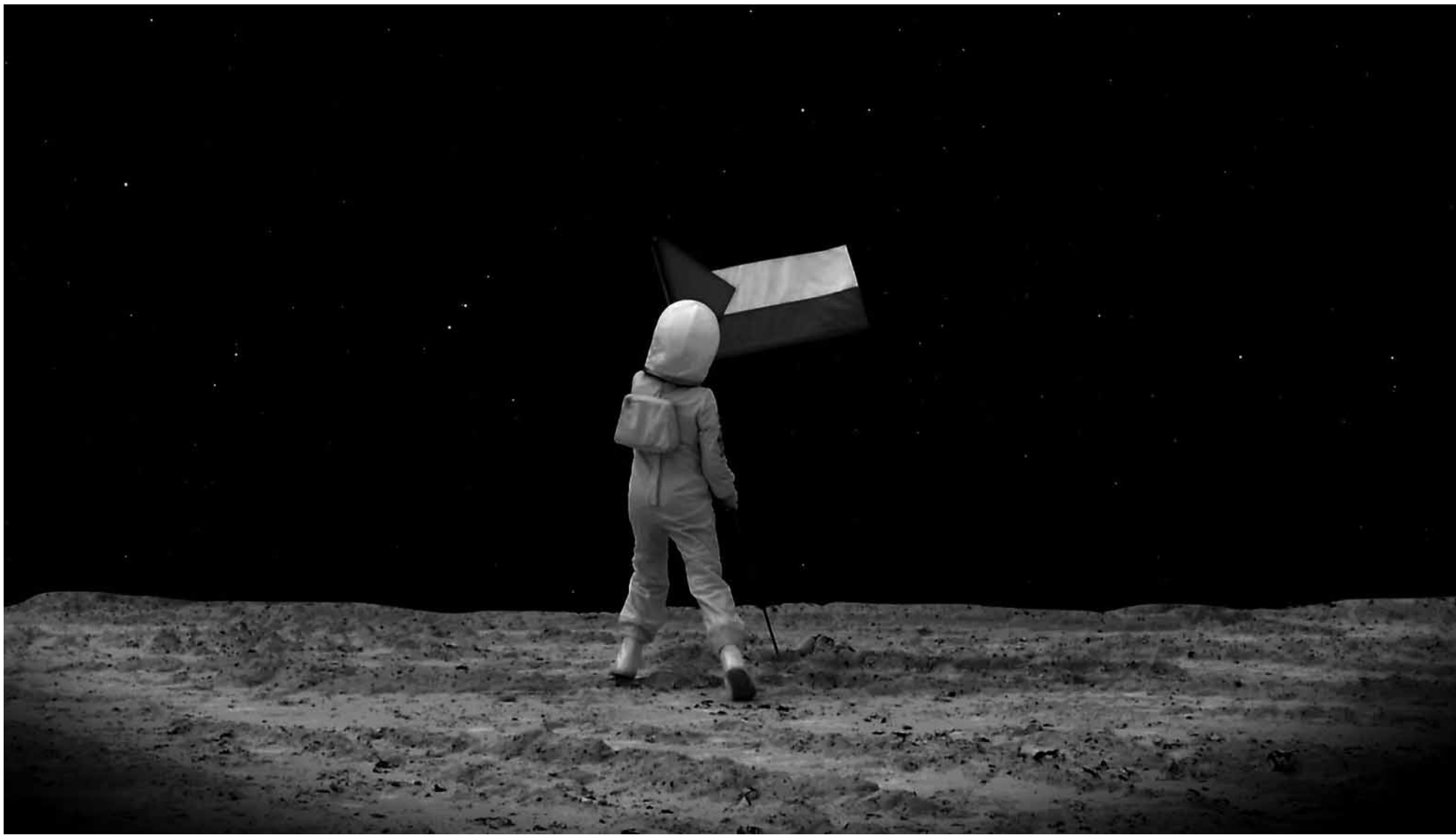
Diferenciace stanovisek, uměleckého, národního, politického a identitního, je v neustálém pohybu. V tomto kontextu nejsou humor, hyperbola a futurologické projekce zrovna tím pravým způsobem vnímání, vyvolávaným při kontemplaci o každodenních strastech existence pod izraelskou okupací. Ovšem možná právě kvůli absurditě a chronickému charakteru tohoto dlouhého konfliktu (palestinská *nakba* – katastrofa – se zrodila vytvořením Státu Izrael roku 1948) mohou být humor

v úvahu jednání využívající odlišnou subjektivitu, daleko přesahující generické mediální obrazy Palestiny a Palestinců.

Nikdy nejsme hrdiny westernů

Generace palestinských umělců, otrávená z toho, že je v masmédiích levé i pravé strany politického spektra obsazována do role buď obětí anebo teroristů, staví gesto asertivní remediace do centra svého díla. *Sexy semita* (Sexy Semite, 2000–2002), dobře známé ranější dílo oceňované umělkyně Emily Jacirové, zaplavilo Village Voice v sekci inzerátů reklamami Palestinek, usilujících o to usadit se s Izraelci. Ironicky: svatba s Izraelcem by pro Palestinku byla jedinou cestou k „návratu“ do domoviny. Jacirová, vyjímající svou praxi z kontextu umělecké instituce, použila právě to médium, tedy noviny, které palestinský narativ v sekci světové politiky zobrazuje coby „špatné zprávy“. Vložením reklam jako „Ukradli jste zem. Možná si chcete vzít i ženy! Rusovlasá Palestinka připravená ke zkolonizování vaší armádou“ poťouchle převrací bažinu diskursů naruby, přičemž se pohybuje ve škále

a špatní hoši: hrdina je vykastrovaný a pláče nad rolemi, které jsou Palestinci vždy nuceni hrát. Dokonce ani mezinárodní mediální televizní štáb – zapojený coby nástroj k zesílení konstruovanosti mediálního víru – si neví rady, jak upoutat retiny unaveného západního publika, syceného obrazy války na Středním východě. Ovšem Jadallahovo sedmiminutové video je stejně tak kontemplace o západní obrazové percepci jako o obrazové produkci z palestinské perspektivy, která s sebou nese různé povinnosti a frustrace. Jadallahův protagonista lamentuje: „Západní producenti nikdy nedávají Palestincům roli hrdiny.“ „Ukazují, co chtějí, a ignorují, co chtějí. A taková je západní kolonizace. Intelektuální kolonizace,“ pokračuje, a kráčí v ústrety zapadajícímu slunci. Na rozdíl od uhlažené a módní devíťminutové montáže arabských stereotypů v hollywoodských blockbusterech nazvané *Planeta Arabů* (Planet of the Arabs, 2005), která ve vražedném rytmu cáká po plátně urážkami Arabů, od karikatur až k akčním filmům, Jadallah implodoval a odhalil samotný mechanismus řízení ideologické percepce. Tento akt

Země bez lidí pro lidi bez země. Záběr z videa Vesmírný exodus Larissy Sansourové, 2008

a hyperbola zmobilizovány ke kritickým účelům. Ambivalence humoru a hyperboly, „jejich schopnost posunu mezi utopickým a destruktivním, inteligencí a stupiditou a (...) jejich odmítání absolutních hodnot“ (<http://www.beaglesramsay.co.uk/whenhumour.html>) z nich z definice činí primární postupy pro vyrovnání se s otázkami, které se dotýkají identity, strachu, historie, moci a reprezentace sama sebe a ostatních. Navíc nabízejí strategie pro opětovné uchopení (reappropriaci) dané problematiky novými a komplexními způsoby. Pokud, jak se vyjádřil libanonský spisovatel Bilal Khbeiz o mediálním zobrazování arabského světa, „musíme zemřít, abychom zaujali pozornost kamery“ (http://universes-in-universe.org/eng/nafas/articles/2008/bilal_khbeiz), pak výše zmíněné strategie berou

od sexuální objektifikace orientální ženy přes sílu médií a každodenní strasti okupace až k zadním vrátkům diskriminující legislativy. Metačtení by mohlo naznačit, že v rámci širšího kontextu mezinárodního uměleckého světa, kde se umění a konflikt stávají stále módnějšími tématy, jsou Palestinci vskutku „sexy semity“, sytícími nejen neoorientalistickou touhu, nýbrž zajišťujícími také dynamiku Erótu a Thanatu „válečného umění“.

Humor a ironie mají v jistém smyslu vždy Janusovu tvář. Krátký film Ihaba Jadallaha *Střelec* (The Shooter, 2007), odehrávající se v Ramalláhu, využívá žánru westernu v kombinaci se systémem obrazové reprezentace, který se zjevně vyčerpal, anebo zkrátka a jednoduše selhává. V tomto pokusu vyprávět palestinský příběh již nejsou žádní dobří

je sám o sobě převrácením mocenských pozic, ovšem podobně jako na jeho poraženém hrdinovi i zde je nakonec možné nalézt jen málo lesku.

Palestinka ve vesmíru

V Jeruzalémě narozená Larissa Sansourová, která pracuje zejména s videem, se v posledních letech zaměřuje na návrhy alternativních rolí pro palestinský subjekt. Často s humorem a balancující na hraně absurdního, ve videích jako *Betlémský bandita* (Bethlehem Bando-lero, 2005), *Šťastné dny* (Happy Days, 2006), *Sbara* (2008) a *Vesmírný exodus* (A Space Exodus, 2008), wpisuje palestinskou subjektivitu do performativní hybridity tím, že odkazuje k západní popkultuře, od spaghetti-westernů přes americké sitcomy a horory až

Tros Sketos

Svrázané obleky a klobouky, „sketařsko-stepařský“ zpěv, tanec a spousta absurdního humoru. To je originální trio **Jaroslav Róna, Aleš Najbrt a František Skála**. Seriózní pánové, kteří žijí dvojitým životem. Oficiálně známí a úspěšní výtvarníci mají čas od času potřebu přímočarého exhibicionismu a vypaří se ze svých ateliérů neznámo kam, takže ani jejich nejbližší netuší, kde je hledat. V nejlepším případě v nějakém divadle, ale to není jisté, protože nemají rádi publicitu. Tros Sketos vznikli v roce 1986 ve Skálově ateliéru za účelem vytvoření humorného programu pro jeden soukromý večírek. Ale to byl teprve začátek. Debutovali v Pražské pětce a stali se součástí divadla Sklep. Stojí za striptýzovým představením Copak já si vyperu?, uvedeným za bílého dne v období hluboké totality. Po čase přišli na to, že ke svým performancím nepotřebují žádná divadla, a osamostatnili se. Do povědomí veřejnosti se dostali v roce 2002, kdy ztvárnili znělku 37. ročníku MFF v Karlových Varech. Již na plakátu působili tajemně a většina návštěvníků udiveně kroutila hlavami se slovy „Co jsou jen tihle zač?“. Jejich „**pam pam**“, které předcházelo každému filmu, zcela ovládlo tamní atmosféru a znělo v uších nejen festivalovým návštěvníkům, ale celému národu ještě dlouho poté.

Palác Akropolis (Kubelíkova 27, **Praha 3**),
v pondělí **21. 12.** ve 20.00.

-pf-

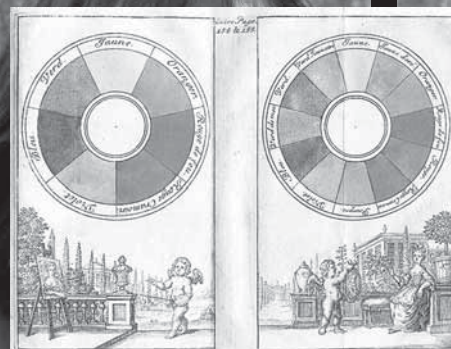

Rovnost šancí, algoritmicky vyjádřená

Pražskou galerii Školská 28 zaplňují v prosinci **Martin Zet** a **Milan Guštar**, kteří svůj výstavní site specific experiment nazvali Rovnost šancí II. Oba tvůrci patří k nejoriginálnějším umělcům střední generace; jsou to uznávaní solitéři současného audiovizuálního umění. Milan Guštar představuje ukázky partitur, jež jsou viditelným záznamem stochastických a kombinatorických systémů a generovaných zvukových kompozic (díla Abacus a Flex). Příspěvek Martina Zeta je též výsledkem pokusu o vědeckou vizualizaci – pomocí jistých algoritmů opracovává metaforu o míchání barev.

Komunikační prostor Školská 28 (Školská 28, Praha 1), do středy 30. 12.

—ld—

literatura

Nová kniha Petra Nikla

Výtvarník a literát Petr Nikl, člen skupiny Turdohlaví, pokřtí po svém úspěchu ze Záhradkami (Kniha roku a **Litera za knihu pro děti a mládež** v soutěži Magnesia Litera 2008, viz A2 č. 51–52/2007) a Jeleňovitými (ukázka A2 č. 23/2008) svou novou knihu krátkých veršovaných textů pro děti i dospělé Blázníček. Jde o humorný atlas či sbírku neobyčejných bytostí. Křest doprovodí koncert autora a Ondřeje Smejkala.

Divadelní kavárna Švandova divadla (Štefánikova 57, **Praha 5**), ve čtvrtek **10. 12.** od 17.30.

Second Hand Roses

Sinoložka, překladatelka a tlumočnice **Zuzana Li** překládá z čínštiny moderní prózu, její překlad tchajwanských povídek vyšel například v antologických Ranní jasmín (2001) nebo Chuť jablek (2008). Několik let žila v Pekingu, kde studovala moderní čínskou literaturu, nyní působí na FF UK.

Café Fra (Šafářikova 15, **Praha 2**), ve čtvrtek **10. 12.** od 19.30.

Literární festival Na Lázní

Na pravidelném setkání, které se koná poblíž kaple sv. Marii Magdalény na vršku uprostřed Luk a polí, kam chodívali na pivo Herites, Mokrý a Zrzavý, budou ze svých nových textů číst členové jihočeské Literární buňky **Jiří Hájiček** (o jeho Fotbalových denících viz A2 č. 49/2007), **David Jan Žák**, **Marcela Linhartová-Pátková** (o její sbírcе Zpívát bláznům viz A2 č. 23/2009), **Jan Cempířek** a další hosté. Kromě hudby a projekcí obrazů bude uvedeno scénické čtení hry Martina Šestáka Pravidla nedorozumění.

film

Dvojka

Režisér **Jaroslav Fuit**, jehož celovečerní filmový debut s názvem Dvojka vstupuje nyní do českých kin, studoval režii na pražské FAMU. V roce 1998 točil společně s Karlem Janákem snímek Cizinci v čase, ale nedokončil ho. Poté se věnoval především televizní tvorbě, režíroval seriály **Letišťě**, **Comeback** a **Přešlapy**. Děj filmu Dvojka se točí kolem vztahu Michala (**Jakub Wagner**) a Veroniky (**Kristýna Fuit Nováková**), který je po pěti letech v krizi. Michal proto pro Veroniku vymyslí dovolenou na dalekém severu. Celý výlet do Skandinávie však ještě intenzivněji odhaluje nefunkčnost jejich vztahu. Teprve setkání s dobrodruhem a bonvivánem Šimonem (**David Máj**) dá jejich vztahu nový, nečekaný impuls. Fuitova minimalistická road-movie se opírá především o precizně propracované postavy a přirozené dialogy a situace. Film byl natočen během pouhých tří týdnů, financoval ho sám režisér a jeho spolupracovníci. Později se však Fuitovi podařilo najít koproducenta, televizi HBO, jež filmu pomohla do kin. Televizní premiéra Dvojky se proto odehrává na HBO už deset dní po klasické kinopremiěře (20. prosince).

Premiéra ve čtvrtek **10. 12.** –jj–

Animovaná Olomouc

Tradiční náplní adventního programu se stala **Přehlídka animovaného**

9. – 23. prosince

hudba

Kruciturci

Pardubický dvojkonzert nabízí dva nové mezinárodní hudební počiny kytaristy česko-tureckého původu **Martina Alaçama** (Metamorphosis aj.). Večer zahájí duo **SU** – turecká zpěvačka Seyran Tanrıtanır doprovázená kytarou Martina Alaçama. Druhá část večera bude patřit triu **Golden Teeth**, kde se vedle Martina Alaçama představí virtuózní perkustista Hearn Gadbois a newyorský multistrumentalista a hráč na mbiru Michael Delia.

Divadlo 29 (Sv. Anežky České 29, **Pardubice**), ve čtvrtek **10. 12.** ve 20.00.

Předvánoční klíny

Prý nejmenší kulturní dům v zemi (aspoň se to tak píše v Lužických přehledech) je ve Varnsdorfu a nazývá se Rozkrok, neb je umístěn v ose symetrického rozcestí a jinak se snad ani jmenovat nemůže. A právě tam se uskuteční čtvrtý ročník festivalu Willmer, kterým místní kapela **River for Sale** zpestřuje část roku přepchanou vánočními koncerty a podobně zavřenímhodnými aktivitami. Kromě hostitelů letos v domku s divadelním sálem a restaurací zahraje **Nausea Orchestra**, **Tummo** a **Birds Build**

televize

Ztracen v synekdochách

Téma autorské tvůrčí krize a vypořádání se s ní zvolil scenárista **Charlie Kaufman** po Adaptaci (2002) i pro svůj režijní debut s názvem **Synecdoche, New York**. Dramatik a režisér Cotard (**Phillipe Seymour Hoffman**) se nachází ve zlomovém okamžiku života, když získává na svůj další projekt prestižní dotaci. Cotard se ale ostře střetává s tvůrčí krizí, doprovázenou destruktivním rodinným životem, v níž se pouští do monstrivadelního projektu, jenž záhy začne překrývat reálný svět. Struktura snímku, který odkazuje na Freuda či Baudrillarda, je komplikovaná natolik, že jeho sledování je nadmíru nepřijemné. Stoprocentní filmová deprese ale nakonec působí tak, že budete o díle ještě dlouho přemýšlet.

HBO, v sobotu **12. 12.** od 20.00.

Retrospektiva japonského režiséra **Akiry Kurosawy** pokračuje.

Tentokrát se jedná o dvě adaptace románů spisovatele **Šigoróa Jami-moty**, podle nichž vznikly snímky **Sandžúró** (1962) a **Rudovous** (1965), obojí ve spolupráci s hercem **Toširo Mifunem**. Sandžúró rozvíjí postavu cynického samuraje bez pána, který se objevil i v předchozím snímku Ochránce (resp. Yojimbo). Tentokrát se nachomýtne ke spiknutí mladíků, kteří se naivně pokoušejí odhalit korupci ve svém městě a dostávají se do nebezpečí. Rudovous už není samurajský, jde o humanistický příběh staršího lékaře, jenž v temných brlohích předměstí Japonska 19. století pomáhá potřebným.

rozhlas

Hudební fórum

Vždy po jedné skladbě od českého autora a po jedné od zahraničního připravil mladý skladatel **Jan Rybář** na několik předpůlnočních půlhodin. Vedle děl největších zjevů nové hudby, jimiž jsou **Witold Lutosławski** (Livres pour orchestre), **Pierre Boulez** (Notation) nebo **György Ligeti** (Clocks and Clouds), z našich pak **Svatopluk Havelka** (Pěna), **Marek Kopelent** (Legenda de passioni st. Adalberti martyris) a **Jan Klusák**, uslyšíme díla dvou tvůrců střední generace – **Heinera Goebbelse** (D & C) a **Martina Smolky** („Děšť, nějaké okno, střechy, komíny, holubi a tak... a taky železniční mosty“).

ČRo 3 – Vltava, od pondělí **14. 12.** do čtvrtka **17. 12.** vždy ve 23.15.

Příběh koně

Povídka **Lva Nikolajeviče Tolstého** o „zkoněném“ panu Cholstoměrovi (variae na Apuleiova Zlatého osla), člověku plně nazřevším podstatu mezilidských (společenských) poměrů teprve ze své nové perspektivy, byla ceněna jak ruskými formalisty – jako jedna z modelových ukázek tzv. ozvláštnění (Školovskij) –, tak existenciálně orientovanými interprety. Režisér **Jiří Horčíčka** nastudoval roku 1981 dramatisaci tohoto díla od Marka Rozovského (v překladu a rozhlasové úpravě Jiřího Matějčka). Do hlavních rolí obsadil Eduarda Cupáka (Cholstoměr), Petra Štěpánka (jeho mladý hlas), Rudolfa Hrušínského (generál) a Jaroslavu Adamovou (Vjazapuriha).

ČRo 3 – Vltava, v sobotu **19. 12.** ve 14.00.

Hospoda Na Lázní (mezi **Vodňany** a **Chelčicemi**), v sobotu **12. 12.** od 17.00 do pozdních hodin.

Řekněte ženám, že odcházíme

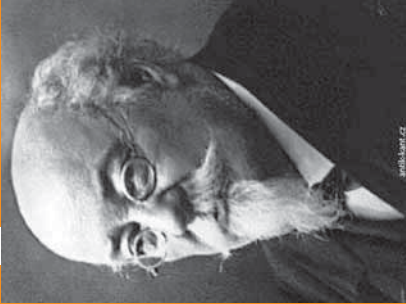
Hudební publicista, scenárista a překladatel **Pavel Kusák** (1969) se věnuje mimo jiné rozhovorům se známými hudebníky (Peter Gabriel, John Cale). Nyní uvede své překlady a komentáře textů nových písní současných autorů (Nick Cave, Joanna Newsom, Regina Spektor, Bonnie Prince Billy ad.).

Café Fra (Šafářikova 15, **Praha 2**), v úterý **15. 12.** od 19.30.

Na slovíčko s Jakubem Arbesem

Pořad z cyklu Pražské literární střipky nese podtitul Po místech autorových pobytů a inspirace v Praze. Do vztahů s Arbesovými díly a životem bude lokality uvádět Eva Havlovcová.

Městská knihovna v Praze (Mariánské nám. 1, **Praha 1**), ve středu **16. 12.** od 17.00.

Vizuální a experimentální poezie

Výstava připravená pro 9. týden vědy a techniky a Dny otevřených dveří pracovišť AV ČR představí díla českých vizuálních básníků několika generací včetně **Jiřího Koláře**, jehož rukopisné cykly z konce padesátých let bývají pokládány za první české experimentální básně. Dále bude možné vidět díla **Bohumíly Grögerové**, **Václava Havla** nebo **Josefa Hirsála**.

Geofyzikální ústav AV ČR (Boční II/7401, **Praha 4**), do pátku **8. 1. 2010**.

–pa–

Ženy křtěné Vltavou

Režisérka **Viktorie Čermáková**

Králové novinku tamní dramaturgyně **Magdaleny Frydrych Gregorové** s názvem **Vltavínky**. Autorka hru napsala na míru desítce hereček

a herců královéhradeckého souboru. „Vltavínky jsou ženy od řeky Vltavy, naše české drahokamy, ženy zelené krve, ženy jednoho rodu. Jejich odkaz putuje z generace na generaci, jako se krev vlevá z matky do dcery, plynule, jako se jedna řeka vlevá do druhé,“ říká Frydrych Gregorová. Hra dějově zasazená do blízké budoucnosti čerpá inspiraci také z mediální reality – bestsellerů a talk show –, ale autorku podle jejích slov zajímají také tradiční ženské rodové linie od praprabábek po dcery.

Klicperovo divadlo, Studio Beseda (Dlouhá 99, **Hradec Králové**), premiéra v sobotu **12. 12.**, repríza v pondělí **21. 12.** vždy v 19.00.

Na tanec s dětmi

Rodiče, kteří místo předvánočního úklidu, vaření a pečení chtějí udělat radost dětem, mohou pár dnů před Štědrým dnem zamířit do pražského **Divadla Ponec** na taneční **Pohádku po kapkách**. Dramaturgii a choreografii inscenace vytvořily **Lenka Tretiagová** a **Tereza Marečková**. Přichází děti se mohou tancem

a pohybem aktivně zapojit do dění na scéně. „V Pohádce po kapkách pracuji s metodou, která ukazuje, jak věst děti tanečními technikami (propojeně s hudbou a výtvarným uměním) k tvořivému myšlení,“ přibližuje kus Lenka Tretiagová, jež se taneční a choreografickou prací s dětmi a studenty zabývá soustředěně a kontinuálně. Je mimo jiné pedagožkou Dětského studia v Divadle Ponec a jako učitelka se též podílí na aktivitách iniciativy Tanec školám, která vnáší taneční a pohybovou výchovu do základních i středních škol. V pohádce podle **Karla Šiktance** hraje a tančí **Jan Meduna, Ondřej Lipovský** nebo **Eliška Kašparová**. **Divadlo Ponec** (Husitská 24a/899, **Praha 3**), v neděli **20. 12.** v 15.00 a 18.00.

–jb–

filmu v Olomouci. Program zaostří na chorvatskou animaci, přibude sekce Aport animace, kde uvidíte rozpracované projekty využívající animaci. Do oddílu Jiné víze kurátoři vybrali díla originálním způsobem propojující výtvarné umění a film; zájemci se mohou velice zblízka seznámit s technologií motion capture, tedy snímáním pohybu herce a převedení dat do „animované“ podoby.

Olomouc, od čtvrtka **10. 12.** do neděle **13. 12.**

Tutto Fellini!

Skvělé prvotní seznámení s Fellinim či nostalgické připomenutí jeho slavných snímků nabízí výstava **Fellini, la Grande Parade** v galerii Jeu de Paume u pařížského náměstí Concorde. Ve dvou patrech se budete procházet režisérovou tvorbou seřazenou dle hlavních témat z jeho filmů – od dětství, žen, prostředí cirkusů, groteskních postav až po inspirativní snění. V jednotlivých prostorách jsou tu ukázky ze snímků, fotografie z natáčení, recenze z novin i Felliniho deníky, do nichž si od šedesátých let zapisoval a kreslil své sny, jež mu sloužily i jako inspirační zdroj. Výstava je doplněna řadou akcí a retrospektivou ve francouzské cínematéce. Více na jeudepaume.fr. **Jeu de Paume** (1. place de la Concorde, **Paříž**), do neděle **17. 1. 2010**.

–ph–

Nests Underground. Elektronica, kytarové stěny, sonická chumelenice, když už ne a ne zasněžit.

Kulturní dům Rozkrok (Hájenská 2, **Varnsdorf**), v pátek **11. 12.** v 20.00.

–pf–

Ave Vanessa

Jedním z českých comebacků roku, pro mnohé tím nejpočkávanějším, je návrat electro body music kapely Vanessa. Její nové album **Ave Agony** vyšlo 5. prosince, na koncertní pódium se skupina dostaví poprvé 17. prosince. Křest novinky se uskutečí v pražském klubu KC Vltavská, kde Vanessa několik koncertů v devadesátých letech odehrála. Pa-mětníci vzpomínají na leccos, včetně o několik hodin opožděného začátku nebo močení zpěváka Samira Hausera do lidí. Tentokrát má být ústředním artefaktem kopie elektrického křesla, v němž zemřel sériový vrah Ted Bundy. Samir Hauser slibuje spanilou jízdu po pódiu s možným překlopením křesla mezi posluchače. Speciálním hostem bude skupina **Insania**. Druhý koncert se uskuteční o téměř dva měsíce později v Brně.

KC Vltavská (Bubenská 1, **Praha 7**), ve čtvrtek 17. 12. od 20.00; Fléda (Štefánikova 24, **Brno**), ve středu **10. 2. 2010** od 20.00.

–jgr–

kterému kurátorsky asistují Miroslav Nizc a Katarína Rusnáková. Představí se zde práce sahající od různých forem videoartu přes virtuální realitu, diváky zapojující interaktivní instalace a net.art až k současným postupům machinima (animace založená na herních enginech počítačových her), flash či díla využívající pure data a processing. Podle kurátora se výstava rozsahem „uchází o titul největší výstavy umění nových technologií na Slovensku od roku 1993“. Doplnjuje ji „výstava ve výstavě“, kde je možné díla zhlédnout ve 3D virtuálním muzeu.

Dom umenia (nám. SNP 12, **Bratislava**), od čtvrtka **10. 12.** do neděle **20. 12.**

Konec historie, či začátek budoucnosti?

V minulých výtvarných tipech jsme upozornili na tuzemské snahy, bilancující změny po roce 1989 prostřednictvím rozsáhlých výstav-ních projektů. Také ve vídeňské Kunsthalle se pokoušejí o určité shrnutí, a to přehlídkou nazvanou **1989. End of History or Beginning of the Future?**. Kurátoři **Gerald**

Matt a **Cathérine Hugová** se zaměřují na novou geopolitickou a psychologickou situaci, jež vznikla otevřením železné opony, a zkoumání metafor spojených s kolapsem bipolárního rozdělení světa na Východ a Západ. Hlavním „trhákem“ expozice je instalace Velký archiv (The Big Archive, 1993) dvojice **Ilya & Emilie Kabakovových**, pokrývající plochu 160 metrů čtverečních. Vystavují tu také například Chantal Akerman, Sophie Calle, Anna Jermolaewa, Jonas Mekas, Boris Mikhailov, Marcel Odenbach, Martin Parr či Song Dong.

Kunsthalles Wien (Museumsplatz 1, A-1070 **Vídeň**), do neděle **7. 2. 2010**.

–ld–

ČT 2, v úterý **15. 12.** od 0.10 (**San-džúrů**) a v úterý **22. 12.** od 0.10 (**Rudovous**).

Hledání Země Nezemě

Režijní univerzálnost, respektive snadné natačení kteréhokoli žánru bývá spojováno s nudnou řemeslností, která mívá k originalitě daleko. U režiséra **Marka Fostera** je univerzálnost jakýsi tvůrčí princip. Autor s lehkostí vyrábí romantickou komedii (Horši už to nebudu, 2006), psychoidní thriller (Hranice života, 2005) i novou bondovku (Quantum of Solace, 2008) a stále si uchovává originalitu. Hledání Země Nezemě (2004) je inspirováno životem dramatika a spisovatele Jamese M. Barrieho (**Johnny Depp**), autora hry Peter Pan, a zejména pak vztahem k rodině Daviesů. Právě ve fantazijních hrách s jejich syny Peterem, Jackem, Georgem a Michaelem vzniká inspirace pro svět, ve kterém děti nikdy nezestárnou. Snímek je ze všeho nejspíš úvaha nad užasnou lidskou schopností fantaziovat.

ČT 1, v sobotu **19. 12.** od 10.30.

Dětství podle Felliniho

Makabrozní karnevalovost, fantazijní zobrazení Itálie či groteskní postavy – to vše je typické pro tvorbu **Federika Felliniho** a zejména pak jeden z vrcholů jeho tvorby **Amarcord** (1973). Režisér se v něm vrací do doby svého dětství v přímořském městečku Rimi-ni, kde sledujeme partu kluků v době nastupujícího fašismu. Fellini opět mísí realitu se snovostí (příznačné je stále natačení exteriérů v dekoraci ateliéru) a ze svých vzpomínek a snů kreslí předválečnou realitu. Snímek ale nesmíme chápat jako autobio-grafii!

Cinemax, v neděli **20. 12.** od 21.50.

Peklo na zemi

Vulgaritý, jednoduchá animace, překračování tabu a až dadaistický humor – to vše udělalo ze seriálu South Park **Matta Stonea** a **Trey Parkera** kulturní dílko, jehož nástup na filmové plátno byl neodvratný. Celovečerní snímek o válce s Kana-dány kvůli sprostému filmu Ohnivě prdele, láska hledajícím Satanovi a sexuchtivém Saddámovi v podstatě využívá formu klasického muzikálu, v němž ale není nouze o neobvyklá úmrtí, skvělé vtipy a rytmicke písně.

Cinemax, v úterý **22. 12.** od 23.25.

–ph–

V temné aleji

Počátkem listopadu zemřel český divadelní režisér **Otomar Krejča**,

bohatě činný též na poli hereckém. Nepochybně i k jeho počtě (vedle režiséra Karla Weinlícha) se stanice Praha rozhodla uvést Lyrickou hru o nešťastné lásce podle **Ivana Alexeje-viče Bunina** V temné aleji. Již výčet jmen těch, kdož na výsledku participovali, budí respekt: přeložili Jan Cipovali, budoí respekt: přeložili Jan Zábrana a Ivan Slávik, zdramatizovala Libuše Blažejovská, vedle zmíněných Krejči a Weinlícha účinkují Jan Trška, Marie Tomášová, Klára Jerneková, Miloš Nedbal, Vladimír Šmeral ad. Nahrávka pochází z roku 1970.

ČRo 2 – Praha, v sobotu **19. 12.** ve 20.05.

Návraty do starých bydlíšť

Jen o dva roky starší než Otomar Krejča byl **Ivan Blatný**, básník, jehož aktivní působení v české literatuře je spjato s činností **Skupiny 42**.

Několik let po jeho poúnorové emigraci bylo propagandisticky zneužito jeho psychické zhroutení, které bylo dlouhá desetiletí opředeno tajemstvím: nevědělo se ani, zda trvá, či zda Ivan Blatný už není po smrti.

Teprve v osmdesátých letech byl naši i světové poezii vrácen „pacient“, jehož škrábanice v neznámém (patrně neexistujícím) jazyce angličti zřizenci po léta vyhazovali, než se jej ujala paní Frances Meachamová. K 90. výročí Blatného narození připravila **Olga Jeřábková** literárně-publicistické pásmo, v němž mj. použila unikátní záznamy básníkovy hlasu v rozhovoru s paní Meachamovou, vzpomínky Václava Havla a Milana Uhdeho.

ČRo 3 – Vltava, v neděli **20. 12.** ve 20.00.

–mc–

jb – Jana Bohutínská / **jgr** – Jiří G. Růžicka / **jj** – Jan Jílek / **ld** – Lenka Dolanová / **mc** – Milošlav Caňko / **pa** – Petr Andreas / **pf** – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík

NĚKDO TO RÁD HORKÉ (USA 1959, BILLY WILDER)
ŽIVOT JE KRÁSNÝ (USA 1946, FRANK CAPRA)
ZA ZVUKŮ HUDBY (USA 1965, ROBERT WISE)

KINO SVĚTOZOR
PROSINEC 2009

Frank
CAPRA'S
"IT'S A WONDERFUL LIFE"

KINO SVĚTOZOR
UVEDE SÉRII PROJEKČÍ
DIGITÁLNĚ ZRESTAUROVANÝCH
FILMŮ, KTERÉ SE ŘADÍ DO SVĚTOVÉ
KLASIKY. DIVÁCI BUDOU MÍT MOŽNOST
VIDĚT SNÍMKY V TOM NEJLEPŠÍM ROZLIŠENÍ,
TAK JAK JE NEMĚLI MOŽNOST VIDĚT ANI SAMOTNÍ TVŮRCI.

DIGITÁLNĚ ZRESTAUROVANÉ **4K**
FILMY SVĚTOVÉ KINEMATOGRAFIE

A2 foto soutěž

Hledáme talentované fotografy – příležitost pro profesionály i amatéry.

Zachyťte na fotografii téma A2:

kdo si čte, zlobí
A2sexuál
kulturní nálož

Zpracování zvolených témat je zcela na vás!

Vítězné fotografie budou v průběhu roku 2010
otištěny v A2 a nejzdařilejší odměníme dárky,
kulturními bonusy a půlročním předplatným.

Pro vybrané fotografie připravíme vernisáž v redakci A2,
kde budou jejich díla po celý rok vystavena.

Autora nejzajímavějších fotografií vyzveme ke spolupráci.

Fotografie na libovolný počet témat
je možné posílat do 28. 2. 2010 na
fotosoutez@advojka.cz.

NEJSKANDÁLNĚJŠÍ
FILM V HISTORII
FILMOVÉHO
FESTIVALU V CANNES
Anita Singh, THE SUNDAY TELEGRAPH
NEVĚŘTE KRITIKŮM,
ANTIKRIST
JE SKVĚLÝ FILM
Michal Procházka, NOVINKY.CZ

ARTCAM UVÁDÍ FILM LARSE VON TRIERA

ANTIKRIST

WILLEM DAFOE CHARLOTTE GAINSBURG

DŮM HRŮZY,
Z NĚHOŽ CHRASTÍ
KOSTI A TUHNE
KREV V ŽILÁCH.
Xan Brooks, THE GUARDIAN

NIC VÁS NEMŮŽE
PŘIPRAVIT
NA ZKUŠENOST
ANTIKRISTA. NIC.
John Carr, SKY MOVIES
JE TO OPRAVDOVÝ FILM.
VON TRIER MĚ DOSTAL.
Robert Ebert, CHICAGO SUN TIMES

PŘÍRODA JE
SKUTEČNÉ ZLO
A NÁS ČEKÁ
SKUTEČNÁ HRŮZA. Twitter

PODÍVEJ SE
DÁBLOVI DO TVÁŘE

V kinech od 26. listopadu

RESPEKT

houser

A2
kulturí Emancipace

CINEPUR

O odlišném vnímání současného palestinského umění

k science fiction. Jejím cílem je „vytrhnout diváka z rovnováhy, rozbít stereotypy etnicity stejně jako klišé v rámci uměleckého zobrazení“ (<http://www.sakakini.org/visualarts/sansour.htm>). Navíc, jak dodává, „Palestinci jsou námětem dokumentů již dlouho a nemají kladné role. Snažím se to ve svém díle podvrátit, činím z Palestince komentátora či analyzátoru“ (z e-mailového rozhovoru s autorkou, 4. 12. 2008).

Sansourová vždy trvá na tom, že tuto roli hraje ona sama: ať již jako sombrérem oděný pistolník, který bojuje v poledním slunci s rozdělující zdi obklopující její rodné město Betlém ve filmu *Betlémský bandita*, či ve snímku *Šťastné dny*, třiminutovém přepracování populárního sitcomu ze sedmdesátých let, který zobrazuje idealizovanou verzi života v Americe pozdních padesátých a raných šedesátých let. Tato verze života v Palestině má samozřejmě daleko k idylce. Tím, že Sansourová obraz zrychluje a hravým způsobem nám představuje postavy (Sansourová jako ta generická Palestinka, izraelská armáda, strážní věže, zátarasy, kontrolní body a historické památky v Jeruzalémě a Betlémě), vytváří svět, který působí jako šťastný a roztomilý. Tvrdost reality by se nemohla lišit víc.

Šťastné dny nám nabízejí pohled na svět, který je totálním zkreslením toho, co se skutečně děje, natírá na růžovo každou stopu oškřivenosti, konfliktu či násilí. V tomto ohledu odráží mnoho z impotentního politického diskursu, který palestinsko-izraelský dialog o „mírovém procesu“ obklopuje. Tím, že svůj obsah a svůj střihový výběr hyperestetizuje prostřednictvím speciálních efektů a střihů skokem (jump cuts), Sansourová své diváky svádí, aby je následně konfrontovala s jejich vlastními předsudky. Odmítá, aby byla palestinská identita monolitická a čtená jediným možným způsobem. Navíc její praxe pevně určuje roli umělce v současné palestinské společnosti. Tím, že hraje ve svých videích hlavní roli, Sansourová naznačuje, že pouhé pozorování není adekvátní a že aktivní přímé zapojení se do imaginárního nejenže generuje jednání, nýbrž také naději.

Tento přístup je asi nejlépe vyjádřen v jejím posledním díle *Vesmírný exodus*, kde Sansourová figuruje v roli palestinského astronauta, pevně zasazujícího palestinskou vlajku na Měsici. „Jelikož byli Palestinci zcela zbaveni veškerého okamžitého či hodnověrně přítomného kontextu, mají svobodu brát si a vybírat ze spousty scénářů. Zdá se, že Měsíc je jediným schůdným místem, které Palestincům zbývá. Země bez lidí pro lidi bez země“ (z e-mailového rozhovoru s autorkou, 4. 12. 2008). Jinými slovy, role identity se dají shrábnout, pokud nejsou rozpoznány někým jiným. Takto si může Sansourová vybrat, zda bude desperátním pistolníkem, dívkou od vedle, hrozivým Arabem, superhrdinou, astronautem, umělkyní a Palestinou současně. Dosvědčuje schizofrenii palestinských poměrů a současně také zvýrazňuje vnucenou adaptabilitu a pluriformitu rolí lidí, kteří musí hrát, aby přežili.

Výprodej válečné zóny

Profesor Hamid Dabashi z Kolumbijské univerzity se v textu o palestinském filmu v úvodu knihy *Sny o národu. O palestinské kinematografii* (Dreams of a Nation: On Palestinian Cinema, 2006) příhodně ptá: „Co se stane, když realita začne být příliš fiktivní na to, aby byla fikcionalizovaná, příliš nereálnou, aby snesla jakoukoliv metaforu?“ Některí umělci věnují tomuto zvolání pozornost tím, že vytvářejí hyperrealitu, v nichž se spojuje historie a žitá přítomná zkušenost, kde se střetávají dystopické a utopické scénáře, a kde uchování historického a kulturního dědictví morfuje do futurologie, která

Wafa Hourani: Okupační domeček pro panenky, Qualandia 2047

je historická stejně jako hraná. Pozoruhodným příkladem je projekt *Qualandia 2047* od Wafa Houraniho, předvedený roku 2007 na bienále v Soluni a nejnověji na výstavě v galerii Sfeir-Semler v Bejrútu, a *Uprostřed středního* (In the Middle of the Middle), obojí kurátorované Catherine Davidovou. Hourani nám nabízí detailní poměrový model toho, jak si představuje uprchlický tábor Qualandia jedno století po roce 1947, kdy byli obyvatelé násilně vystěhováni ze svých domovů, následně po vytvoření Státu Izrael. Tábor a kontrolní bod Qualandia, situované na cestě z Jeruzaléma do Ramalláhu, doslova obepínají místo, kde byla Palestina rozdělená a odstřižená od svých kořenů, teritoriálně a historicky. Oblast okolo Qualandie jizví rozdělující zeď, kterou Hourani ve své *maketě* oblékl na palestinské straně do zrcadel. To částečně sugeruje lehkovážnost, ale také značí, že když je zbytek světa zablokovan, člověk je nucen se ponořit do narcismu a zírat na sebe sama. Na druhé straně zdi nám hrozí startovací dráha s bojovými letouny připomíná, že za sto let se život změnil. Houraniho *Qualandia* je vystlána drobnými a hravými detaily, jako jsou sportovní auta, televizní antény vysochané do dekorativních forem a figur, barevné střechy, květináče, fotografie, graffiti a dokonce i reálná zlatá rybka plávoucí v akváriu. Zůstává však městem duchů, okupačním domečkem pro panenky, zkrášleným ornamentem a zrcadly, nasáklým netečností. Umělec zmapoval svou vizi jako architekt, archeolog, kronikář minulosti a prognostik budoucnosti. Nicméně stejně jako rybka zůstává lapen v příliš omezeném prostoru, v příliš diktující historii.

Konceptuální umělec Khalil Rabah čerpá z podobných témat, ovšem používá odlišnou strategii. Místo aby zdůrazňoval nehybnost, klade důraz na dynamiku

geopoligické přítomnosti a nedávné historie, prostřednictvím těch nejvíc teritoriálně zakořeněných disciplín: geologie a paleontologie. Jeho probíhající projekt *Palestinské muzeum přírodní historie a lidstva* (The Palestinian Museum of Natural History and Humankind) je fiktivním muzeem, obsahujícím oddělení Geologie & Paleontologie, Země & Solární systém, Botanika a Antropologie. Jeho cílem je „informovat, spojovat, fascinovat, ohromit, potěšit, překvapit a podnítit zájem návštěvníků o způsob fungování světa zaměřením na přírodní a kulturní historii Palestiny“. Rabah jakožto ředitel muzea s předpokládaným založením v roce 1936 publikuje pravidelné zprávy a s částí sbírky Palestinského muzea přírodní historie a lidstva se účastní výstav a bienále. Muzeum dokonce začalo spolupracovat se stejně tak fiktivními *Aerolinie-mi Spojených států Palestina* jako svým hlavním sponzorem. Navíc muzeum organizuje aukce a umělecké dražby, jako například každoroční *Výprodej válečné zóny*, který draží objekty vzaté z přírodního prostředí v okolí rozdělující zdi, obklopující Západní břeh. Není žádná náhoda, že si Rabah vybral muzeum přírodní historie spíše než umělecké muzeum. V pásu země, kde jsou archeologie a geologie často používány k ověření dědictví a vlastnictví půdy, mají tyto exponáty daleko k nevinosti. Rabah muzeum coby institucionalizované místo moci a autority brilantně přetváří pro účely uměleckého projektu s vysoce politickým obsahem tak, že odhaluje způsoby reprezentace a distribuce znalosti, potvrzující, že objekty jsou hodny toho být v muzejní sbírce. Jinými slovy, tím, že institucionalizuje přírodní a kulturní dědictví Palestiny – pojmenováním, archivací a katalogizováním toho druhého –, provádí ontologický akt, který materializuje

kulturu a historii v imateriálním muzeu. Výsledkem je epistemologický systém pro reálné a imaginární publikum, pro reálné a imaginární muzeum. Podobně jako Hourani a Sansourová bere na sebe Rabah roli vědce, aktivisty, ředitele muzea a vykladače budoucnosti, naviguje prostorem mezi minulostí a budoucností, reálným a tím, co by mohlo být, neustále přeměrovává percepci a reprezentaci.

Autorka je nezávislá kurátorka a kritička, žije v Rotterdamu; zabývá se propojením estetiky, médií a politiky, (novými) médii a uměním na Středním východě.

Přeložila Lenka Dolanová.

(a)

(a- multifunkční prostor pro současné umění uvádí>

11. 12. ve 20 hodin >

PETR NIKL

pásmo autorské poezie a písní pojmenované Blázníček

adresa > Na Slupi 17, Praha
rezervace > eva@galeriezaa.cz

radio wave inzerce

Chtěl jsem židovství odromantizovat

Rozhovor s vrchním zemským rabínem Karolem Efraimem Sidonem

Český zemský rabín Karol Efraim Sidon v sobě spojuje bývalého chartistu, spisovatele, dramatika a scenáristu. V prostředí pražské židovské radnice jsme mluvili o českém antisemitismu, o tom, jak se naše židovská obec vyrovnávala s komunistickou minulostí, a o příchodu mesiáše.

LUKÁŠ RYCHETSKÝ

Nedávno jsme byli svědky oslav dvacátého výročí takzvané sametové revoluce. Vy sám jste byl před emigrací aktivní v disentu a Chartě 77. Jak hodnotíte uplynulých dvacet let a co tato léta znamenala pro české Židy?

Situace pražské komunity, ale i menších komunit se od té doby radikálně změnila. Židovská obec je konečně normální živá komunita, což by za totality rozhodně nebylo možné. V době revoluce měla obec osm set členů s průměrným věkem osmdesát let, přičemž dnes jde o tisíc osm set členů v průměrném věku padesát let. Máme vlastní školu, dvě školky a domov důchodců. Bez našich současných příjmů bychom nic takového provozovat nemohli. Nastolený směr je dobrý, což samozřejmě neznamená, že je vše v úplném pořádku. Ty nepříjemné a nebezpečné věci se ale týkají především většinové společnosti,

Dnes se hodně mluví o českém vyrovnávání s minulostí. Bylo po revoluci nutné nějaké podobné vyrovnání i v rámci židovské obce?

Bylo to zapotřebí a svým způsobem to i předběhlo sametovou revoluci ještě v době, kdy já jsem tady nebyl. Obec byla v podstatě řízena Státní bezpečností. V jedné věci je to ale jiné než v případě českého národa. Pokud vedle sebe postavíte někoho, kdo spolupracuje s StB jen pod slabounkým tlakem (třeba aby mohl jezdit do ciziny nebo aby se mu vedlo dobře), a vedle něj zlomeného člověka, jenž byl za války v koncentráku, pak byl v padesátých letech zavřený a tam podlehl a podepsal vázací akt, pak v tom druhém případě je mnohem těžší nad tím člověkem lámat hůl. Ty osudy se liší a je třeba je i rozdílně hodnotit, což se na způsobu vyrovnávání s minulostí v případě obce pochopitelně odrazilo.

Zcela určitě, navíc k tomu přistupuje ještě jeden aspekt. Tím je šoa a to, co po ní následovalo v podobě komunistického režimu. To vše se vepsalo do paměti lidí, kteří šoa přežili a kteří pak v komunismu vychovávali děti. Co se děje ve velké společnosti, se tedy pochopitelně děje i v té naší.

Na druhé straně si pamatuji, že zvláště na začátku devadesátých let byl judaismus velmi módní, řada mladých lidí objevovala své židovské kořeny a mnoho z nich se začalo k judaismu hlásit. Tento fenomén tedy vzal za své?

Když mluvíme o módě, ta se neprojevuje v číslech lidí, kteří židovskou víru začali hledat a opravdu ji našli. Přestup, a to i v případě rozených Židů, vyžaduje velké a zcela praktické úsilí. Pak je možné mluvit o plnohodnotném židovském žití. Toho je schopen opravdu

Karol Efraim Sidon. Foto vspsv.cz

třeba vzestup neonacismu. To k demokracii zřejmě patří, a pokud to dříve ve společnosti jaksi dřímalo, po revoluci se to mohlo projevit, což se také stalo.

Řada bývalých chartistů dnes s jakýmsi sentimentem vzpomíná na nebyvale tolerantní a kulturní prostředí disentu. Cítíte to podobně, chybí vám to?

To je všechno pravda, velmi blízké vztahy mezi lidmi i jejich společenský a kulturní život v disidentském ghettu byl v totalitním omezení vlastně velmi intenzivní, přičemž odliv kulturnosti byl zřejmý hned krátce po revoluci. Prožíváme zkrátka dobu, která mohla podle našich původních představ probíhat lépe. To už je ale život, který kráčí vlastní cestou. Krom toho nelze zapomenout, že jde také o přirozený stesk po mládí.

Když si dnes vzpomenu na své uvažování o tom, zda emigrovat či neemigrovat, a důvody, které mě vedly k tomu, že jsem nakonec proti své vůli odjel, docházím k závěru, že jsem toto řešení přijal, protože jsem zkrátka nechtěl sedět v kriminále. Jiný způsob života jsem si tady nedokázal představit. Čili, když se nostalgicky vzpomíná, nemělo by se zapomínat i na tyto věci.

Není to tak dlouho, co pražskou židovskou obcí cloumal vnitřní konflikt, jenž vedl dokonce k dočasnému uzavření Staronové synagogy. Je dnes obec stále rozdělena?

Problémy se v podstatě vyřešily právě oním konfliktem. Neraď bych to znovu otevíral, máme to za sebou, obec dále funguje a mohu říci, že je i přes svou různorodost obcí jedinou.

Vy jste konvertoval k judaismu až v dospělém věku. Šlo o nějakou konkrétní událost, jež vás k tomu vedla?

Upřímně řečeno, tím hlavním momentem byl rok 1968. Ten mi úplně změnil pohled na realitu, v níž jsem žil, a na dějiny vůbec. Člověk automaticky hledal odpovědi na různé otázky. A já jsem je dostal ze strany židovské tradice. Navíc jsem Žid po tatínkovi a můj přestup k judaismu o deset let později nebyl tedy jen dílem jednoho zážitku nebo jedné události.

Česká republika je nejateističtější zemí v Evropě, odráží se tento fenomén i ve vlašné víře nebo přímo nevíře českých Židů?

málokdo. Lze říci, že jádro zbožných mladých lidí, kteří dodržují kašrut a chodí do synagogy, by nebylo, kdyby se neobjevila možnost přestupu k víře. Každý z nich to musel absolvovat. Je to proces natolik záslužný, natolik na dotyčného klade nároky, že tím nemohl projít každý, komu se zlíbilo.

Mezi mladými lidmi v době, kterou jste zmínil, hrála velkou roli romantika neznámého, neboť realita židovství byla dlouho dobu držena pod pokličkou, navíc měla pachutí zakázaného. Pokud by to vše bylo normální a veřejné, tak by se ten punc romantiky ztratil, stejně jako ta móda. Já jsem se ve své rabínské činnosti právě proto velmi snažil židovství odromantizovat, poněvadž si myslím, že to je velice nebezpečné především pro Židy. Romanizace totiž nutně vede k následné srážce s realitou a v posledku z toho vycházejí lidé se špatnými pocity vůči Židům. Snažím se tedy, abychom vystupovali jako obec i jako způsob života a víry rozumně a věcně.

Myslíte, že se vám to daří?

Mám takový dojem, že ano.

Komunistická totalita antisemitismu přála, stačí vzpomenout procesy

Karol Efraim Sidon (nar. 1942) je dramatik, spisovatel, bývalý chartista a disident částečně židovského původu – narodil se za války v takzvaném smíšeném manželství. Otec byl pro svůj židovský původ poslán do koncentračního tábora Terezín a po neúspěšném pokusu o útěk popraven. Karol Sidon vystudoval dramaturgii a scenáristiku na FAMU. Poté krátce pracoval v Československém rozhlasu, do roku 1968 byl dramaturgem ve studiu Jiřího Trnky. V letech 1968–69 byl také redaktorem Literárních novin, Literárních listů a Listů. Po jejich zrušení se stal ineditním spisovatelem a v roce 1984 byl donucen emigrovat. Je autorem knih Sen o mém otci, Sen o mně, Boží osten, Evangelium podle Josefa Flavia a dalších. Od roku 1992 je vrchní zemský rabín.

v padesátých letech nebo vztahy se státem Izrael. Na druhé straně se mohlo zdát, že tradiční lidový antisemitismus nebyl příliš vidět a svůj nástup zažil až s nástupem demokracie. Znamená to, že v nás vždy byl, a až demokracie jej pustila ven?

Myslím, že antisemitismus byl prakticky koncentrovaný v komunistické partaji a jejích orgánech. Antisionismus byl součástí jejich náboženství. Veřejný antisemitismus tedy nebyl jaksi zapotřebí a česká veřejnost naopak třeba v době šestidenní války sympatizovala spíše s Izraelem, neboť zde cítila vazbu na slabšího v konfliktu. Vnímala to jako boj Davida s Goliášem. Médiím se dnes podařilo toto vnímání ve světě rozbít a najednou zde je židovský Goliáš, jenž mlátí palestinského Davida. Málokdo si dnes uvědomuje, že Izrael je vzhledem k síle i počtu okolních arabských států stále tím Davidem.

Takzvaně přirozený antisemitismus tady existoval vždy. Na rozdíl od jiných zemí není ale zcela uvědomělý. Současně bych však nerad popřel, že neonacistické hnutí, které zde velice rychle po revoluci vzniklo a nebylo bohužel včas zastaveno, je také potomkem slavného Západu. Odkud by ostatně brali tito lidé peníze? Dobře to je vidět na východním Německu. Tam takřka okamžitě po pádu berlinské zdi byli velice činní neonacisté, kteří získávali podporu ze západního Německa.

Řekl jste, že neonacisté nebyli u nás včas zastaveni. Myslíte tedy, že kroky, k nimž se přistupuje až nyní, tedy snahy o zákaz těchto hnutí, měly přijít mnohem dříve? Samozřejmě. Upozorňovali jsme na to už v počátcích. Myslím, že celý problém je v naší zamilovanosti do demokracie. Každý má před sebou vizi Spojených států. Tam jsem ostatně sám zažil při příležitosti otevření muzea holocaustu dvě protidemonstrace, Ku-klux-klanu a neonacistů. Hákové kříže na vlajkách tam jsou jaksi normální. Nějak se tam s tím ale dokážou vyrovnat, otázkou je, do jaké míry se s tím umí vyrovnat Evropa, zvláště s její děsivou historickou zkušeností nacismu. Evropa nedoceňuje skutečnost, že neonacisté mají připravený systém, jenž byl už jednou použit a je použitelný i nadále.

Osobně jsem takřka přesvědčen o tom, že chyba musí být v zákoně. Všichni máme na očích stále jen ty hulváty, kteří někde pochoďují a hajlují. Nechci říkat, že tito lidé jsou nedůležití, ale mnohem důležitější a v poslední i nebezpečnější jsou organizátoři neonacistů, kterých se většinou žádná represe nedotkne, neboť jsou opatrnější a chytřejší. Zdá se, že jdeme jen po chapadlech chobotnice. Stíhat je potřeba její mozek.

Za uplynulých dvacet let už máme tuším kolem dvaceti obětí rasového násilí. Z většiny jde o Romy, jsou známy příklady napadení Židů? Naštěstí toho moc není. Osten neonacismu je momentálně obrácen proti nim, kteří jsou nejvíce na ráně, tedy na Romy. Nicméně celá frazeologie neonacistických názorů na Romy nese pečeť nacismu a antisemitismu. To snad nelze přehlédnout.

Krom neonacistického antisemitismu se dnes mluví i o antisemitismu radikální levice, který se zdá mnohdy být spíše tvrdou kritikou politiky státu Izrael. Navíc často zaznívá od židovských myslitelů typu Noama Chomského. Jde opravdu o formu antisemitismu?

Osobně myslím, že ano. Ta do očí bijící zaujatost jedním jediným problémem a přehlížení všeho ostatního mluví jasnou řečí. Samozřejmě, že se mi mnoho věcí nemusí líbit, ale něco jiného je v tom žít a něco jiného je to posuzovat zvenčí. Pohled zvenčí, který je v podstatě

postaven na hodnotovém systému, jenž je relativně běžný v Evropě, je nepřenositelný v případě Izraele. Co platí tady, nemusí platit jinde, a rozhodně to neplatí tam, kde jde o vše, tedy o život.

Vidíte jako rabín nějaké východisko z kolotoče izraelsko-palestinského konfliktu?

Už nějakou dobu je míra vztahů mezi palestinskou samosprávou a Izraelem na takové úrovni, že nedochází k atentátům. Dnešní příměří, stav, kdy konečně neumírají lidé, je samozřejmě úspěch, za nějž člověk musí být vděčný. Zároveň to ale neznamená, že by se v blízké budoucnosti měla naplnit představa o míru a lásce. Od toho jsme stále velmi daleko.

Kvůli tomu přijde mesiáš, až přijde. Když si představuji dobrý svět, tak myslím na mesiáše, na mesiášskou éru. Do té doby se tu budeme snažit, jak umíme, a jak to ostatně činíme stále.

Bude jeho příchod dobrou zprávou i pro Palestince?

Samozřejmě, spravedlnost je nesmírně důležitá a měla by být pro všechny. Snaha o ni je vždy správná, ale bohužel v tomto případě vůbec není lehké ji dosáhnout. Jde o dva národy, které si dělají nárok na stejné území. Nelze očekávat řešení od někoho třetího nebo prostředníka zvenčí. Zvláště když jedna strana ze svého stanoviska nemíní ustoupit.

Přesuňme se od politiky a náboženství k umění, jež vám bývalo velmi blízké. V šedesátých letech jste patřil k našim nejnadanějším prozaikům. Přestal jste psát úplně? Psát jsem nepřestal nikdy, ale s prózou jsem na dlouhá léta skončil. Nevzdávám se ale možné příležitosti...

Myslíte, že se pozice rabína rozchází s údělem spisovatele? Záleží na tom, co by člověk psal. Samozřejmě, že tam jistý rozpor je, a je do značné míry dán společensky. Rabín je figura, od níž se očekává cosi, co se nemusí potkávat s očekáváním u spisovatele. V posledních letech se čtením prózy především bavím, a kdybych psal, tak bych určitě také chtěl někoho hlavně pobavit. Takový ten spisovatelský motor, jenž nutí někoho o něčem přesvědčovat, mne už dávno opustil.

V éře české nové vlny jste také patřil mezi výrazné scenáristy. Jak hodnotíte český film dnes ve srovnání s šedesátými lety? Do kina nechodím vůbec, a co jsem viděl, viděl jsem v televizi. Ta otázka je velmi těžká, pro mne šedesátá léta byla dobou, kdy jsem byl činný ve filmové branži, a mám osobní pocit, že tehdy se stalo skoro všechno důležité ve filmu i v literatuře, vlastně v umění obecně. To samozřejmě není pravda, je to můj subjektivní dojem. Kdybych měl na dnešních filmech něco ocenit, tak by to byla rozhodně větší věcnost, ale do hloubky to opravdu nesleduji.

Vidíte dnes ještě nějaký morální nebo faktický dluh české společnosti vůči Židům? Ve vztahu mezi Židy a Čechy je podle mého důležitější reflexe minulosti. Myslím, že žádnému Židovi nikdy nešlo o to, aby za ním někdo chodil a za něco se mu omlouval. Opravdu ne. Důležité je, jak se ten člověk chová teď. On se nemůže nutně chovat lépe než v minulosti, pokud nereflektuje sám sebe a svou minulost. Pokud se nepodívá do zrcadla a neřekne si: no nic moc, ale takovej jsem byl. Ve chvíli, kdy ten krok udělá, je o něco duševně zdravější. O to myslím jde.

NAKLADATELSTVÍ
KOPR

NA DESIGN-SUPERMARKETU!
10. - 13. PROSINCE
PERLOVA 5, PRAHA 1

**AUTORSKÉ KNIHY,
RUČNĚ TIŠTĚNÉ
PLAKÁTY,
POHLEDY
A DALŠÍ**

**PRÁVĚ VYCHÁZÍ:
PĚŤA MEDÁNEK
(ALŽBĚTA SKÁLOVÁ)**

**PŘIPRAVUJEME NA ÚNOR 2010:
MAKOKU/
MALÁ KOMUNÁLNÍ KUCHARKA
(KOLEKTIV)**

**PRODUKCI KOPRU
SI MŮŽETE PROHLÉDNOUT
I ZAKOUPIT TAKÉ NA**
www.koprbooks.org

TVRDÁ PŘEKLADATELSKÁ LEKCE

Současný spisovatel ruského původu Arkan Kariv náležel k jedné z pozdních emigračních vln do Izraele. V románu Překladatel, z něhož uvádíme sevřenou ukázkou, se soustředil na otázky střetu jazyků i stylů. Mohou lvřitane a Umberto Eco porozumět ruské duši?

Den čtvrtý

Jeho počátek pár okamžiků po půlnoci. Sedím ve věži v poloze Nataši Rostovové, v poloze přibližně pro mé mládí. Takto jsem sedával na parapetu svého rodného domu, takto jsem si krátil noci na okně Židomorny, tam v Lesní ulici. Tenkrát jsem byl mlád a nebylo mi třeba drog. Stačila mi sklenice gruzínského čaje. Nyní už nejsem mlád a jsem opilý. V rukou mám vysílačku. Jsem slyšet na kontrolních stanovištích, na strážních věžích, v krcálku strýčka Zacha. Řvu z plných plic:

„Pil jsem březovou mízu v jarním lese, s krásnou dívčinou ve stohu nocoval... Byl jsem opilý a zbídačený, štěstí jsem nepoznal...“

Ale copak můžou ti lvřitane porozumět naší ruské duši!

A já tu ještě mám, a já tu ještě mám... brandy 777 a nesmírné množství trávy. Jsem dobře vybrcen. A přede mnou je celá noc.

Ríká se, že literatura má schopnost se ztělesnit. Nevím, nevím, jsem jenom překladatel a literárním vtělením nerozumím. Avšak prožil jsem dlouhý a těžký život a jsem za to odměněn tak, že smím pozorovat, jak se ty jedinečný fóry z časů mého mládí mění v odlišky sebe samých. Kdysi jsme všichni měli společný sen. Maška Šnitke, která vypadala jako australský domorodec, říkala: „Představuji si to asi takhle. Jakmile odjedu do ciziny, stanu se vysokánskou blondýnou a s táááákovéma kozama!“ Odjela do Afriky, když jí podařilo sbalit vhodného ženicha, a teď brebentí jazykem bantů. Tu noc, kdy mě zavolali, abych se postaral o nemocnou babičku, Maška mě podvedla s Einsteinem a předtím mi ty svině vypily můj aftershave balzám.

Ale chtěl jsem mluvit o něčem jiném.

Jednou jsme takhle seděli v naší velikánské komunální kuchyni, pili vodku, jedli různé skrovné požitaviny, mluvili o ženách a o světlé budoucnosti, v níž bude žen samozřejmě mnohem víc a budou lepší a hlavně všechny budou cizinky, a v tom mě posedl démon pravdy. Jal jsem se bořit sny a strhávat masky, řekl jsem, že jsme se pohroužili do iluzí a marného snění, zatímco život plyne; že v cizině nás nikdo nečeká a my nic neumíme, jenom odklízet snůh, a ke všemu dost mizerně.

„Jak se tam budeme žít?“ bořil jsem pateticky jako Savonarola naši renesanční blaženost. „Tak jak?!“

A právě tehdy Juppi vymyslel muzeum ruského života. Popsal ho takto:

„Bereme naši kuchyni a rekonstruujeme ji uprostřed výstavní haly, v nějakém, řekněme, Louvru. Sedíme si, tak jako teď, pijeme, žereme a vedeme hlubokomyslný řeči na věčná témata – Bůh, ženský, literatura. Exponáty jsou od diváků odděleny provázkem. Návštěvníci se smějí přibližovat, dívat se, poslouchat, ale platí zákaz dotýkat se rukama. Všichni návštěvníci musí mít návleky, jasná věc. Z toho něco kápně!“

A taky že kape. A dodnes. Ideje našeho originálního subtilního světa se ztělesňují, avšak ztělesňují se s tragickým pokřivením, což je efekt, který otec kybernetiky Norbert Wiener nazval fenoménem „sté opice“. Sedíme a pijeme, cizinci se dívají, pomlaskávají si, akorát nic neplatí a nemají návleky. Takhle to vypadalo i dnes, totiž včera.

Einstein, celý rozjařený ze svých příhod, prohlásil, že se na ně nemůžeme nenapít. Ve stanu byla operativně otevřena pobočka muzea ruského života, cestovní varianta. K čemupak bych to přirovnal? Představte si třeba ruská kasárna. Tři osoby kavkazské národnosti bujaře popíjejí ve svém koutě. Chvilími vyjít jako zvěř a chvilími se řehtají jako idioti. Ostatním to zní asi takhle: hatlapapatla hatlapatla – velitel – hatlapatla hatlahatla – posraný poddůstojník – hatlapatla hatlapatla – ... – v muzeu ruského života se zapomnělo na překladatele.

Ale to nikoho netrápilo. Po třetím šálku brandy Einstein pocítil, že je dostatečně natankován

ke vzletu do nových filosofických sfér. Popojel proto na startovací plochu a počal zahřívát turbínu.

„Chlapi, život se povedl! A nejtípnější na tom je, že podle nejlepší tradice Hollywoodu!“

Juppi odpověděl: „Tak Hollywood říkáš. Posraný Kazachfilm je to!“

To se Einsteinovi nelíbilo. Měl dnes sváteční náladu. Vrhnu se na Juppiho a začal ho přátelsky tisknout a lechtat, při tom opakoval: „Ach, Juppi, ty má malá zákopová krysko!“

Juppi uraženě funěl a plácal ho přes ruce, pak se osvobodil, vyskočil, zařval na Einsteina, že je to kokot, a vyběhl ze stanu.

„Juppi, holubičko! Vrať se, všechno ti promínu!... Co to s ním je? Hele, dyť to nejde, todleto! To není žádné chlap!“

Poprosil jsem: „Bertíku, prosím tě, vysvětlil bys mi, co to je? Už strašně dávno si přeju dozvědět, co to je chlap.“

„Chlap?“ Einstein popadl ze židle kávové šálky a opatrně je přenesl na lehátko. Poté rozmáchlým gestem smetl ze stolu plechovku, která nám sloužila jako popelník. Z velké části už byla plná. Poté se posadil koňmo na židli.

„Chlap?... To je... prolít hrdlem sklenici vína!... Rozervat si košili!... Upřít na někoho zrak!“

Řekl jsem: „No, podoba by byla...“

Rozhodli jsme, že přišel čas vydat se hledat Juppiho. Jakmile jsme vyšli ze stanu, mé nejhorší obavy se naplnily. Juppi ležel na zemi. Oči měl otevřené, ale jeho pohled byl zcela nepřítomný. Bylo mi jasné, že tohle je konec. Toho nezvedneme. Jedině mě těšilo, že ležel na zemi a ne na sněhu. Stát nad ním, když si takhle hraje na uraženého a ukládá se do závěje, stát a kňourat: „...no tak, prosím, moc tě prosím, buď kámoš, hele, tak dost, no fakt, co tohle má bejt, vstávej, vstávej, říkám ti, zvedej se, kurva, nebo tě zabiju...“ Stát takhle a kňourat nad Juppiem ležícím ve sněhu je hrozně unavný a je u toho zima. A ta svíně umí ležet celé hodiny s výrazem svatého Šebestiána na tváři. A svědomí si jednoduše nedovolí nechat toho hajzla být.

Den čtvrtý (pokračování)

Smotnul jsem si ještě jedno brko a začal se ohlížet po něčem, z čeho bych vyrobil filtr. Zašátral jsem v tašce a narazil na Bibli. Strana dvě byla z dost kvalitního tvrdého papíru. Na ní bylo ideálním písmem připsáno věnování ideálního izraelského občana: „Vzhůru zbraň! Přeji zdar!“ Podpis: „rotní velitel 930. pěchotního pluku rezervního praporu kapitán Šmuel Zach“. Utrhnul jsem si úhledný proužek, stočil ho do trubičky, za pomoci zubů vytáhl vatovou náplň a místo ní tam zasunul kartonovou spirálu. Granát se Zachovým věnováním utrhne hlavu kdekomu.

Mahmude, odpal to! Přeju zdar!

Pokojná vůně sinajské trávy se zvedá nad izraelskou pevností.

A když už je Bible v našich rukou, pohledme, co v ní píšou. Když jsem se v pěti letech učil číst, nejdřív jsem se naučil nazpaměť celou stránku z Pinocchia. Uměl jsem jenom ji. A kamkoli jsem přišel, vždycky jsem otevřel svého Pinocchia na své milované stránce a pilně četl. V Bibli mám taky takovou svou stránku. Nacházím ji bez pomoci záložky. Ale copak to je za vybíravého homéra? Manýřismus v šišce. Bordel v duši. Čáry máry ve věži na stráž. Hledím do Bible a vidím. Vidím! Já a' škara vidím!

Já vidím (interaktivní bryčka)

Poezie se hledá všude... a nachází se v trávě...

Boris Pasternak

...po celé zemi metl snůh, zblízka i z dálav. Metl celou noc. Ráno, po pás ve sněhu, se technický dozor Věra Pavlovna řítí do Židomorny.

Prožene se všemi místnostmi. Otevře všechny dveře. „Chlapci! Chlapci! Vstávejte! Nešťestí!“ Aniž by si sundala kabát, staví na plotnu konvici a umývá pod proudem studené vody (horkou nemáme) masivní broušené sklenice. Tři přízračné stíny si to míří k záchodům. Věra Pavlovna nalévá čaj do sklenic. „Ach, chlapci! Jak si s tím jenom poradíte! Půl metru toho je... No, tak pomaloučku, pomaloučku a snad to půjde...“

Prvobytní ranní lidé se stěží pohybují po sněhové celině. V sobě si ještě nesou teplo prostěradel, vůni zubní pasty a prskajících smažených vajíček.

Toto ráno je úsvitem lidstva. A můj úsek je křížovou cestou lidstva. Zvláště pro starce a děti. Zlá kolemjdoucí babka poskakuje po závějích: „Hrůza! Co to tu zaměstnali? Umístěnkáře, co se flákají!“

Odpusťte mi to, dobří lidé. Trochu jsem zaspal. Ale jen co dokouřím a párkrát si dýchnu na zmrzlé ruce, odhážu vám cestu. Už se pouštím do práce. Co do houževnatosti se nikdo nevyrovná domovníku-skopci ponořenému do práce. Svítá. Svět se stává radostnějším.

Tučná černá volha mívá můj úsek. Když vidíš značku MOS, hoď granát, jede bos! Klekám si na jedno koleno a zvedám rukojeť lopaty: Ta-da-da-da-da-da! Tady máte, svině, nálož od lidového mstitele! Volha hystericky zastavuje, jako by skutečně dostala čistý průstřel. Zadní dvířka se otvírají. Dva černí v civilu si to ke mně důležitě míří lehkým poklusem, po chodníku, který jsem jim právě odházal.

„Chlapi, ale no tak! Dělal jsem si srandu! Já jsem přece domovník!“ Vše se odehraje v mžiku. Sedím ve sněhu, zády opřený o zeď mně svěřeného domu, a plivu červenou na bílou. Ještě mi dali jednu na solar plexus. Prací jsem celý rozehřátý, a tak mi ani není na sněhu zima. Z kapsy vatované vesty si vynám krabičku aster a zapálím si.

Nyní, když je v pracovně ticho jako v sněhové závěji, se moje srdce začíná zmitat vzteky a sebelístostí. Ó, jak moc nenávidím sovětskou vládu! V záběru se objevují žluté polobotky. Hlas z nebe se soustrastně zajímá: „Žid?“

Po tom, co jsem zažil, jsem tak nad věcí, jsem takový Van Damm, že ani nezvednu hlavu: „Ne, kurva, texaský rager!“

Vlastník žluté obuvi šelestí tam nahoře papíry. Na kolena se mi snáší útržek z telefonním číslem. „Měl byste se učit ivrit, mladý muži. Zavolejte, ptejte se po Ljovkovi. Hodně štěstí.“ A toť vše, odchází.

Ani jsem se nepodíval nahoru. Ale nelituju toho, ničeho nelituju. K čemu to je, dívat se osudu do očí? Je lepší dívat se mu na nohy.

Jsou dny, které sviští kolem jako jelení běh. A jsou takové, které trvají déle než věk a semknou v sobě mnoho života.

Ten den do pekárny, co byla hned za rohem, přivezli rohlíky za pět kopéjek. Koupil jsem si jich šest, celkem za třicet, a radoval nad svým štěstím. Ach, ty má ubohá mladosti! S pusou zaplněnou rohlíky, ztrácí se při chůzi bačkoru, chytrák Einstein chodí po kuchyni sem a tam. „Hele, možná je to podraz. Ale těžko. Jak říkal můj velký jmenovec, Pánbůh je rafinovaný, ale není zlomyslný. A posud sám, kýho řasa?!“

„Co kýho řasa?“

„Kýho řasa by se o tebe kágébáci zajímali? Nééé, stálo by za to tam zajít. Stopro. Pojďme! Budeme se učit jadrit. Joffe, jdeš s námi? Třeba sbalíme náký nový šťávy, židovský sice, no ale co...“

Juppi je vybaven bůrem a odkomandován k telefonní budce, odkud má volat Ljovovi. Vrací se vítězně: dnes večer jsme očekávání na první lekci. Celí natěšení na přínosná setkání ohříváme vodu a umýváme se ve velkém laboru, pečlivě a cíleně. Komuna se připravuje na výpad do společnosti! Dlouho jedeme metrem, potom mrzneme při hledání toho

Arkan Kariv

správného domu. Astrofyzik Ljova, chlapík s bílým chrupem a kapitánským plnovousem, otevírá dveře:

„Šalom! Pojdte prosím dál.“
„Šalom se nám jenom zdál!“ světácky žertuje Einstein, zatímco se v předsíni zouváme.

Tak co? Tak kdepak...? Vcházíme do pokoje. U stolu sedí tři stárnoucí kysny, každá s jedním školním sešitem na klíně. „Takovej ivrit my nepotřebujem!“ šeptá mi horečně do ucha Einstein.

„Tak začneme,“ navrhone Ljova, „Rózo Alexandrovno, prosím vás.“

Postarší prvňačka s křiklavě namalovanými rty pečlivě slabikuje ve své xerokopii: „Ve – ejn – kol cha-daš ta-hat ha-še-meš.“ A není nic nového pod sluncem. „Rózo Alexandrovno, holubičko, co je vám?“ Školačka si utírá nechtěnou slzu. „Já nevím... promiňte... ale když to je tak krásné...!“

Den čtvrtý (osvětlení)

Co se dálo, bude se dít zase, a co se dělalo, bude se znovu dělat; pod sluncem není nic nového. Je něco, o čem lze říci: Hleď, co je cosi nového? I to bylo v dávných dobách, které byly před námi. Nelze podržet v paměti věci

Den čtvrtý (probuzení)

Nevzbudila mě slova, nýbrž hudba slov. Přesně s takovou intonací spravedlivého hněvu ječela učitelka, když mě nachytala s babiččiným dalekohledem v ruce, kterak zaostřuji na okna dívčí šatny. Když jsem se probral, pochopil jsem, že nejen intonace, ale také slova jsou tatáž.

„Tak tohle ty tady děláš!“

Nade mnou stál v celé své kráse kapitán Šmuel Zach. Zvednul jsem se na jednom lokti, zmateně a opile se rozhlídnul kolem a zamračeně se zeptal:

„A kolik vůbec máme hodin, vážený Šmulík-sane?“

Zach se nejdřív samou zlostí málem udusil. Teprve za okamžik jsem uslyšel nervní přerývaný dech, který se s pískotem dral z jeho ušlechtilých nozder. Pak jsem ještě zaslechl skřípění zubů a tu se kapitán Zach rozjel a počal cválat v celé kráse upřímného občasného patosu. Mluvil a mluvil a mně bylo pořád hůř. U každé věty se mi z těch dávi-vých dějů vu zamotala hlava a oči mi vylezly z důlků. Vychovatelky ve školce, učitelé, rodiče, dobrotiví kolemjdoucí, vedoucí, velitelé, přátelé, přátelé rodičů, ženy – všichni

Po úmorné snaze se Einsteinovi nakonec podařilo otevřít dvě láhve piva, jednu pomocí druhé. Zátky odlítly, ťukly o celtovinu a spadly na zem. Pěna lákavě vyplnila hrdla.

„Tak jak se říká, na nadcházející svátek Pesach! A taky všechna křesťanská novorozeňata!“ Ohryzky poskočily.

„To je slast! A ta bolest, co jak špaček tepala do spánku, mizí, kurva, mizí... Ne, já ti říkám, nepůjdeš sedět. Dá ti tejden podmínku a rozejdete se v dobrém.“

„Čerstvé noviny! Čerstvé noviny! Máme tu nejnovější zprávy! Sváteční výtisk. Zvláštní literární příloha. Čtete v tomto čísle!...“

„Na, přečti si to sám. Jééé, já chci taky pivo!“

Juppi mi hodil na břicho noviny (ležel jsem, jak si pozorný čtenář jistě domyslel, natažený na lehátku na zádech), vyndal si z tašky láhev piva a začal se rozhlížet, čím by ji otevřel. – „Přivezli jen jeden výtisk pro celou posádku, svině! Málem z toho byla rvačka. Rozervali to na části za šest vteřin! Dobře, že jsem si neřek o sport, kvůli sportu by byli schopni člověka zabít... no, tak mi dejte nějaký ten otvírák!“

Vyvalil jsem oči: „Víte, kdo k nám přijel, chlapi?“

„Kdo? Kdo k nám přijel?“

Co myslíte, Kavalír by ušel?“

S opileckou jasnozřivostí jsem si představil autora Foucaultova kyvadla, jak otevírá poštákovi, podepisuje lejtstro a rozpačitě listuje v ubohém pornu s nepatrnými střípky ruského textu. Ne, tuhle sémantiku boloňský mudrc nepobere!

Avšak účinek piva začal být zjevný a mé oči se semkly.

Z ruského originálu **Perevodčik** (www.lib.ru) přeložila a vysvětlivkami doplnila **Marie Iljašenko**.

Vysvětlivky

„Pil jsem břízovou mízu v jarním lese...“ – populární píseň z filmu Mrtvá sezona, jehož hlavním hrdinou je sovětský agent kontrarozvědky.

„Po celé zemi metl snih...“ – fragment básně z románu Borise Pasternaka Doktor Živago.

Miluim (hebr.) – každoroční vojenské cvičení civilistů. Z toho *miluimnik*, tj. záložník.

Sidírník (hebr.) – voják.

A' škara (hebr. slang) – na vlastní oči.

Bryčka – ústní žánr, historka, podobenství, příhoda s podivným nebo komickým obsahem, uslyšená, prožitá nebo vymyšlená vypravěčem (vymyšlená osobami, které si povídají). Bryckou se také může nazývat nečekaný, originální, paradoxní nápad či teorie (nemající praktického využití). Z básně A. S. Puškina Bryčka života.

Nancy Spero: Bohyně Nút, 1989

minulé; a ani budoucí, které nastanou, nezůstanou v paměti těch, kteří budou potom.

V těch dnech mi také vše připadalo krásné. Ale teď se bojím. Uplynulo mnoho let. A zdá se, že moudrý král nežertoval: pořád méně a méně nového zůstává pod sluncem. Jen si tak říkám, kdy to všechno napsal? Asi ne dříve, než pomiloval sedm set žen, tři sta ženin a panen bezpočtu. Na pětistě ženě Salomon Davidovič asi ještě pořád neztrácel naději... A možná... No ano! No jasně! Tak je to! Hurá! Přátelé, postihnul jsem smysl Kazatele! Smysl je následující: dokud nepomiluješ sedm set žen, tři sta ženin a panen bezpočtu, jako čestný člověk nemáš právo tvrdit, že není nic nového pod sluncem!

Téměř v bezvědomí, ale s pocitem štěstí jsem se natáhl na matraci, vykouřil ještě půl cigára a usnul.

ti, kteří mi přáli dobro, ale jejichž naděje jsem zklamal, mě obklopili a pohřbívali mě zaživa.

„Víš co, Zilbere?“ uzavřel to kapitán Zach. „Půjdeš před tribunál. Hned po Pesachu. Já sám tě budu soudit. A mezitím...“

Neslyšel jsem, co bude mezitím. Nepřekonatelná síla mě vrhla ke kraji věže a noční ticho rozrazil srdcervoucí výkřik smrtelně raněného velblouda. Když jsem se otočil, ve věži bylo prázdné.

Den čtvrtý (ráno)

„Nepůjdeš sedět. Kecá. Proč by měl jít miluimník sedět? To by mu tu za chvíli nikdo nezbyl. Tak ses nalil a usnul, a co je na tom? Sadýrník by šel, to je jasný. Ale my jsme staří nemocní lidé, to přece vědí. Já jsem třeba včera objevil na vlastní lebce šedivý vlas!“

„Umberto Eco! A je tu s ním rozhovor.“

To jsem neměl říkat, okamžitě mě totiž zapráhli jako překladatele. Autor článku nám sděloval, ostatně ne zcela prost pohnutí, jak ho celosvětově uznávaný medievista-sémiotik zneužil. Eco se vymluvil na zaneprázdněnost a slíbil, že udělí rozhovor pouze za podmínky, že ho redaktor odveze autem do hotelu u Mrtvého moře, kde se koná sympozium. Po cestě si prý popovídají. Redaktor točil volantem po serpentínách a Eco kouřil jednu cigaretu za druhou. Ať dělá cokoli, vždy ho trápí svědomí, že dělá to, a nikoli ono. Tíha slávy je hrozná. Nemůže si třeba jen tak ráno skočit do kiosku a koupit si Playboy. Hned by se o tom dozvěděl tisk...
„Co kdybychom profesorovi píchli?“ navrhl Einstein. „Pošleme mu poštou pár erotických žurnálů. ‚Od Vašich anonymních příznivců‘.

Arkan Kariv (*nar. 1963 v Moskvě*) je spisovatel a novinář; syn spisovatele Jurije Karabičevského. Po studiu na univerzitě pracoval jako domovník a stěhovák, doučoval fyziku, hebrejštinu, angličtinu a italštinu. Od roku 1989 žil v Izraeli, kam se pokoušel odjet už na počátku osmdesátých let, ale bylo mu to znemožněno sovětskou vládou. V Izraeli mimo jiné získal velkou popularitu díky své televizní show *Ivrit katan* (*Lekce hebrejštiny*), v níž seznamoval novopečené ruskojazyčné „navrátilce“ s izraelskou kulturou. Kromě autobiografického románu *Překladatel* (*Perevodčik*, 2000) napsal dvě knihy o izraelském slangu, *Slovo za slovo* (*Slovo za slovo*, 2004) a *triller Operace Kennedy* (*Operacija Kennedi*, 1996) o vraždě Jicchaka Rabina (spolu s Antonem Nosikem). Od roku 2004 žije opět v Moskvě.

Pavel Houser
Sběratel měst
 Dokořán 2009, 144 s.

Kniha Sběratel měst je sbírka krátkých textů zobrazujících imaginární města. Není to poprvé, co tento nápad známý z Neviditelných měst Itala Calvina inspiruje českého autora (před dvěma lety ho využil třeba Michal Ajvaz v textu Padesát pět měst). Přiznaných literárních zdrojů je v Houserově knize více, a už na záložce se objevují jména Borgese, Lovecrafta či Lema. Z těch nepřiznaných můžeme přidat například Saint-Exupéryho (lidská sídliště zde někdy působí spíše jako samostatné planety). Města popsaná v knize, pojmenovaná často významně jako Eternograd, Metamorfa, Merfénie, jsou snové, fantaskní prostory plné zrcadel, spletitých schodišť, nekonečných výtahů a potrubí a zabydlené panoptikem vampýrů, lidí-krtků a různých náměsíčníků. Žije se v nich podle překvapivých pravidel, ve spánku, v ohrožení nebo ve vanách (že by inspirace obálkou prvního českého vydání Calvinovy knihy?). Jednotlivé mikropovídky, uspořádané do sběratelské krabičky, fungují jako pohlednice ze světů sci-fi a fantasy. Kdo by zde chtěl hledat i formální vlivy zmíněných experimentálních spisovatelů, může být zklamán. Slabou ozvěnou mistrných her členů skupiny Oulipo, kterými byli nejen Calvino, ale i náruživý literární sběratel George Perec, je možná tak zvýraznění kapitol podle klíče prvočísel. Kdo má rád miniaturní a nahuštěné formy plné fantazie, určitě rozčarován nebude.

Joanna Derdowska

Jiří Beran
V prstech nekonečno
 Dauphin 2009, 56 s.

Už samotný titul budí podezření: dát si do „erbu“ nekonečno, a ještě takhle podivně hmatatelné? To zavání „duchovním elitářstvím“, což je už samo o sobě absurdní. Hned první básnická miniatura však přitakává: „Co básníků slepých, hluchých/ – nevyjádří veršem/ to, co řekne sním.“ Gesto pokory? Spíš vymezování oni-my, respektive oni-já. Člověk by se i snažil spirituálně naladit, ale jde to ztuha… Navíc ho to nutká škodolibě oponovat: když jsou básníci takoví chudáci k ničemu, proč následuje tolik popsaných stran? Dá-li se u poezie používat „materialistické“ slovo kvalita, pak je v případě Beranových veršů povážlivě proměnlivá. Skvostů pomálu (snad jen básně Tatry a Dada), zato banalitami a prvoplánovými závěry se to tu jen hemží. „A zase Déšť/ provazy spouští/ k záchraně lidstva.// To jej však nevnímá./ Zavřeno v soláriu/ miluje lesk pěstných těl/ potřených olejem/ s hedvábným faktorem.// Při zmínce o Bohu/ ztopoří odporem./ Přijímá raději hněd/ podobnou sračce.“ Uf! Za co je čtenář tak krutě trestán…? Přesto se nedá šmahem říct, že celá sbírka nestojí za nic. Ostatně co je to špatná sbírka? Ta, ve které slabé verše převažují, nebo ta, ve které těžko najít jedinou dobrou báseň? Budme optimisty a prohlaseme, že platí ona druhá varianta. Poezii Jiřího Berana, spirituálně, filosoficky a moralistně nikoli laděnou, ale mudrlantsky přímočaře zaměřenou, zachraňuje – dotek humoru. „Jabka voní ve světnici. Meluzína naříká,/ a rozpadlá játra pláčou./ To je podzim básníka.“

Simona Martínková-Racková

P.R.D.
Velká kniha o prdu
 Paseka 2009, 320 s.

Knižní kompilace literárních útržků spojených určitými (zdánlivě) tabuizovanými tématy se v posledních letech dost rozmohly. Na začátku tohoto kompilačního hnutí byla v roce 2001 poměrně vtipná Velká kniha o hovně, kterou uspořádal Pavel Růt. Nyní vychází Velká kniha o prdu, která na předchozí titul volně navazuje. Jak se dá čekat, různorodé texty z mnoha stran rozebírají každodenní fyziologický akt, který děláme všichni, ale málokdo z nás je schopen to přiznat. Prdění a prdy jsou zde rozebrány opravdu ze všech stran a všemi smysly – kromě medicínských informací o jejich původu, složení či hořlavosti se také dozvíme o lingvistické problematice související s etymologií i zastoupení slova prd v historických slovnících českého jazyka. Dozvíme se ale také výsledky různých obskurních výzkumů. Jeden z nich například sledoval, po kolika dnech soužití si partneři dovolí před svým protějškem psounout. Výsledky studie zní následovně: žena si před svým partnerem dovolí ulevit po 150 dnech soužití, zatímco muži jsou podstatně odvážnější – před svou polovičkou si uřiznou už po třiašedesáti dnech. Tradičně nejrozsáhlejší částí knihy jsou vybrané pasáže z klasické, vysoké i nízké literatury, mezi nimiž najdeme i lidové básně, lékařské vtipy nebo třeba pohádky. Nezbytností je také klasifikace prdů včetně jejich velice poetických názvů, jako například trhač, břeněk, ruprecht či yperit. Hlavní předností knihy je vtipnost, což je podstatná přednost oproti souborům s erotickou či pornografickou tematikou.

Karel Kouba

André-Marcel Adamek
Květinová puška
 Přeložila Ivana Tomková
 Argo 2008, 128 s.

André-Marcel Adamek nejprve začínal s publikováním básní. Jeho sklony k lyrismu se odrážejí i v tomto útlém románu. Často využívá barvitých poetických popisů přírodních jevů, při nichž klade důraz na smyslové vnímání – a daří se mu. To bohužel nelze říci o ději. Příběh postaršího sedláka Klotara vyznívá rozpačitě. Hlavní hrdina a zároveň vypravěč se nejdříve jeví jako pouhý pozorovatel příběhu tří neobyčejných lidí, vynálezce Vidináře, krásné Královny a poutníka Tristana. Nedlouho poté, co Tristan pozná Královnu, se s ní ožení. Její krása je ale podmíněna kouzlem jistého dábla-obchodníka, ten oddaluje příchod stáří výměnou za poklady nebo peníze. Později se i sám vypravěč stává hybatelem děje. Nechce vidět Královnu zestárnout, a tak spolu s Vidinářem vymýšlí plán k vylopuení poštovního úřadu, aby mohli přispět na Královninu krásu. Průběh jejich počinání je, na rozdíl od zbytku příběhu, asi nejdramatičtější a nejpřínosnější částí knihy. Dílo jako celek je ale poněkud nesourodé. Autor míchá dohromady naturalismus sedláckého obyvatelstva, čarovné motivy, romantiku a nepodmíněnou krutost. Nedá se ovšem říct, že by jím sestrojený stroj fungoval. Některé skutečnosti a situace působí nahodile a nedořešeně. Odkud se vzal Tristan? Proč jde po jeho meči skupinka vojáků? Co jsou zač? A kde je slibovaný návod ke štěstí, avizovaný v úvodu knihy?

Štěpánka Součková

Robert Hladil
Duševní sponzor
 Alfa-Omega 2009, 28 s.

Třetí sbírka Roberta Hladila působí dojmem, jako by básník sesbíral rozličné texty a bez jednotící ideje a snahy o editorskou cizelaci vytvořil kolekci. Sbírka postrádá hmatatelnější strukturu a autor není ani ochoten či schopen ukázat se výraznější pravidelností rýmovou či rytmickou; svorníkem je téma lásky – té smyslné a nutkavě tělesné. Vprostřed tematického zálivu se tyčí jako maják ústřední motiv – eregovaný falus. Při listování autorovou tvorbou se s ním setkáváme takřka všude. Zatímco předchozí sbírky napájel i z jiných motivických zdrojů mladého rozervance, zde se až na výjimky vše redukuje na autorův falocentrismus. Vlastní chťič je mu základním principem, jeho genitál zemskou osou. To poezii jistě nediskvalifikuje; sám Hladil uměl jako textař vyprodukovat osvěžující absurdity typu „Temelín, Temelín, dneska ti ho vyhulím…“. Ale dnes? V Duševním sponzorovi kuje z žhavých námětů texty, z nichž je příliš patrná snaha nějak je vázat, rýmovat, rytmizovat, a výsledkem bývá násilná banalita („teď už se bát nemusím/ že se to nikdy nedovím/ stačilo jedno slovíčko/ a pak… Bože, matičko!“). Obrazná a afektivní pojmenování značí, že autor měl při jejich vymýšlení okysličenou krev v jiných částech těla, než jsou ona tajemná zákoutí mozku, v nichž sídlí Fantazie (ve vlhkosti tvého klína, laskat žhavou lávu, sametová pokožka). A o originalitě Hladilových rýmů průkopnické versologické pojednání asi nevznikne (víru/ síru, žije/ na sametu šije, prase/ na ocase). Hladil si je jistý, pokud nemá potřebu zvěčňovat zážitky svého rozkroku, neventiluje frustrace z opuštění a nestylizuje se do role démonického fauna – a když se úporně nesnaží „napsat báseň“. Svědčí mu jisté uvolnění, při němž bez zbytečné extáze zaznamenává zdánlivě efemérnosti, střízlivě kontempluje či s umírněnou skepsí glosuje svůj mikrokosmos (báseň Oceán). Tato uměřenost přitom nevylučuje ani expresivnější obrazy („jsi Tokio/ bez Japonce/ jsi vykradená/ mohyla“). Nejlepší jsou texty, v nichž autor přes jistou rétoričnost dokáže nazřít vážnou situaci pohledem groteskna a jakoukoli vznešenost ve vteřině devastovat pointou (báseň Retro). Když už tedy ze všech osvědčených způsobů ventilace milostných přetlaků volí Hladil poezii, nechť pro příště popemýšlí, zda nezainteresovat editora či zakládá-li dvacet značně heterogenních textů kvalitní sbírku. Ale především, jestli je opravdu nutné veškerý atak chťiče, vykonaný nebo zmařený koitus či rozpad vztahu povyšovat do existenciální roviny. Možná si odpoví, že ne každé hnutí, ať duševní, ať tělesné, zakládá automaticky povinnost napsat o něm báseň.

Radim Karlach

Bryan Talbot
Grandville
 Přeložil Jan Kantůrek
 Comics centrum 2009, 104 s.

Autor komiksů Bryan Talbot je skvělý recyklátor. Skoro tak dobrý jako Alan Moore. Zatímco Moore v Lize výjimečných zrecykloval románové postavy přelomu 19. a 20. století, Talbot se v Pohádce o zlobivé kryse inspiroval osudem v mládí zneužívané spisovatelky Beatrix Potterové a v Grandvillu využil kreseb výtvarníka J. J. Grandvilla, ale také vizí spisovatele a kreslíře Alberta Robida, kteří žili v 19. století. Zápletku příběhu pak postavil na událostech kolem 11. září a svou alternativní historickou fresku obohatil o vozidla poháněná párou a vzducholoď. V příběhu vyšetřuje soukromý detektiv jezevec (všechny postavy mají zvířecí fyzionomii a jméno, které odpovídá jejich druhu) řadu tajemných sebevražd. Činí tak ve stylu Sherlocka Holmese zaznamenaného Raymondem Chandlerem. Kromě geopolitických událostí (místo teroristů například vystupují anarchisté) se tu objevují i narážky na dějiny komiksu. Hotelový poslíček je nápadně podobný Tintinovi a pes, který se naprosto sjetý válí v drogovém doupěti, se dokonce jmenuje Filuta. Oproti Mooreovi je Talbot vážnější, přesto občas čtenář žasne, co všechno ve svém příběhu ještě využije. Kresba je propracovaná a už jen stále se měnící skladbou jednotlivých políček se vymyká z běžné produkce. Proto mne zklamalo kolorování, které je okatě počítačové. Občas se dokonce pro větší realističnost objeví některý efekt, který je na počítači vytvořený celý. Letošní rok byl sice na komiksy bohatý, těch kvalitních však nebylo tolik. Grandville k nim rozhodně patří.

Jiří G. Růžička

Milena Holcová
Věčný striptýz
 Šalvar 2008, 312 s.

Milostný román méně známé autorky může kromě zvládnutého řemesla žánru zapůsobit hlavně něčím, čím se chce lišit od obdobné produkce. Věčný striptýz takto upoutá především exotickým prostředím, „patnácti zeměmi na čtyřech kontinentech“, v nichž se má skrýt banalita zápletky. Jedná se o příběh novinářky a turistické průvodkyně ve středním věku Ireny, v níž málem o generaci starší scenárista Igor dokáže roznítit vášeň, která již hrozila nepříjít, a její přítelkyně Jany, jež se nechá okouzlit pro změnu o mnoho mladším fotografem Jakubem. Což je materiál, na němž se dají výborně zkoumat třeba rysy vztahů ve zralém věku nebo těch věkově nerovných. Ovšem jen v případě, kdy by komentářům autorského vypravěče citelně nechyběl odstup od postav. Ty do příběhu vstupují nejen prostřednictvím polopřímých řečí, ale jejich rozhled a hodnoty promlouvají nezastřeně i skrze vypravěčův part, který je k tomu všemu prokládán stylově nefunkčními hlubokomyslnými frázemi z módního slovníku. Perlou je otázka, přednesená Igorem Ireně na první milostné schůzce: „Co přesně chcete v životě poznat?“ Postavy zde například komunikují „neverbálně“ či se „pohybují profesně“. Obojí bohužel postrádá hlubší reflexi a spokojuje se s konstatováními, takže ani docela napínává a přesvědčivá líčení raftování na Bílém Nilu, cest do polárních oblastí či města Květy v pákistánském Balúčistánu jako atraktivní pozadí milostných avantýr Věčný striptýz nezachrání od podprůměrnosti.

Petr Andreas

Pavel Kohout
O ničem a o všem
 Pistorius & Olšanská a Academia 2008, 296 s.

Pavel Kohout své fejetony rozdělil do tří částí podle místa vzniku: 1975–78 doma v Československu, 1981–89 v zahraničí a 1989–2008 opět v původní vlasti. Nejlepší texty pocházejí z prvního, disidentského období, charakterizuje je uvolněná lehkost, sršivý sarkasmus, čiší z nich pocit svobody nezávislý na vnějších podmínkách a nepřetržitě perzekuci. Po Listopadu získává jeho publicistika výrazně osvětový příděch, autor se stává mentorem a zasvětitelém do demokracie, hlasatelem umírněných (někdy až krotkých) postojů, solidnosti, tolerance, střední cesty. Úvahy prozrazují místy značnou politickou naivitu – zastavení americké ofenzivy v Iráku 1991 prý způsobil „záchvat západní laskavosti a dobroty“ (to určitě!). Překvapivou nebo provokativní myšlenku bychom hledali jen stěží, přes své dávné svazáctví je nasáklý kulturou a jazykem první republiky (i v tom, že staré Rakousko pro něj zůstává „despocií“), vírou v pokrok a lidské možnosti. Nevykoenitelný patos střídá s mírným a opatrným nadhledem (strach z radikalismu je však pochopitelný). Nezapře své bonvivánství – viz kouzelný fejeton, v němž provádí instruktáž ohledně dřevně toporného a pro nás komického bontonu. Kohoutovy texty odkazují k jeho egu, ale i ke způsobům a očekáváním, které umožňují autorovu sebe prezentaci akceptovat. Koneckonců má-li být dnešním vzorem bonvivána Miroslav Macek, tisíckrát volím Kohouta. Scénka, v níž Kohout útočí na svého soka hrdinně zezadu, je opravdu mimo naše představy.

Jiří Zizler

Nicolas Werth
Ostrov kanibalů
 Vikend 2009, 192 s.

Až podtitul knihy a bližší ohledání napoví, že se nejedná o žádný krvák, vhodný na cestu do vlaku, ale o seriózní dokument (včetně rejstříku a poznámkového aparátu) o jedné tragédii kdesi na Sibiři ve třicátých letech minulého století. „Otřesné svědectví ze sibiřského ‚druhého gulagu‘“, sice také nezní úplně přesvědčivě, ale na rozdíl od názvu knihy a grafického vyvedení obálky přece jen čtenáře trochu nasměruje. Takže ten, pokud se nenechá odradit výše popsaným, se může dozvědět něco o takzvaném druhém gulagu, což je označení pro masové vysídlovací akce „kulaků“, ale i kriminálních a jiných nežádoucích živlů do nehostinných a neobydlených krajů na Sibiři, Velkém severu nebo v Kazachstánu. Autor popisuje (i na tehdejší stranické poměry do očí bijící) tragédii 6000 převážně kriminálních, deportovaných z Moskvy a Leningradu na jeden z ostrovů na řece Ob u vesničky Nazino v Tomské oblasti na jaře roku 1933. Přes dokonalé naplánování celé akce sociálními inženýry v Moskvě a navzdory protestům místních funkcionářů, kteří upozorňovali na neobyvatelnost vybraných území, byly tisíce nebožáků převezeny na ostrov (aby neokrádali místní ve vesnici) s minimem zásob a bez jakýchkoliv prostředků nutných k přežití (šatstvo, léky, nářadí). Výsledek: z šesti tisíc zemřely během tří měsíců hladu, vyčerpáním, zimou nebo násilnou smrtí čtyři tisíce deportovaných.

Marta Nováková

Oliver Sacks
Antropoložka na Marsu
 Přeložila Alena Čechová
 2. vydání, Dybbuk 2009, 286 s.

Nemoc nemusí být jenom handicapem, ačkoli nemocné se o tom „mocní“ snaží často přesvědčit. Neurolog Oliver Sacks na příkladu sedmi lidí ukazuje, že fyzické či psychické znevýhodnění může vést k rozvoji osobnosti po naprosto nových cestách a v nečekaných oblastech. Na lékařském, psychologickém a filosofickém pomezí seznamuje čtenáře například s barvoslepým malířem nebo autistickou inženýrkou zoologie. Cesta „sedmi statečných“, o nichž Sacks v knize vypráví, se neobešla bez úsilí a někdy i značného vypětí. Přesto většina z nich dokázala ze svého onemocnění vybudovat odrazový můstek k uměleckým, intelektuálním a profesním výkonům, kterých by jako zdraví mocni nebyli. Pro několik desetiletí slepého člověka se návrat zraku může stát katastrofou, protože svět kolem sebe nedokáže vizuálně zpracovat. „Kdyby bylo možné, abych se teď lusknutím prstů změnila, abych už nebyla autistka, neudělala bych to, protože pak už bych to nebyla já,“ říká autistická zooložka. Co je zdraví a co je nemoc? Sacksovy poutavě vyprávěné příběhy tuto dichotomii zpochybňují a stavějí čtenáře před zásadní epistemologické a ontologické otázky. Jak vlastně vnímáme a poznáváme sebe a svět kolem nás? Kdo a proč vlastně jsme? Druhému vydání knihy, které v češtině vyšlo po 12 letech, jen trochu chybí doslov, který by přiblížil situaci tvořivých a geniálních „nemocných“ také v českých zemích.

Daniel Novák

Martin Kemp
Život a práce světově proslulého génia Leonarda da Vinci
 Přeložil Marek Chvátal
 Mladá fronta 2009, 222 s.

Nová kniha britského leonardovského badatele se soustřeďuje na to nejzákladnější na velkém umělci a vynálezci. Autor hledá bytostnou jednotu tvůrčího a myšlenkového života Leonarda da Vinci. Všestranně talentovaný tvůrce nebyl jen vynikající malíř a inženýr, hrál i na liru (druh houslí) a byl rovněž, jak autor dokládá, „velkým filosofem“. Jeho zjev byl „impozantní“; byl zdrženlivý a zároveň společenský (na rozdíl od samotářského Michelangela). Od abstrakce čisté filosofie však, jak výstižně ukazuje autor, šel ke zdůrazňované zkušnosti a experimentu, šlo mu o hlubší porozumění skutečnosti, kdy vidění znamená zření logiky bytí. Intelkt jako rozumovou sílu mysli dokázal geniálně spojit s rozvířenou fantazií a představivostí. Ač uznával nevýslovnou sílu bytí skrytou v kořenech přírody, stavěl se skepticky k výkonům teologů a účinku náboženství vůbec. Pěkně je také v celkově přístupné knize popsáno Leonardovo působení jako „vodního mistra“, kdy navrhoval inženýrské sítě, kanály, hráze, opevnění, i jeho působení jako anatoma. Zase se projevuje jeho schopnost syntézy teorie a praxe, pozorování, kontemplace i chladné rozumové analýzy. Kvalitně vypravená kniha je obohacena množstvím obrazů a kreseb, výstižně dokumentujících géniův umělecký i vědecký pohyb; projevuje se v nich schopnost nadhledu a pronikání do bytnosti věcí a dějů. Leonardova univerzálnost našla v Kempově knize jednotné a celistvé vyjádření.

Jiří Olšovský

odjinud

Hru **Franze Grillparzera** z roku 1825 *König Ottokars Glück und Ende* přiblížil Jiří Gruša v esejí Moravské pole aneb Jak nám zabili Otakara (Kontexty č. 5/2009).

Medailon **Siegfrieda Kappera** (1821–1879) u příležitosti 165. výročí jeho překladu Máchova *Máje* do němčiny (vyšel v roce 1844 v ročence Libussa) a 130. výročí jeho úmrtí (7. 6. 1879 v Pise) přineslo říjnové Kalendárium Roš chodeš.

Katalog k výstavě **Edgar Allan Poe** (1809–1849) v Křížové chodbě Mendelova muzea Masarykovy univerzity v Brně (do 20. 1. 2010) obsahuje kromě reprodukcí vystavených ilustrací a bibliofilii nový překlad *Havrana* od Ivana Petlana, originál této básně a tři stati: Martina Hilského (původně doslov k výboru z povídek *Jáma a kyvadlo*, 1978), Ivo Fencla a Georga Krtka. – E. A. Poe byl skrytě přítomen i na slavnostním koncertě v Pražské křižovatce 14. 11. t. r. Píseň *Guardian Angel*, kterou jako třetí zazpíval Václavu Havlovi Lou Reed, pochází z jeho „poeovského“ alba *The Raven* z roku 2003.

V třetí desítku životopisných portrétů Pavla Kosatíka Česká inteligence (Respekt č. 36–45/2009) je polovina literárních vědců a spisovatelů: **Albert Pražák** (č. 37), **Arne Novák** (č. 38), **Jaroslav Durych** (č. 40), **Pavel Eisner** (č. 43) a **Karel Čapek** (č. 45).

V třetí kapitole vzpomínek Zákruty a odbočky (Divadelní noviny č. 17/2009) vyhradil Zdeněk Hořínek čestné místo **Ottovi Františku Bablerovi**, **Timotheu Vodičkovi**, **Josefu Vašícovi** a **Albertu Vyskočilovi**, v následující kapitole (DN č. 18/2009) přetiskl pak věnování, které mu do výtisku *Mého očištění* v roce 1954 vepsal **Jakub Deml**.

Řeč, již se 16. 11. dopoledne loučil v Národním divadle dramaturg **Karel Kraus** se svým celoživotním spolupracovníkem **Otomarem Krejčou**, otiskly Lidové noviny 21. 11. 2009.

– V Právu týž den vzpomínal na stockholmská setkání s věhlasným režisérem **František Janouch**. Havlíčkobrodský deník a další deníkové mutace Vysočiny zaznamenaly už 13. 11. t. r. pocity pelhřimovských ochotníků, k nimž se Krejča, rodák ze Skřýšova, zvláště v posledních letech života hrdě hlásil.

Pochvalná slova na obálku knihy Michala Bystrova *Příběhy písní* (Galén 2009) napsal ten, který má k americkému hudebnímu folkloru nejbliž, **Josef Škvorecký**.

Výbor z povídek Petra Prouzy *Tiché krutosti lásky* (Petrklíč 2009) doporučil na zadní záložce knihy **Milan Kundera**.

František Knopp

soutěž

CD Listopad 1989

Napište nám jméno posledního generálního tajemníka ÚV KSČ v roce 1989. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, získá CD vydavatelství Radioservis: Listopad 1989 – 14 hodin komentovaných originálních nahrávek. Uzávěrka soutěže je **17. 12. 2009**. Pište na adresu redakce nebo na e-mail soutez@advojka.cz.

Správná odpověď na otázku z čísla 24 – V které kategorii získal ocenění film Antikrist režiséra Larse von Triera na letošním MFF v Cannes? – zní: nejlepší ženský herecký výkon v hlavní roli (Charlotte Gainsbourgová). Volný vstup pro dvě osoby na projekci tohoto filmu v pražském kině Lucerna získává Romana Mišurcová.

–red–

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz, distribuce www.kosmas.cz

JORGE BORGES
Spisy I. – Fikce, Alef
Přeložil Kamil Uhlíř; 358 Kč

Spisy II. – Brodiova zpráva, Kniha z písku, Shakespearova paměť
Přeložil J. Forbelský, F. Vrhel, a M. Machová, 298 Kč

Povídky Spisů I pocházejí z prvních povídkových sbírek a patří k autorovým nejznámějším dílům. Mistrovské texty jako *Zahrada*, ve které se cestičky rozvětvují, *Babylonská knihovna* či *Alef* zásadně ovlivnily několik generací čtenářů a spisovatelů a učinily z Borgese klasika fantastické prózy. Pro českého čtenáře má pak specifické kouzlo povídka *Tajný zázrak*, kterou Borges umístil do Prahy. Ve druhém svazku jsou zahrnuty pozdní povídkové knihy *Brodiova zpráva* (1970), *Kniha z písku* (1975) a posmrtně vydaný soubor *Shakespearova paměť*, jehož titulní povídka vychází česky poprvé. V povídkách se navracejí autorovy oblíbené motivy a témata (mezi něž patří hry s časem, nekonečnem, identitou) a znepokojivě se stírá hranice mezi faktem a fikcí. Střídmý styl a podmanivost Borgesových pozdních textů potvrzuje jeho místo mezi největšími povídkáři světové literatury.

CORMAC MCCARTHY
Dítě Boží
Přeložila Bronislava Grygová, 258 Kč

Hlavním protagonistou je Lester Ballard, vrah a nekrofil, kterého společnost vyloučila ze svého středu a který nakonec žije v podzemním labyrintu jeskyní se svými trofejemi – s plyšáky, a s rozkládajícími se mrtvolami svých obětí. V první části sledujeme Lesterovu postupnou a nevratnou proměnu v outsidersa, vyvrhela a „účastného“ pozorovatele, který se stává postrachem Frog Mountain. Druhá část se soustřeďuje na změnu ještě zdánlivě neškodného voyeura v šíleného vraha. Lester Ballard má však přesto s ostatními lidmi něco společného – nezměrnou touhu po lásce, kterou však není schopen získat a naplnit běžným způsobem. Přes všechnu hrůznost Lesterova počínání si čtenář uvědomuje, že k němu není schopen cítit pouze antipatie.

fra právě vydává 1. svazek edice 8, cz mutace edice QUE SAIS-JE?

fra.cz prodej café fra distribuce kosmas.cz pemic.cz

nová edice kapesních encyklopedií: Buddhismus

fra

připravujeme G. Minois: Ďábel, P. Ribéreau-Gayon: Víno, H. a P. Loo: Deprese, L. Thomas: Smrt, P. Bauduin: Vikingové

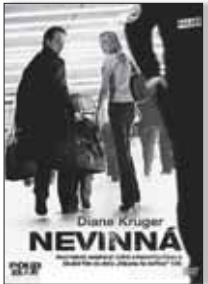
Claude B. Levensonová: Buddhismus DPC 149

**The Kilimanjaro Darkjazz Ensemble
Here Be Dragons**
Ad Noiseam 2009

Ansámbl z Kolína nad Rýnem vznikl v roce 2000 s cílem dostat svému názvu a doprovázet němé filmy. Za kapelou stojí Jason Köhnen, známý i coby breakcorový producent Bong-Ra, a kurátor festivalu Sonic Arts Gideon Kiers. Činnost souboru zahájili živými soundtracky k Murnauovým a Langovým filmům. Na druhém dlouhohrajícím albu Kilimanjaro opouští jazzové (už od počátku zředěné) vody směrem k populárnějším teritoriím: triphopu, postrocku, libým drones... Lehce namíchaná směs výše zmíněného a dechů není nic víc než náladová hudba pro kavárny a meeting roomy. Groovující přiznávky se odehrávají nad příjemně hustým ambientem, rozlámané rytmy doprovázejí kňourající ženský vokál (proč proboha všechny napodobují Björk?), je to tak trochu zakouřená a spagettiwesternově... Důraznější zvuk se dostaví až na konci pětapadesátiminutového alba, kdy celá kapela najednou výrazně zesílí. Máte-li pocit, že nujazzová uhlazenost, syntezátorový ambient osmdesátých let a stylově padnoucí vokály mají ještě co říci, je Kilimanjaro Darkjazz Ensemble kapelou pro vás. Asi by to sami neradi slyšeli, ale jde o vcelku příjemné, nepřekvapivé retro. Tajemství zemí, kde jsou lvi, zůstává neodhaleno.

Petr Ferenc

**Nevinná
Pour elle**
Režie Fred Cavayé, 2008, 96 min.
Magic Box 2009

Francouzský kriminální thriller o učiteli, jehož manželku nespravedlivě odsoudí na dvacet let vězení, je především poučenou hrou s divákovým očekáváním. Snímek začíná typicky žánrovou situací, která je však zasazená do realisticky pojatého světa a postihne civilní postavy. Díky tomu celý další děj těží z napětí dvou typů předpokladů – jednoho, který vychází z žánrových schémat, a druhého, jenž se opírá o zkušenosti vzaté z „běžného života“. Děj obvykle naznačí, že se situace bude vyvíjet určitým směrem, ale následně se zásadně vydává úplně jinou cestou. Přitom když si odmyslíme řadu falešných stop, jež jsou ve snímku rozesety, je základní dějová osa celkem přímočará. Stejně záludný je i samotný konec filmu, který je z dějového hlediska zcela prostý, ale z etického pohledu přístupný množství protichůdných interpretací. Napětí realismu a žánru je přítomné i ve stylu a stylizaci snímku. Dílo se drží hladkého podmanivého stylu, který vtahuje diváka do děje. Zároveň se ale zdržuje okázalých a efektních prostředků hollywoodských thrillerů a sází na pomalé tempo a pozvolné budování napjaté atmosféry. Civilní zůstává i pojetí několika málo akčních scén a konečně i podoba hlavního hrdiny v podání Vincenta Lindona, který vypadá v první řadě jako ustaraný otec rodiny. Nevinná se tak řadí mezi současné francouzské filmy, které svými originálními přístupy ke klasickým žánrům vytvářejí inspirativní alternativu hollywoodské produkce.

Antonín Tesař

**Armáda temnot
Army of Darkness**
Režie Sam Raimi, 1992, 81 min.
Magic Box 2009

Po nízkorozpočtovém debutu The Evil Dead a jeho pokračování završuje Sam Raimi svou trilogii o silách ze záhrobí filmem Armáda temnot. Vedle démonů tu hraje prim ústřední postava Ash, brokovnice a motorová pila. S postupným růstem rozpočtu se proměňuje i atmosféra a žánrově ukotvení série. První díl je docela čistý horor, byť s prvky černého humoru; v druhém přibýlo grotesknosti a prvků slapstickové komedie, navíc minimálně jeho polovina vystačí s hrdinou v opuštěném domě. Armáda temnot (rozpočet je vyšší už o řád) je komediální akční fantasy, zasazená do středověku a – do exteriérů. Tento film už otevřeně pracuje s Ashem jako s ikonou, kterou stvořily první dvě části, což je posilováno tím, že hrdina své průpovídky adresuje zbrojnošům neznalým moderního slangu, technických parametrů střelných zbraní a zákonitostí popkultury. Jinak ovšem Raimi většinu svých zaběhnutých postupů rozmělnuje: z grotesknosti se místy stává infantilnost (dominují tu scény rejdní kostlivců či miniaturních Ashů připomínající spíše rozpustilost kreslených grotesek) a roztřesené kamerové jízdy (tzv. shaky cam) už nejsou ani inovativní, ani nosné při výstavbě napětí. Ve vztahu k předchozím dílům je nejzajímavější sledovat proměnu Ashe v (super)hrdinu, který je bez zjevného zdůvodnění – vybaven především bonmoty – prakticky neporazitelný.

Tomáš Stejskal

**Supersilent
9**
Rune Grammofon 2009

Nové album norské skupiny Supersilent, které má již tradičně v titulu své pořadové číslo, se od předchozí tvorby výrazně odlišuje. To je dáno personální změnou, kterou provázely poněkud zjitřené emoce – před nahráváním chystaného alba totiž z kapely odešel bubeník Jarle Vespestad. Jeho role v Supersilent byla zásadní; divoká a přesná hra na bicí měla vždy důležitou gradační funkci a hutné pasáže zvuk skupiny značně přitvrzovaly. K této změně, jež předpokládá nový přístup k jeho, v poslední době až nepříjemně automatizované improvizaci tvorbě, se trio postavilo radikálně. Všichni tři – tedy kytarista a elektronik Helge Sten alias Deathprod, trumpetista Arve Henriksen a klávesista Ståle Storløkken – totiž zasedli za Hammondovy varhany. Tento elektrofonický nástroj s charakteristicky plastickým zvukem a jazzovými konotacemi přizpůsobili s překvapivou lehkostí svému temnému zvuku. V padesáti minutách čtyř abstraktních improvizací se mísí ozvuky Deathprodova chladného dark ambientu s odkazy na kosmické experimenty začátku sedmdesátých let, v nichž lze zaslechnout německé Cluster nebo syntezátorové orgie Sun Ra. Dá se říci, že odchod bubeníka se na devátém albu Supersilent odrazil příznivě. Otázka ale je, co bude dál. Nového bubeníka trio údajně nehledá a už má natočený materiál desáté desky, na němž je za bicí soupravou trumpetista Henriksen. Nezbývá než doufat, že se ze Supersilent nestane temnější, ale přesto příliš líbivý ambientní Molvaer.

Karel Kouba

**Ambulance
Ambulancen**
Režie Martin Barnewitz, 2005, 80 min.
DVD edice 2009

Další zástupce dánské kinematografie v počtetce od vydavatelství DVD edice je s minule recenzovaným psychologickým dramatem Dealer od Nicolase Windinga Refna nesrovnatelný. Zde se trochu pracuje s proslulým dánským černým humorem (třeba když si třicetiletý zlodějček po cestě vytáhne svačinu od maminky) a hodně s napětím. Dva nepříliš důvtipní zlodějští bratři si při vyloupení banky půjčí sanitku a netuší, že spolu s ní ukradli i umírajícího se sestřičkou. A tak se začne řešit dilemma. Mají kvůli svému lupu (ukradené peníze potřebují na léčbu své matky) nechat zemřít nevinného, anebo nejdříve zachránit jeho a přitom riskovat úspěch celého podniku? Možná by to mohlo být i zajímavé, kdyby divák hercům a událostem na plátně věřil. Jednu chvíli má sestřička na oživení umírajícího tři minuty a za tu dobu stihne jeden z bratrů natlat sanitku dehtem. Po havárii pak nikomu nepřipadá příliš divné, že se po ulicích promenuje vůz bez dveří, z něhož stéká černá barva, a má díru v předním skle. Také úvodní únik policistům není příliš důvěryhodný. Na akční drama je tu příliš mnoho nepravděpodobností, a tak se divák spíše díví, než dívá. Barnewitz se pustil na příliš tenký led hned několika žánrů a výsledek se nepovedl. K tomu přispívá v české verzi slabší dabing a nemožnost pustit si film s titulky. Původní dánské znění asi ocení málokdo.

Jiří G. Růžicka

**Poslední výstřel
Rozhodně nečekejte sex**
Indies MG 2009

...anebo spíš jo. I sex se tu občas mihne (všechny skladby nevhodné do 16 let jsou označeny hvězdičkou!). Ale ne moc. Toto album totiž staví svou poetiku na vzdáleném světě dětství. Vínětů tu pokouje dýmku míru, kdosi sbírá křídla lovných/hovných ptáků, aby si mohl vytvořit správnou indiánskou čelenku, Ken se vypravuje na svou cestu kabrioletem a jen díky mentolce se rozpomene, co si vzít na sebe. Vedlejší projekt elektrofolkových Bratří Orffových je především jazykově hravý. Po prvním poslechu mne napadl Petr Skoumal lovcí gorilu, po třetím zase první alba skupiny Znouzectnost. Srovnávat by se dalo i s bejbypunkovým Kašpárkem v rohlíku. Celé je to postavené na oblíbeném tématu „třicátníků“, kteří se noří do říše vzpomínek na dětství a trochu je remixují s nabytými zkušenostmi a nejrůznějšími popkulturními fenomény. Chtěl bych tak vlasy jako Bart Simpson, ale maminka mi to nedovolí! Hudba se pak pohybuje někde na pomezí tramské písně, ska, česko-slovenského punku, folku, zaslechneme i cosi jako rap. Dva texty si kapela vypůjčila: Krtka od Emanuela Frynty a Valčíček od Jana Nedvěda, z něhož chlapci zrapovali refrén o nosu jako bambulce. Mezi hosty se dvakrát objevuje Xavier Baumaxa a nezbytný dětský sbor. Album je vcelku povedené, i když musím přiznat, že napoprvé to bylo utrpení. Druhá vlna utrpení přichází, když se vám v hlavě začne ozývat „Až přijde den...“.

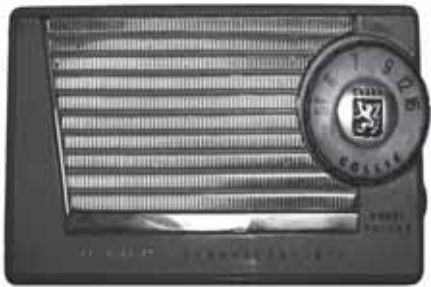
Jiří G. Růžicka

Svět a divadlo 5/2009

Páté letošní číslo „časopisu o světě divadla a divadle světa“ tradičně otevírá příspěvek Miroslava Petříčka, věnovaný tentokrát francouzskému filosofovi Jean-Lucovi Nancymu. Navazuje stať Barbory Schnelle Divadlo, politika a filistrovství (příspěvek k debatě o vztahu divadla a společnosti z německé perspektivy), ve které se autorka mj. dotýká postavení německého umělce na volné noze. Recenzní část se ohlíží za festivaly. Tereza Siegllová referuje o Mateřince, Vladimír Mikulka píše o Projektu Smřšť v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích na základě představení viděných na královéhradeckém festivalu Divadlo evropských regionů. K Tanci Praha a Letní Letné se ve svých recenzích vrací hned několik autorů – Jiří Adámek, Lenka Eidlpesová, Karel Král. Pavel Trenský referuje o Teatertreffen. Ovšem nejen za festivaly – Svět a divadlo se kriticky věnuje také třeba prostoru MeetFactory v Praze (také A2 č. 9/2009) nebo zlínskému divadlu, zkrátka nezůstává ani opera (Lenka Šaldová si příkladně vzala na paškál Komickou operu v Berlíně). Nina Vangeli ve svém textu připomíná ambiciózní Špalíček, premiérováný v červnu v pražském Kongresovém centru. Hrou čísla jsou Holubi od Davida Gieselmanna, doplnění rozhovorem s autorem. Nechybějí kresby Petra Nikla, kaleidoskopický pohled na zahraniční divadlo ani závěrečné anglické summary.

Jana Bohutínská

RÁDÍO D – CZ
Galerie Tranzitdisplay Praha, 16.–29. 11. 2009

O tom, že zvukové umění lze vystavovat, nás mohla v druhé polovině listopadu přesvědčit audioexpozice galerie Tranzitdisplay s názvem Rádío D – CZ, kterou ve spolupráci s Českým rozhlasem 3 – Vltava a několika německými stanicemi uskutečnil program česko-německých kulturních projektů Zipp. Kurátoři Gaby Hartelová a Frank Kaspar vytvořili v prostoru výstavního sálu poslechovou instalaci, na níž nechali návštěvníka se sluchátky chytat vlny pěti rozhlasových prací: například zvukovou interpretaci novely Jáchyma Topla Chladnou zemí, dokumentární pořad o politickém pozadí výprav Zikmunda a Hanzelky nebo emotivní zvukovou topografii hlavního města Prahy, na níž spolupracovali audioumělci Peter Cusack a Miloš Vojtěchovský. K nejzajímavějším a nejkontroverznějším patřila hra parodující rozhlasové jazykové kursy od Kateřiny Šedé (nositelky ceny Jindřicha Chalupeckého) a Rolfa Simmena. Hra Furt dokola vznikla ze zvukového záznamu pořízeného při realizaci konceptuálního díla pro Berlínské bienále, kde umělkyně představila na místě bývalé berlínské zdi objekt sestavený z plotů čtyřiceti obyvatel moravské vesnice. Součástí výstavy bylo i pět milých večerů, během nichž lidé z oboru diskutovali o tradicích a současných tendencích v mezinárodním rozhlasovém umění.

Olga Vlčková

Umělec 1/2009

Nové číslo Umělce má shodou okolností podobné téma jako přitomné číslo A2, věnuje se válce a umění. Číslo je do velké míry dílem Aleny Boiky. Ta píše o svých cestách po oblastech sužovaných válkou (Gruzie, Arménie) a zamýšlí se nad tím, jakou rychlostí a jakým způsobem jsou válečné konflikty proměňovány v „umění války“. Ivan Vosecký přibližuje historii nápisu IZRAHELL, který jako protest proti izraelské politice instaloval na Letné (vydržel necelou hodinu). Také text Williama Hollistera je osobní, vzpomíná na přítele z dětství, jenž se stal extremistickým propagátorem sionismu v Izraeli, a následně analyzuje videa zabývající se konfliktem. Článek Srečko Horvata Architektura dystopie, který se nejdříve tváří jako text o bezpečnostních kamerách v Londýně, nakonec rozebírá dílo streetartera Banksyho. Za pozornost stojí rozsáhlý výběr z diskuse, která se udála na stránkách diskusního fóra ruských filosofů, umělců, spisovatelů a aktivistů Grundrisse a týkala se „případu Osmolovského“. Anatolij Osmolovskij, moskevský umělec a ideový otec radikální levicové společnosti Radek, se stal mediální hvězdou současné umělecké scény. Teoretici, umělci a filosofové v diskusi debatují o tom, nakolik zradil své levicové ideály, nad vztahem mezi uměleckou tvorbou, politickou angažovaností a komerčním úspěchem v kontextu současného ruského umění. Časopis Umělec těží z rozsáhlé mezinárodní sítě přispěvatelů a vyniká osobitou angažovaností, zaměřením zejména na oblasti mimo západní centra a osvěžující neakademičností.

Lenka Dolanová

Agatha Christie
Krysy. Modrý muškát
Radioservis 2009

Máme před sebou další ze série detektivních povídek britské autorky převedených do mluveného slova a vydaných v edici Zlatý fond Českého rozhlasu. Krysy mají 45 minut, v roce 1996 je režíroval Josef Červinka a v hlavní úloze slyšíme Simonu Stašovou. Tahle povídka se z tvorby Agathy Christie vymyká. Chybí tu postava důmyslného vyšetřovatele, který z nitek jednotlivých svědectví spřádá síť, v níž uvízne jen o trochu méně důmyslný pachatel. Blíže mají Krysy k Sartrově hře S vyloučením veřejnosti. Jednotlivé postavy se scházejí na jednom místě, které se jim postupně stává vězením, v němž nemohou prchnout před zdánlivě zapomenutými hříchy a kde se láska proměňuje v nenávisť. Rozhlasová adaptace je postavena na atmosféře prázdného bytu, který se pomalu začíná zaplňovat nečekanými postavami a jejich vzpomínkami. Mezi slovy je ticho, jen občas narušené hudebním předělem. Modrý muškát (režíroval v roce 1994 Petr Adler) má jen necelou půlhodinu. Tady už se objevuje slečna Marplová, která má přijít na kloub záhadě, hraničící s mystikou a předvídaním budoucnosti. Nakonec je zde samozřejmě odhalena jen dobře vymyšlená hra, jež má zakrýt identitu vraha. Skvělá kulisa k vánočnímu pečení, i když vydrží jen na dva až tři plechy vanilkových rohlíčků.

Jiří G. Růžička

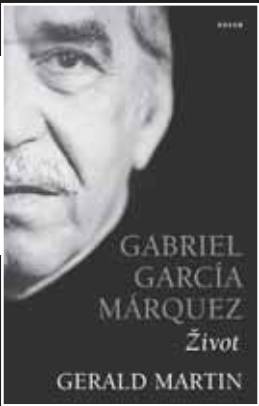
ČERNOBÍLÉ ZLATÉ MĚSTO 09

ANLAUFOVÁ HANZLÍK HLINOVSKÁ HOŠEK MATĚJŮ PINKAVA ŠALANDA TYPLT

Společnost Topičova salonu a 1. Art Consulting
Brno–Praha Vás zvou na výstavu
Černobílé Zlaté město 09
Topičův salon 8. 12. 2009–22. 1. 2010
Praha 1, Národní 9, 1. patro
Po, čt, pá 10–17, út, st 10–18 hodin
Zavřeno 22.–25. 12., 31. 12. 2009 a 1. 1. 2010
Autor koncepce a kurátor výstavy – Petr Vaňous
Pořádá Společnost Topičova salonu
www.topicuvsalon.cz

PRÁVĚ VYCHÁZÍ První Márquezův autorizovaný životopis

z pera profesora pittsburghské univerzity **Geralda Martina**. Dílo vznikalo celých osmnáct let a obsahuje na 300 rozhovorů s členy jeho rodiny, spisovateli i politiky. Znovu se očitáme v magickém Macondu, kde malý Gabito vyrůstá u milovaného dědečka plukovníka, barvitě a vzrušujícím světě, známém z jeho paměti *Žít, abych mohl vyprávět*, a především ze *Sta roků samoty*. Sledujeme školní léta osamělého, uzavřeného chlapce, jeho svízelné začátky a první novinářské úspěchy, kariéru špičkového kolumbijského reportéra, odchod do Evropy a nuzování v Paříži a v Londýně. První romány, vydávané ovšem v nicotných nákladech, a po nich *Sto roků samoty* – knihu, která mu přes noc přinesla světovou slávu.

Žádejte ve svém knihkupectví
a na www.knizniweb.cz

info a distribuce **moleskine.cz** prodej **café fra** **kanzelsberger** **neoluxor** **joy.cz** a dalších 40 míst

MOLESKINE

foto Projektový diář 2010 DPC 279

Plánovací zápisníky 2010 od 226

diáře moleskine 2010 stále v prodeji

Diáře 2010 od 279

Předplatte si

a získáte navíc ZDARMA:

legendární zápisník

Moleskine Reporter

v ceně 249 Kč

knihu z nakladatelství Mladá fronta

A VOUCHERY NA KULTURU, KTERÉ VÁM UMOŽNÍ VOLNÝ VSTUP

Předplatné se vyplatí!

neuteče vám žádné číslo

noviny nemusíte shánět, najdete je každou druhou středu ve své schránce

přístup do elektronického archivu zdarma

ušetříte až 442 Kč

tarify předplatného na str. 2

Vyberte si způsob objednávky, který vám nejvíce vyhovuje: sms, internet, e-mail, telefon, písemně – více na str. 40.

www.advojka.cz

ALFREDVEDVOŘE
SCÉNA PRO NOVÉ DIVADLO / STAGE FOR NEW THEATRE

2009 | DIVADLO KOMEDIE | 2010

Národní divadlo opera

Budoucnost ČRo podle Medka

Nový ředitel ohlásil změny a rozlehlo se ticho

Český rozhlas má už řadu týdnů nového ředitele. Vášně kolem volby utichly, mediální ohlas opadl, a co se bude s ČRo dít v dalších měsících a letech, jako by nikoho příliš nezajímalo. Právě nyní se ale může rozhodovat o důležitých věcech.

MILAN KRUML

Pokud média v poslední době referují o Českém rozhlasu, zabývají se především zdravotním stavem jeho ředitele Richarda Medka. Přitom právě teď je nutné vést o dalším směřování veřejnoprávního rozhlasu diskusi – už i proto, že se mediální krajina v České republice nejen vlivem krize prudce mění. Pozornost by pak měly vzbudit především tři důležité změny, o kterých se v poslední době zmínil nový generální ředitel. První se týká stanice Radiožurnál. Ta prochází v posledních letech bolestivým hledáním nového tvaru a lze jen litovat, že odvaha provést razantnější zásahy končí ve chvíli, kdy se ozve varovný hlas z politické scény nebo dobře zorganizovaná nátlaková skupina.

Jak se zpravodajstvím a publicistikou?

Naplní-li se Medkův úmysl a vznikne nová stanice výhradně mluveného slova, bude Radiožurnál muset nově definovat svou úlohu. Totéž platí pro Rádio Česko, které se podle všeho sloučí s ČRo 6. Nová zamýšlená stanice se soustředí na kombinaci zpravodajství a publicistiky, zřejmě i s tematizovanými bloky a novými publicistickými formáty. Podobná rádia už léta vysílají například v Německu v rámci nabídky zemských rozhlasů. Diskuse by ale měla vzít v úvahu i možnost naplňovat požadavek zpravodajsko-publicistické nabídky na některé z existujících stanic jen po určité dobu – v časech, kdy je pravděpodobnost zájmu posluchačů nejvyšší – a podřídit tomu to cíli program ve chvíli, kdy se odehrávají významné a zásadní události. Pro posluchače by bylo dobré mít jistotu, že v případě, kdy se něco děje, dostane okamžitě od svého rádia plný zpravodajský a publicistický servis.

Debatu o zaměření jednotlivých stanic, o možnostech další nabídky, by mohla být

zajímavá i ve srovnání se zahraničními zkušenostmi. Vyplatilo by se ČRo investovat do programu, který by byl zaměřen výhradně na politické a společenské události, o nichž by informoval živě? Měl by ČRo zvažovat zřízení sportovní stanice? Uspělo by rádio, které by se zčásti orientovalo na děti? Jaká je budoucnost stanic pro různé mladé cílové skupiny? A co třeba speciální varianta Radiožurnálu určená lidem, kteří jsou právě za volantem? Jistě, jedna z častých odpovědí je, že taková diskuse bude čistě teoretická, protože veřejnoprávní rozhlas nemá na podobné projekty peníze. Koncesionáři by měli žádat, aby se vedení ČRo těmito otázkami zabývalo – vedle aktuálního stavu by totiž mělo řešit výhled i do vzdálenější budoucnosti, než je funkční období generálního ředitele.

Centralizace a politický poradce

Druhá změna, kterou plánuje nový ředitel, je zřízení centra zpravodajství a publicistiky, které bude dodávat příspěvky a pořady všem celoplošným stanicím a některým regionálním. To není jen snaha o zefektivnění chodu celé instituce, ale radikální zásah do dosavadní praxe, který s sebou nese řadu výhod, ale i úskalí. Výhody jsou zřejmé – zpravodajství konečně dostane řád a vnitřní logiku, posluchači konečně budou mít jistotu, že události se i v rozhlasovém zpravodajství budou vyvíjet a proměňovat, ať už si zapnou kteroukoli z celoplošných stanic. Lišit se od sebe budou jen formáty zpravodajství – nepochybně jiný zvolí Rádio Česko a jiný třeba Vltava. Někteří kritici se obávají, že se tak dostanou zpravodajství a publicistika pod nežádoucí, centralizovanou kontrolu – obavy přizívil i plán zřídit pozici poradce pro oblast politiky, který by měl zodpovídat za dodržování zásad objektivity, nestrannosti

či vyváženosti zpravodajství. Je zřejmě českou tradicí hledat nekalé úmysly v čemkoli, co se politiky týká. V tomto případě ale známe jen povrchně definovaný záměr, nikoli obsah práce takového poradce, jeho pravomoci a možnosti vlivu na redakční obsahy.

Co s digitalizací?

Nejméně jasné jsou možná dopady Medkova záměru pozdržet digitalizaci. Na jedné straně říká, že chce ušetřit finance, což je pochopitelné, na straně druhé argumentuje tím, že například v Británii poslouchá rádio prostřednictvím televizních digitálních multiplexů – DVBT – 60 procent starších posluchačů. Má to být sdělení, že ČRo se chce soustředit právě na ně? Ostatně, kdo to je starší posluchač? Nejasnosti vyplývají především z toho, že se znovu začalo debatovat o FM pásmu a možné změně zákona – Český rozhlas dnes může provozovat v tomto pásmu jen tři celoplošné stanice.

Bohužel v těchto debatách asi bude nejméně platná Rada Českého rozhlasu, instituce, která by měla iniciovat veřejnou diskusi, nabízet pro ni odborné a teoretické podklady, srovnávat ČRo s veřejnoprávními institucemi v zahraničí. Zdá se, že rada na takovou ambici buď rezignovala nebo ji umně skryvá. Naposledy se těmito otázkami zabývala v červnu 2008 na semináři Programové změny v ČRo, jejich dopad a budoucí vize. Ostatně necht' každý posoudí sám, kolik fundovaných materiálů a podkladů k tématu najde na stránkách rady ČRo.

Autor je mediální analytik CME.

par avion

Z RUSKÉHO TISKU VYBÍRAL ONDŘEJ SOUKUP

РУССКИЙ РЕПОРТЕР

O ničem se v současném Rusku nepíše tolik jako o katastrofálním stavu ruské milice. Obrovské pozdvižení vyvolal klip na serveru YouTube, jehož autorem je major kriminálky v jihoruském Novorossijsku Alexej Dymovskij. Obviňuje v něm vedení místní policie, že své podřízené nutí kvůli lepší statistice falšovat trestní stíhání, policisté musí pracovat o víkendech bez finančního ohodnocení a dokonce ani nesmějí v případě zdravotních potíží ulehnout do nemocnice. Záhy se na internetu objevily výpovědi dalších policistů, kteří si stěžovali na nesmyslný způsob hodnocení jejich práce a potvrzovali, že **policisté ve velkém fingují trestní stíhání** a dokonce vyrábějí falešné zločiny. Časopis **Russkij reportér** věnoval problému hlavní článek. „Nedá se říct, že major Dymovskij, který obvinil policii z korupce, někomu otevřel oči. Rusové, opírajíce se o svou každodenní zkušenost setkávání s milicionáři, jasně chápou rozsah problému. Ale tentokrát to přišlo zevnitř systému, což ukazuje, že vnitřní krize postoupila tak daleko, že ji nelze ignorovat. Využije toho politické vedení země k radikální reformě silových ministerstev?“ ptá se autor článku. Většina policistů, ať již bývalých nebo současných, se kterými hovořili novináři Ruského reportéra, se shodují, že základním problémem je hodnocení jejich

práce podle ukazatelů minulého roku. Hodnocení bylo zavedeno v roce 2006 a ve zkratce se dá říct, že **pokud policista v minulém roce vyšetřil 10 krádeží měsíčně, letos by jich měl vyšetřit 12. A další rok 14.** V opačném případě takový policista ztrácí prémie, které mohou tvořit až polovinu jeho výplaty. Současně o prémii přijde jeho nadřízený, protože celé oddělení neplní plán. Není tedy divu, že policisté si případy falšují. Systém zrodil i „obchod se zločiny“. „Když v oddělení chybějí případy, dají se koupit od kolegů. Jenom se přepíše protokol, že případ byl vyřešen díky informaci od sousedů. Za těžší zločiny to činí 10 tisíc rublů, za menší, jako krádeže, dva tisíce,“ říká předseda moskevských policejních odborů Michail Paškin. Systém kritizují i někteří poslanci, například bývalý náměstek ministra vnitra Vladimir Vasiljev: „Vždyt můžete každý den chodit na tržiště, dávat pokuty a zlepšovat si statistiku. Nebo najít kanál dodávek pašovaného zboží a zavřít ho. Statistika bude horší, ale efektivita vyšší.“ Nejzajímavější ale je, že když Dymovskij mluví o policejní zvůli, myslí tím něco jiného než zbytek společnosti. „On mluví o aroganci nadřízených, o práci o víkendech, o honbě za statistikami. My mluvíme o zkorumpovaných dopravácích, opilých majorech, střilejících do lidí, trestních stíháních na objednávku. Jsou to různé věci, ale vzájemně propojené. Dymovskij fakticky nabídl společnosti obchod. Vy nás ochráníte před zvůli nadřízených a my vás před zvůli řadových milicionářů. Jako dvě krysy, zahnané do rohu, si můžeme být navzájem užiteční,“ uvádí časopis Russkij reportér.

власть

Bůhví, zda iniciativa rozčileného majora z Novorossijsku napomůže zlepšit dost

tristní stav ruských policejních a vyšetřovacích orgánů. Jisté je jen, že pro sedmatřicetiletého právníka Sergeje Magnického už bude pozdě. V polovině listopadu zemřel ve vyšetřovací vazbě v nemocnici věznice Matrosskaja tišina. Tam ho přivezli z obávané Butyrské věznice, když si stěžoval na ostré bolesti v břiše. Později se ukázalo, že vyšetřovatel v úsilí vydobýt ze zadrženého výpověď mu už půl roku bránil v přístupu k zdravotní péči. Magnickij byl ve vazbě od listopadu 2008 kvůli podezření, že pomohl majiteli investiční firmy Hermitage Capital Williamovi Brawderovi vyhnout se placení daní. Brawder, který od roku 2005 nesmí do Ruska, naopak tvrdí, že mu lidé ze silových složek ukradli prosperující byznys. Díky tomu se o případ zajímali novináři, a tak se také metody vyšetřovatelů, snažících se vytáhnout potřebnou výpověď ze zadržovaných, dostaly na světlo. **Jinak by Magnickij patřil jen k 55 lidem, kteří letos zemřeli v moskevských věznicích, o něž se nikdo nezajímá.** Takhle nařídil vyšetřit případ sám prezident Dmitrij Medveděv. Týdeník **Vlast** ale mírní optimismus, že by se situace měla zlepšit: „Schémata, jak silové složky působí na byznys, můžeme rozdělit na tři způsoby (nazvěme je –1, 0, +1). Při nejčastějším schématu nula policie pracuje na sebe: každý podnikatel nebo jen zajištěný občan je zdrojem peněz, můžete ho zatknout, tlačit na něj ve vyšetřovací vazbě, nechat ho bez lékařské pomoci. Když přehnaně vzdorující člověk zemře, řekne se, že dostal infarkt. Ve schématu 0 policie funguje samostatně, bez rozkazů shora. Schémata +1 a –1 fungují na základě příkazu shora a jsou vzácnější. V případě –1 jde o příkaz k uvěznění konkrétního figuranta bez ohledu na skandály nebo výši nabízeného výkupného. Je to případ Michaila Chodorkovského a dalších lidí z Jukosu.

Schéma +1 naopak předpokládá boj proti přílišným excesům na místech. Také potřebuje příkaz shora, ale je vzácnější. Za smrt Magnického možná bude pohnán k odpovědnosti. Ale poté bude systém pracovat úplně stejně – až do příštího skandálu.“

Newsweek

Kromě policejních skandálů se hojně diskutovala také **vražda pravoslavného misionáře Daniila Sysojeva**. Ten byl misionářem na nezvyklém území. Snažil se na pravosláví obrátit hlavně gastarbeitry z islámských regionů, ze střední Asie, severního Kavkazu nebo třeba Turecka. Hlavní podezření padá na islámské fundamentalisty, kteří otci Daniilovi již několikrát vyhrožovali. Na protislámskou hysterii tentokrát nedošlo, misionář Sysojev byl totiž osobností vzpírající se zařazení do jednoznačných škatulek. Přiblížit tohoto „pravoslavného Savonarolu“ se pokusili novináři časopisu **Russkij Newsweek**: „Sysojev byl maximalista. Patřil k tomu typu ruské religiozity, který spojuje šíření křesťanské lásky a pokory s nesmiřitelností vůči všemu, co nepatří k pravoslaví. Byl to křesťanský anarchist: kázal nadřazenost křesťanských hodnot nad státními a národními. Proto nebyl nacionalista.“ Sysojev vytvořil školu pro misionáře, kteří potom chodili na ubytovny stavebních dělníků, rozdávali letáky na čínských tržištích, hádali se na shromážděních adventistů a baptistů. Islámské duchovní rozčilil i knížkou Svatba s muslimem, kde podobný akt líčí jako těžký hřích. Ale spory měl i s ruskými nacionalisty nebo stalinisty, protože komunistický režim považoval za Satanův výtvor. Za svůj krátký život si udělal nepřátel víc než dost.

Horký podzim od Baltu k Alpám

Jak v Berlíně protestují studenti

Univerzitní studenti v německy mluvících zemích dávají stále více najevo průchod své nespokojenosti. Formou demonstrací či obsazování univerzitních poslucháren protestují proti nedokonalostem vzdělávacího systému. Co konkrétně jim vadí? Oč usilují? A hlavně – co si z jejich protestních aktivit může odnést akademická obec i veřejnost česká?

MATĚJ KOTALÍK

Nezasvěcený návštěvník berlínské Freie Universität by se neubráníl překvapení. V prostorné průchozí hale hlavní univerzitní budovy se myje nádobí, pár stávajících tam rozbi- lo stany, hloučky mladých lidí hrají na kytary či relaxují u stolního fotbalu, zkrátka odehrává se tu řada povytce nestudijních aktivit. Stěny zdobí různobarevné plakáty s informacemi o tom, která další univerzita se k rozsáhlé stávce připojila, či praktické informace, například kde se lze v labyrintu budovy umýt. Vedle toho si jde každodenní život univerzity nerušeně vlastní cestou, avšak i v přednáškách a seminářích se současná vzdělávací krize stala předmětem diskusí.

Vlně nynějších protestů předcházela série akcí v červnu letošního roku. Listopadové „týdny neklidu“ reagují na doposud nesplněné či ignorované studentské požadavky z léta. Nedávná vysokoškolská reforma podle boloňské deklarace narazila na vlnu odporu. Ve škále kritizovaných slabin vzdělávací soustavy se opakují prvky jako úzké navázání univerzit na ekonomické koncerny, byrokratizace studia, rigidnost a nedomyšlenost nového bakalářsko-magisterského programu (povinnost dokončit školu v řádném termínu, novopečeným bakalářům není garanto- váno přijetí do navazujícího magisterského

i z hlediska generačního, aktéři dnešních protestů jsou často vlastní děti tehdejších protestujících. Leitmotivy kritiky zapadají do širšího kontextu krize vzdělanostní společnosti i vleklé eroze sociálního státu, která se s ekonomickou krizí jen zintenzivnila. Co charakterizovalo prosperitu šedesátých let, a to, co vybojovali rodiče na pařížských barikádách či v západoněmeckých univerzitních kampusech, sklízí dnes jejich děti jako poněkud kyselé plody. Za poslední čtyři desetiletí se totiž změnil nejen vzdělávací systém, ale směrem k „tekuté modernitě“ mizejících jistot a relativizace sociálních práv směřuje celá společnost. I proto zaznívají v polyfonii studentských požadavků hlasy po antisystémové přestavbě, odstranění kapitalismu, často jako vystřižené ze západoevropského „osmašedesátého“.

Podobně jako v roce 1968 je rozsah studentských cílů veliký – od umírněných a dialogu otevřených až po radikálně utopistické. Stejně jako tehdy je dnes otázka, zda ti nejhlasi- tější a nejradiálněji zastupují názor většiny. Současné protestní hnutí (alespoň pokud jde o moji zkušenost z Berlína) neznemožňuje běžný akademický provoz, probíhá poklidně formou kampaní a neeskaluje k projevům fyzického násilí. Potomci západních „osmašedesátníků“ nejsou nutně apolitictí, jak se

maximalistickými („zrušení vstupních jazykových zkoušek pro zahraniční studenty“).

Podobně jako v roce 1968 jsme v pokuše- ní hledat spojnice s hnutím domácím, a opět nacházíme vedle podobností až propastné rozdíly (vzpomínám na pamětnickou glo- su historika Eduarda Maura, jenž prožil ja- ro 1968 na jedné jihofrancouzské univerzitě: jedním z požadavků bylo tehdy zřízení stu- dentských parkovacích míst – kdežto v socia- listickém Československu se vlastnictví osob- ního auta jen pozvolna stávalo samozřejmostí pro univerzitní pedagogy). Jakkoli lze souhla- sit s protesty proti komercializaci vzdělávání či úzkému navázání univerzit na soukromý sektor (také při vzpomínce na trvající pole- miku okolo takzvané Bílé knihy či cyklus akcí *Věda žije*), jakkoli zná našinec některé každo- denní trable více než důvěrně (byrokratiza- ce studia, nedokonale fungující elektronick- ý systém), jiné požadavky (ve Stuttgartu se volá po bezplatné distribuci obědů či zavede- ní bezplatné školní dopravy) působí z domácí perspektivy jako projev nebyvalé studentské rozmazlenosti – a ukazují též, do jaké míry bylo v někdejším hypertrofičném sociálním státu snadné zvyknout si na univerzitu coby „zaopatřovací instituci“.

Nás připravil Nejedlý

Němečtí studenti jsou na první pohled kon- frontováni s příliš mnoha změnami najednou – a sami také příliš mnoho najednou požadu- jí. Nutno ovšem přiznat, že v českých pomě- rech se odehrála řada klíčových univerzitních reforem již před mnoha desítkami let v rám- ci zglajchšaltování univerzit socialistickou „výchovnou diktaturou“, tudíž měly celé dvě generace čas se na změny adaptovat (pro pří- klad: dnes běžné přijímací zkoušky mají para- doxně kořeny v ryze politických prověrkách, zavedených Zdeňkem Nejedlým). Zároveň se v Česku uplatňuje více setrvačných sil, a pře- chod na bakalářsko-magisterské studium, hlavní předmět německých kritik, předsta- voval v praxi (budiž mi odpuštěno, mluvím-li nyní jen z osobní zkušenosti studenta pražské FF UK) podstatně menší zemětřesení. Němec- ký skok od liberální univerzity starého typu a od ideálu humboldtovského univerzálního vzdělance k dnešním boloňským požadavkům a finančním krácením musel nutně vyvolat znepokojení a vyústit v konflikt.

Stávka cti netratí

A čím se z dění na Sprévě, na Rýně či na Dunaj- i může český pozorovatel situace vůbec inspi- rovat? Především poznáním, že protest typu okupační stávky cti netratí. V momentech, kdy petice či happeningy jsou ignorovány (kulti- vovaná polemika humanitního vědce s buran- stvím politických struktur je vždy nerovným bojem v neprospěch prvního), často nezbyvá než ve formách protestu přitvrdit. Stejně tak skutečností, že boj s podfinancováním uni- verzit je možno vést na širší platformě – spo- jit nejen snažení jednotlivých škol, ale i všech profesních skupin s univerzitou spojených – studentů, akademických pracovníků, řado- vých zaměstnanců. Ti všichni jsou totiž sou- časným stavem bití. V jejich symbióze by mohl na chvíli opět zarezonovat původní středově- ký význam slova univerzita, „obecný svazek“. Oborový či regionální partikularismus univer- zitám škodí. Čím dříve přijde ke slovu důsled- ný, v požadavcích koherentní a na širší základ- ně vedený boj za finanční nároky univerzit (jimž jde v českých poměrech – jak známo – o elementárnější otázky, než jsou studentská parkovací místa či dotované obědy), tím lépe. Kdyby nedávné výročí listopadu 1989 bylo podnětem také ke kritické inventuře v oblas- ti vysokého školství, není to málo.

Autor je posluchač historie na Freie Universität a zpravodaj A2 v Berlíně.

Podobně jako v roce 1968 je rozsah studentských cílů veliký – od umírněných a dialogu otevřených až po radikálně utopistické. Foto Matěj Kotalík

studia), přetížené studijní plány, omeze- ný prostor pro seberealizaci a samostatné studium. Rezonují požadavky po zvýšeném financování univerzit, větším prostoru pro nonkonformní a kritickou vědu, posílení stu- dentské samosprávy, volném přístupu k uni- verzitnímu studiu pro všechny (nejen potom- ky vysokoškoláků, kteří podle dostupných analýz tvoří dnes většinu), zrušení školné- ho a numeru clausu.

Poněkud kyselá vzdělanostní společnost

Renesance studentské nespokojenosti nutí k pokusu o srovnání s bouřlivými událostmi jara 1968. Nejen proto, že ke slovu přichá- zejí tytéž univerzity a že protesty propuka- jí opět v řadě ohnisek. Srovnání má logiku

jim doposud přisuzovalo, ale jejich hněv má do konfliktního náboje poválečné generace daleko.

Zrušte! Zaopatřete!

Výrazným rysem přinejmenším berlínských akcí je též deklarovaná solidarita s těmi, kdo na podfinancovanost školství doplácet nemě- ně – vyučujícími a technickým personálem univerzit. Podobně jako v roce 1968 je ovšem často znát i nedostatečná konceptualizace protestu a v katalogu požadavků se komic- ky prolínají cíle obecné („více prostoru pro nekonformní/kritickou vědu“, „aktivní boj proti rasismu, sexismu a jakékoli jiné diskrimi- naci“) s cíli velmi konkrétními („zrušení pre- zenčních listin na přednáškách“) či poněkud

Zahánět čerta Luciferem

Nekonzistentní postoj Západu k radikálním islamistům

Radikální islamisté jsou hlavně v období po 11. září 2001 prezentováni jako jedni z hlavních nepřátel Západu, takřka stejně nebezpeční jako východní blok v době studené války.

MARK ČEJKA

Časy Bushovy křížácké rétoriky („válka proti teroru“, „kdo nejde s námi, jde proti nám“) jsou sice už pryč, navíc al-Káida zřejmě postupně slábne, avšak radikální islamisté (hnutí Hamás, Tálibán, Hizballáh atd.) zůstávají nadále v očích mnoha lidí na Západě synonymem úhlavních vyzyvatelů Západu usilujících o jeho zničení. Realita je však výrazně složitější, neboť ještě v poměrně nedávné době studené války byly pohledy západních politiků na radikální islamisty nezdědka výrazně odlišné od těch dnešních.

Účel posvěť

Zahraniční politika velmocí, včetně těch demokratických jako USA a Izrael, nebyla zvláště během studené války ohledně spojenců vybíravá. Účel světil prostředky, a tak obě strany studené války hledaly v regionech svých zájmů spojení, u nichž často stačila prakticky jediná kvalifikace – společný nepřítel. Z těchto důvodů mohly Spojené státy podporovat islamistickou (obvykle tvrdě antikomunistickou) opozici v arabských zemích (například egyptské Muslimské bratrstvo), která konspirovala proti sekulárnímu režimu kooperujícímu se Sovětským svazem (to byl případ násirovského Egypta – a to i přes skutečnost, že on sám ani jeho režim komunistické nebyly). Z podobného důvodu Izrael podpořil aktivity šejcha Jásína při formování Hamásu před rokem 1987. V tomto případě však hrála roli i strategie „rozděl a panuj“, neboť tehdy Izrael považoval za hlavního nepřítele Organizaci pro osvobození Palestiny (OOP), v níž hrál nejdůležitější roli Arafátův Fatah. Ze strany Izraele to rovněž nebyl zcela nelogický krok, protože palestínští islamisté se vyhrobovali proti Arafatovu establishmentu, ve kterém působila řada bezbožných radikálů zhlížejících se v myšlenkách antiimperialismu, permanentní revoluce a ateismu. Pokud se tedy palestinské skupiny dostaly do křížku, bylo to pro Izrael výhodnější, než kdyby čelil sjednocenému bloku všech palestinských sil.

Největší problém této – v kontextu doby snad alespoň z jistého úhlu pochopitelné – strategie spočíval v tom, že byla velice krátkozraká. V dané době sice často aktuálně pomohla oslabit nepřítele, z dlouhodobé perspektivy však též posilovala nepřítele nového – právě onoho pragmatického spojení, který ve skutečnosti bral podporu Západu jako momentální (tedy rovněž pragmatickou) výhodu.

Bojovníci míru z al-Káidy

Islamismus je velmi široký pojem a zdaleka ne vždy znamená propojení islámu s terorem. Přesto jednou z hlavních spojnic vzniku islamistických obrodních hnutí byla reakce na velmocenské ambice Západu (a Ruska) na Blízkém východě a ve Střední Asii. U radikálních islamistů to logicky platí ještě víc. Velký problém spočíval i v tom, že během studené války Západ nepodporoval ani tak muslimy, islám jako náboženství, případně umírněné islamisty, ale vybral si pro dosažení svých politických cílů právě radikálně islamistické skupiny a osobnosti, jako byl Usáma bin Ládín, Gulbuddín Hekmatjár či šejch Ahmad Jásín. Tím nezdědka vydělali i umírněnou muslimskou většinu.

V čase afghánské války byli afghánští mudžáhedíni a polní velitelé označeni prezidentem Reaganem za „bojovníky míru ochraňující principy nezávislosti a svobody, která je základem světové bezpečnosti a stability“. Reagan by

si svá naivní slova zřejmě rozmyslel, kdyby se více zajímal nejen o jejich antikomunismus, ale i o další aspekty jejich ideologie. Mnozí z těchto mudžáhedínů totiž vzápětí zformovali al-Káidu nebo se připojili k Tálibánu.

Podobně tak i Izraelci dostávali od svých informátorů v pásnu Gazy v osmdesátých letech zprávy o nebezpečí hnutí, které formuje šejch Ahmad Jásín, který byl sice již od dětství upoután na invalidní vozík, ale jeho vliv byl mimořádný. V článku ve Wall Street Journal *Jak Izrael pomohl se vznikem Hamásu* izraelský brigádní generál Jicchak Segev vzpomíná, že „náš arcinepřítel byl tehdy (v sedmdesátých a osmdesátých letech) Fatah a šejch Jásín byl stoprocentně mírumilovný“. Další Izraelec, Avner Cohen,

V Palestině měla konfliktní linie „islamisté versus sekulární nacionalisté“ rovněž potenciál, ale zdejší situace byla s ohledem na izraelskou okupaci po roce 1967 poněkud odlišná. Zatímco v arabských zemích stáli arabští islamisté v opozici vůči vládnoucímu arabskému sekulárnímu režimu, na okupovaných palestinských územích vládla izraelská vojenská správa, a tak byla solidarita mezi palestinskými islamisty i nacionalisty logicky větší než v arabských zemích. Izrael tak musel vynaložit úsilí, aby obě frakce postavil proti sobě. Dreyfuss zmiňuje, že když v roce 1970 šejch Jásín, vůdce Muslimského bratrstva v pásnu Gazy, požádal izraelské úřady o svolení se založením islamistické organizace, byl ještě

Šejch Jásín byl sice uvězněn už v roce 1989, ale Hamás už měl pevně vybudovanou strukturu, včetně militantního, civilního křídla i exilového vedení. Navíc po debaklu Mossadu při pokusu o likvidaci šéfa exilového vedení Chálida Mišála v Jordánsku musel být Jásín v roce 1997 propuštěn a mohl se vrátit zpět do pásma Gazy. Šejch a řada jeho stoupenců se tak stali zodpovědnými za smrt stovek Izraelců, nejvíce pak v období druhé intifády po roce 2000. Jásín i další vůdcové hnutí byli sice později usmrčeni izraelskými raketami v rámci „mimosoudních cílených likvidací“, avšak Hamás projevil životaschopnost i bez nich.

Taktiku sebevraždných atentátů hnutí postupně omezilo, což souviselo i s jeho

Islamismus je velmi široký pojem a zdaleka ne vždy znamená propojení islámu s terorem. Foto Marek Čejka

který pracoval na izraelském ministerstvu pro náboženské záležitosti v odboru pro pásmo Gazy, zaslechl v osmdesátých letech mnohá varování od tradičních islámských kleriků v Gaze na adresu šejcha Jásína. Dostával od nich zprávy, které Izraelce před ním výslovně varovaly, neboť se jednalo o nebezpečného člověka a další spolupráce s ním by mohla v rozmezí dvaceti až třiceti let vyvolat obrovské problémy. Dnes Cohen jen suše konstatuje: „Klerici měli pravdu.“ Robert Dreyfuss, autor zřejmě nejznámější publikace o spolupráci mezi Západem a islamisty *Ďáblova hra. Jak Spojené státy pomohly pustit z řetězu fundamentální islám* (Devil's Game – How the United States Helped Unleash Fundamental Islam, 2005), cituje ještě otevřenější slova Charlese Freemana, bývalého amerického velvyslance v Saúdské Arábii: „Hamás nastartoval Izrael – byl to projekt izraelské domácí kontrarozvědky Šin Bet, která se domnívala, že to může oslabit OOP.“

Od charity...

Islamismus reagoval do značné míry také na neschopnost sekulárních režimů arabského a muslimského světa, na jejich zkorumpovanost, nezpůsobilost zajistit základní životní potřeby chudších vrstev obyvatel, na prohry arabských režimů ve válkách s Izraelem atd. Islamisté byli čím dál více schopni vytvářet stávajícím sekulárním režimům alternativu a stávali se stále více jejich konkurencí. Tak tomu bylo od sedmdesátých let v Egyptě, Sýrii i jiných částech muslimského světa.

jeho návrh zamítnut. O tři roky později ale svolení dostal a pod dohledem Šin Bet mohl založit organizaci Islámské centrum, které začalo následně spravovat stovky mešit, charitativních institucí a škol. Ještě větší podporu získal šejch Jásín za izraelských pravicových vlád po roce 1977 a za vlády politiků, jako byl Begin či Šamir (naopak izraelská levice se více orientovala na kontakty s OOP). Ne každý v izraelských tajných službách hodnotil tuto podporu jako prozíravou a zvláště odborníci na arabské prostředí před ní varovali.

...k teroru

Tolerance islamistických aktivit či jejich tichá podpora pokračovaly až do vypuknutí první intifády v roce 1987. Právě tehdy se zformovalo samotné hnutí Hamás, které ukázalo svou pravou tvář a projevilo se jako daleko nebezpečnější než Arafátův establishment v OOP. Na počátku devadesátých let pak byl Hamás zcela odstaven od vlivu mírovým procesem z Osla. Izraelská strategie se tak zcela obrátila a OOP (v níž dominoval Fatah) začala být jednoznačně považována za partnery pro mírová jednání.

Za této situace Hamás ještě přitvrdil a rozvinul svou taktiku sebevraždných atentátů v izraelských městech. Jednou z hlavních záminek pro Hamás byl masakr provedený židovským osadníkem Baruchem Goldsteinem v hebronské mešitě v roce 1994. Ten tehdy samopalem postřílel 29 modlících se muslimů a desítky dalších zranil. Hamás tento útok jednoznačně interpretoval jako útok na samotný islám.

zájmem o vstup do palestinské politiky a jeho drtivým vítězstvím v palestinských volbách v roce 2006. Velmi však rozvinulo vývoj lehkých raket odpalovaných z pásma Gazy na izraelské obce v její blízkosti. Raketové ostřelování bylo také jednou ze záminek nedávné izraelské operace *Litě olovo*, která se ukázala jako jedno z nejkrvavějších střetnutí v historii izraelsko-palestinského konfliktu.

Hamás je i dnes Izraelci považován za nepřítele číslo jedna na palestinské scéně. Izrael dokonce dodal zbraně Fatahu pro vnitřní konflikt mezi Fatahem a Hamásem. Ten se rozhořel v posledních letech a vedl mj. k rozdělení Palestiny na „Hamastán“ v pásnu Gazy a „Fatahland“ na Západním břehu. Za této situace se rozhodně nehodí připomínat rozporuplnou politiku tiché podpory radikálních islamistů v sedmdesátých a osmdesátých letech. Podobně tak američtí politici jen neradi vzpomínají na strategii podpory islámských radikálů během studené války. Nasypat si popel na hlavu by přitom mohlo mít i pozitivní účinek: reflexe vlastních chyb Izraelem, Američany i dalšími velmocemi by dodala jejich politice na Blízkém východě na větší důvěryhodnosti a mohla by navíc napomoci vyvarovat se podobných strategických chyb v budoucnu. Autor je právník a politolog, působí v Ústavu mezinárodních vztahů a přednáší mj. na CEVRO Institutu problematiku Blízkého východu.

Další komentář k tématu od Jana Čuříka najdete na www.advojka.cz.

trička **A2** – nová série

objednávka přes **SMS** –
platba **převodem** – expedice
do **týdne**

rychlé – jednoduché – chytré

potisk oranžová barva:

pánská trička		dámská trička	
velikost	kód	velikost	kód
M	POM	S	DOS
L	POL	M	DOM
XL	POXL	L	DOL

potisk bílá barva:

pánská trička		dámská trička	
velikost	kód	velikost	kód
M	PBM	S	DBS
L	PBL	M	DBM
XL	PBXL	L	DBL

290 Kč
cena včetně poštovného

A2 na tělo

vyberte si tričko a jeho kód zašlete spolu
s doručovací adresou v SMS ve tvaru:
**TRICKO KOD JMENO PRIJMENI ULICE CP
MESTO PSC na číslo 903 09 08**

příklad: pánské tričko s oranžovým
potiskem velikosti M má kód POM,
zpráva bude znít:
**TRICKO POM JOZKA LIPNIK NA
ZTRACENCE 5 PRAHA 9 19900**

290 Kč
cena včetně poštovného

série pánských oranžových triček s černým potiskem

pánská trička

velikost	kód
M	PRM
L	PRL
XL	vyprodáno

**limito-
vaná
edice**

souvislosti

REVUE PRO LITERATURU A KULTURU

3

KONTEXT / Durs Grünbein: Můj
babylonský mozek – Tomáš Vítek:
Sedmička a kořeny její posvátnosti –
Alena Dvořáková: Viktoriánské
duchařské historky – Josef Hrdlička:
Hora a proměny; Výstup na Pic Saint-
-Loup – Martin Pokorný: Mi vedi? Ma
bada! – Markéta Luskačová: O smrti,
koních a jiných lidech

ROZHOVOR s Xavierem Galmichem
o jeho monografii Vladimír Holan,
bibliotekář Boha, básni Sníh, mikročtení
a žízni po absolutnu

LITERATURA / Básně Jonáše Hájka,
Jakuba Řeháka, Liāny Langy, Eugeniusze
Tkaczyszyna-Dyckého, Güntera Eicha
a Igora Cholina, povídka Jevgenije
Charitonova a studie Miroslava
Olšovského

ŠTĚPÁN ZAVŘEL / Marina Tonzig:
Příběh „kejklíře“ Š. Zavřela – Rozhovor
Tomáše Míky se Š. Zavřelem –
Š. Zavřel: Jak vzniká knížka –
Rozhovor s Otakarem Božejovským
o nakladatelství Bohem Press – Tři
desítky vzpomínek na Š. Zavřela

& recenze a drobné texty **POD ČAROU**

Grünbein / Vítek
Pokorný / Dvořáková
Galmiche / Cholin
Luskačová / Řehák
Charitonov / Olšovský
Zavřel / Božejovský

Objednávky, předplatné i starší čísla na internetu
nebo na adrese redakce: Souvislosti, Pod Strojírnami 10,
190 00 Praha 9, tel.: 605 530 809, souvislosti@seznam.cz

www.souvislosti.cz

Galerie hlavního města Prahy
Josef Bolf – Ty nejsi Ty, Ty jsi já
27 11 (2009) – 21 02 (2010)
Staroměstská radnice (2. patro)
Staroměstské náměstí 1 (Praha 1)
Otevřeno denně (mimo pondělí)
10 – 18 hodin

design SUPERMARKET

prodejní festival současného designu
10. - 13. 12. 2009
Perlová 5, Praha 1
www.designsupermarket.cz

organizátoři:

tai.lab
Fresh Films

za podpory

PRAHA
PRAHA
PRAHA
PRAHA

PRAHA

partneři:

Prague

Výstavní akademie architektury a designu
Academy of Architecture and Design Prague

BU2®

Široce sledovaný pokus několika lidí obsadit 12. září 2009 prázdný dům v Apolinářské ulici v Praze 2 má dohru. Proti rozsudkům zrychleného soudního řízení, které proběhlo na základě policejních instrukcí hned 14. a 15. září, se squateri odvolali. Dosáhli tím řádného soudu, kde se nyní střetávají naprosto rozdílné světonázory.

**MARTA HARASIMOWICZ
ONDŘEJ SLAČÁLEK**

Před budovou soudu pro Prahu 2 je rozmístěno několik malých maket domečků z kartonu, v nichž bystré oko rozezná i bývalý pražský squat Milada a nedávno na den obsazený dům v Apolinářské ulici. Vedle nich je transparent: Nikdy nebudeme otroky vašeho systému. K tomu znějí rytmické údery paličkami do bubnu. Proces se squaterky může začít.

Uvnitř je nálada mnohem studenější. Proti rozsudkům zrychleného soudního řízení se odsouzení odvolali. Neučinili tak kvůli trestům veřejné prospěšných prací nebo v některých případech vcelku krátkých podmínečných trestů (které ale, proměněné ve škraloupky v trestním rejstříku, mohou se životy mladých lidí pěkně zamávat). Soudní síň se stala v jistém smyslu bojištěm idejí, prostorem pro obhajobu squaterských myšlenek – jakkoli se jednalo o bojiště vnucené tlakem společnosti a bojiště, které lidem nutí cizí zbraně. Spreje, kartony a bubínky nahradilo ohýbání paragrafů a cvičení v rétorice.

Uvidíme za pár let

„Jsem nevinná. Mé konání nebylo pro společnost nebezpečné, naopak bylo ve veřejném zájmu,“ říká tmavovlasá studentka politologie. Soudce se chvíli snaží rozporovat její tvrzení otázkami, co rozumí termínem společnost a zda do ní zahrnuje i majitele objektu. Squateri a jejich obhájci, Pavel Uhl a Pavel Čížinský, mohou ovšem poukázat na to, že až obsazovací akce vedla k tomu, že se majitel začal o dům ne sice starat, ale aspoň strhl omítku (ta byla vlivem jeho předchozí ignorace v katastrofálním stavu a mohla každou chvíli začít padat na chodce). Proto může squaterka dodat: „Žádná škoda nevznikla, spíš naopak.“

Soudce používá místy ironický tón. Kupříkladu když začne jednoho z obviněných zkoušet z definice squatingu. „Jde o to oživit prázdný dům tím, že se z něj udělá zázemí pro lidi, kteří nemají kde bydlet, a pro kulturní aktivity,“ odpovídá mu vysoký ramenatý blondák. „Žijeme v době, kdy každý spěchá. Na některé problémy je potřeba reagovat dupnutím, jinak si jich nikdo nevšimne,“ podotýká drobnější středoškolačka. Soudce na to reaguje dotazem, zda dívka skutečně nadřazuje své sociální citění své osobě a svému pohodlí. Po kladné odpovědi ještě poznamená, že se uvidí, zda bude mít obviněná stejné názory i za pár let...

Po výslechu obviněných měl zaznít pohled poškozených. Pracovnice firmy, která dům v Apolinářské spravuje, ale situaci natolik podcenila, že si ani neobstarala potřebné plné moci. Z poškozené se stala pouhou svědkyní – svědkyní, která nicméně vypovídala o věcech, jež squaterky eminentně zajímají. Krajně podezřelá firma, jež dům v Apolinářské vlastní a spravuje, chce budovu pravděpodobně nechat spadnout. S lukrativní parcelou pár desítek metrů od Karlova náměstí se kšeftuje snáz než s památkově chráněným objektem.

Jak vyslýchat policajta

Není potom divu, že pochopení pro squaterkou akci vyjádřila zástupkyně Národního

památkového ústavu Jana Růžičková. I podle ní chtěl majitel budovu bývalého sanatoria nechat zbořit a záměrně ji poškozoval. Akce squaterů, která se dostala do rozporu se zákony, tak možná přispěje k objasnění skutečně protispolečenského jednání. Alespoň budou-li mít další představitelé státu jiný přístup než soudce z Prahy 2.

Představitelka „poškozených“ mohla klidně vystupovat v propagačním videu squaterů jako příklad majitele, který se o svůj majetek z postranních důvodů nestará. Podobně využitelní by byli dva vyslýchaní vysocí důstojníci policie. Jelikož obžalovaní mají rovněž právo klást otázky, změnily se tu tak trochu role – viděli jsme tu policejní představitele vyslýchané squaterkami a squaterky kvůli nepřiměřené brutalitě. Policisté se co chvíli ohlíželi na obžalované, kteří jim kladli sebevědomým hlasem otázky. „Na tohle pan plukovník není zvyklý,“ šeptá v jedné takové situaci jeden z diváků sedící v síni vedle nás, zkušený právník. Policejní velitelé si ovšem stáli na svém, z jejich výpovědi jsme se mimo jiné dozvěděli, že policie nepovažovala demonstraci na podporu squaterů, proti níž zasáhla, za „shromáždění občanů“, a proto prý neporušila shromažďovací zákon. O tom, s jakým společenským fenoménem se policie setkává (a jaký zákon na něj má potažmo aplikovat), zdá se, nerozhodují vlastnosti tohoto fenoménu, ale počet hvězdiček na uniformě příslušného policisty.

Co se v letošní sezoně nepovedlo

Po vyslechnutí policistů bylo pokračování odročeno na 7. ledna. Soud přesunutý na začátek dalšího roku znamenal symbolický konec jedné squaterské „sezony“. Představal dozvuk vlny aktivismu, kterou započalo

násilné vyklizení vily Milada v posledním dnu měsíce června. Squaterům a jejich příznivcům se podařilo během té doby upozornit nejen na sebe, ale především na problém prázdných a chátrajících domů, o nichž se teď jedná před soudem a píše i v Lidových novinách. Co se jim naopak nepovedlo?

Za obět mediálním zkratkám padl zejména sociální význam squatingu – to, že je reakcí nejen na bytovou nouzi a nedostatek prostoru pro alternativní kulturu, ale také na primát soukromého vlastnictví nad kteroukoli jinou hodnotou. Svůj prostor squateri legitimizují především poukazem na hodnotu, kterou společnosti přinášejí pěstováním kulturní odlišnosti. Spíše tak zaniká, že squaterská alternativa není jen tolerovaná jinakost, ale výzva a zpochybnění hodnoty společnosti.

To se projevilo i v praxi. Squateri s rozpakami přijímali ministrem Kocábem zprostředkovaný prostor v Truhlářské ulici a záhy si uvědomili, že jej získali od jednoho z těch, proti nimž squatingem bojují. Mezi předsevzetí, které si v té době dávali, bylo, že vytvoří nejen jakousi „výkladní skříň“ squaterské kultury, místo otevřené a schopné inspirovat, ale že budou také „vší v kožiše“, prostorem pro aktivitu, která pořádně znepříjemní život developerům a radničnímu panstvu a podá aktivistickou ruku sousedům. To se nepodařilo, černorudí barbari centrem netrášili. Výjimkou zůstala situace, kdy v bezprostředním sousedství jejich nového působiště, v ulici Soukenické, došlo k tragické smrti čtyř dělníků v sutinách domu, o nějž se předtím majitel dlouhodobě nestaral a jednu dobu jej rovněž nechal prázdný chátrat. Pietní akce, již squateri uspořádali na počátku listopadu, se zúčastnila řada jejich sousedů, kteří

ocenili i připevnění do it yourself pamětní desky na ruiny domu. „Když jste se sem stěhovali, podepsala jsem tak jako ostatní proti vám petici, bála jsem se, co bude,“ řekla pak squaterům nad čajem jedna jejich sousedka, která se nejen účastnila demonstrace, ale přijala poté i pozvání do jejich infocentra. „Pak jsem se ale byla podívat na vaši výstavu a viděla jsem, že na vás není nic hrozného.“ Úspěch, který třeba mohl být větší, kdyby squateri a jejich podporovatelé dokázali soustavněji šlapat na paty různým spekulantům a radním.

Přizpůsobit, nebo přiskrtit?

Situace squaterů půl roku po vyklizení Milady je příznačná i pro jiné okrajové kulturní a politické proudy. Buď se přizpůsobí, nebo narazí na tvrdou zeď nepochopení a povýšenosti, jejichž kombinace vede k represí, jak to plasticky ukázal soudce pro Prahu 2. I squateri dostali nabídku zařadit se, dokonce spojenou s dočasnou adresou v Praze 1. Zkusili ji přijmout a uchovat si zároveň svou odlišnou, podvratnou identitu.

Výsledky jsou prozatím rozpačité. Na jedné straně kulturní centrum poblíž náměstí Republiky, na straně druhé neúspěch v úsilí získat širší podporu a vytvořit nový squat. Vlastně můžeme v jiném kontextu zopakovat slova pana soudce – uvidíme za pár let, zda se tlaku společnosti podařilo přitlačit squaterky ke zdi, anebo zda se jim podaří něčím překvapit.

Ondřej Slačálek je politolog.

Marta Harasimowicz je spolupracovnice redakce.

Soud přesunutý na začátek dalšího roku znamenal symbolický konec jedné squaterské „sezony“. Foto Jan Červeňák

Válka proti levičákům

Reportáž z Izraele o pravicových neziskových organizacích

V souvislosti s izraelsko-palestinským konfliktem se často mluví o roli nevládních a mezinárodních organizací, které bojují za práva Palestinců a monitorují jejich porušování. Už méně se ví o tom, že podobné spolky fungují i na druhé straně barikády. Také osadníci a další radikální sionisté totiž potřebují aktivisty chodící na demonstrace, právníky a psavé příspěvatele do internetových diskusí.

BŘETISLAV TUREČEK

Sedmapadesátiletý zaměstnanec obchodu s hudebními nosiči Eli Barak už léta s oblibou telefonuje do rozhlasových posluchačských debat. Co mu síly stačí, argumentuje, ba se i hádá s osadníky z okupovaných území a dalšími zastánci pravicových a protiarabských názorů.

I židovští osadníci a radikální sionisté mají své aktivisty

Před časem ale tento židovský levicový aktivista z Tel Avivu tvrdě narazil. „Jistý Nisim Cohen v únoru 2008 zavolal do rádia a v živém vysílání vyzval k vyexpedování izraelské levice do zajateckého tábora Guantánamo,“ vzpomíná na začátek trablů Eli Barak.

On sám vzápětí zatelefonoval rovněž a Cohen v odvetě označil za příživníka odmítajícího pracovat, který ani nesloužil v armádě. Barak si totiž z jiné debaty pamatoval, jak sám Cohen vykládal, že na vojně nebyl a místo ní studoval židovskou náboženskou školu.

Jenže ačkoli Cohen žije v baště ultraortodoxních Židů Bnei Brak, ve skutečnosti na vojně byl a na rozdíl od mnoha svých fundamentalistických souvěrců i pracuje. Baraka zažaloval a za urážku na cti mu soud minulý měsíc přiřkl odškodné 40 tisíc šekelů, tedy 185 tisíc korun.

Posluchači rozhlasu si v Izraeli nadávají v éteru naprosto běžně a toto je první známý případ, kdy byl kvůli tomu někdo odsouzen. Případ ale také jasně ukázal právě zmíně-

nou sílu, o které se na Západě moc neví – pravicové nevládní organizace.

Policie šikanuje Židy

Za vojáka-nevojáka Nisima Cohena podala na Baraka žalobu Organizace za lidská práva v Judeji a Samaři. Jde o jednu z nejagilnějších skupin bojujících za zájmy židovských osadníků. Soud kvůli Barakovu telefonátu je spíš groteskní částí jejich aktivit. Mnohem více se Organizace za lidská práva v Judeji a Samaři zabývá údajnou šikanou, které jsou prý vystaveni osadníci na okupovaných územích, a to ze strany místních arabských obyvatel i ze strany izraelských úřadů.

Organizace například před časem zveřejnila obsáhlou zprávu, podle které izraelská policie perzekvuje na Západním břehu Jordánu (osadníci této oblasti neřeknou jinak než Judea a Samař) tamní židovské obyvatele. Daleko častěji prý vyšetřuje a obviňuje Židy z těchto území než ze samotného Izraele. Ze statistik také vyplývá, že na Západním břehu připadá na jednoho izraelského policistu 241 Židů, zatímco třeba v izraelském městě Netanja má jeden policista „na starost“ 1045 židovských obyvatel.

problém přesně opačně – rozpínají jsou Palestinci.

Například před měsícem proto právníci Regavim vyzvali izraelský Nejvyšší soud, aby nařídil stržení téměř dokončeného fotbalového stadionu v palestinském městě al-Bira u Rámalláhu. Vybudování areálu zaplatila Mezinárodní fotbalová federace FIFA, Německo a Francie a stavební povolení získal už v roce 1981.

Izraelská okupační správa už nařídila okamžité zastavení veškerých dokončovacích prací. A proč organizaci Regavim fotbalový svatojánek vadí? Ze dvou důvodů. Jednak je na té části okupovaných území, která jsou stále pod úplnou kontrolou Izraele, a nikoli palestinské samosprávy. A jednak prý hrozí, že „deset tisíc rozvášněných Palestinců po zápa-se obrátí svůj hněv nebo euforii proti přilehlé osadě Psagot“.

Evropská finanční diverze

Pravicové nevládní skupiny se však neomezují pouze na teritorium Izraele a Palestiny. Tak jako kritici Izraele poukazují na vliv proizraelských lobbistických skupin (zejména) v USA, tábor radikálních sionistů si všímá podpory, kterou Palestincům a izraelské levici poskytují (především) evropské organizace a dokonce i některé vlády.

„Tato často skrytá podpora pokrývá například platby za novinové inzeráty, pořádání konferencí a brožury. Jde také na platy advokátů v desítkách případů projednávaných Nejvyšším soudem ohledně bezpečnostní bariéry a zacházení s palestinskými teroristy,“ tvrdí Gerald Steinberg, ředitel izraelské organizace NGO Monitor. Jak dodává, to, co je označováno jako „nevládní organizace“ a součást izraelské „občanské společnosti“, je prý ve skutečnosti prodloužená ruka evropských vlád s protizraelskou agendou. NGO Monitor zmiňuje hlavně Švédsko a „dalších 15 vlád (včetně Norska a Švýcarska), ale také Evropskou komisi“. Celkem prý podporují přes padesát levicových skupin v Izraeli.

Profesor Steinberg kritizuje i to, že „pro-palestinské“ organizace jako B'celem či Lékaři za lidská práva – Izrael prý evropskou finanční podporu nikde nevykazují. Přes všeobjímající název „NGO Monitor“ ale Steinberg nekritizuje srovnatelné prohřešky u svých ideových soupeřů – aktivistů bojujících proti vzniku palestinského státu a prosazujících pokračování okupace.

Nezapomeňte na tisk!

I největší pravicoví radikálové už také pochopili, že často tahají za kratší konec provazu proto, že ignorují média. Pro novináře může být dokonce nebezpečné navštívit například některé „outposty“, tedy divoká osadnická ležení mladých židovských extremistů, která neuznává dokonce ani izraelská vláda.

Nedávno ale střesní osadnická organizace uspořádala zájezd do ilegálních osad pro zahraniční zpravodaje. „Jednak nemáme co skrývat a jednak i lidé v Judeji a Samaři mají svá lidská práva,“ shrnula tehdy důvod pro zorganizování cesty mluvčí tří set tisíc osadníků na Západním břehu Aliza Herbstová. Osadníci, které jsem oslovil, viděli své hlavní právo jednoznačně: i Západní břeh Jordánu je podle nich součástí Izraele, tedy jejich legitimním domovem.

Autor je blízkovýchodní zpravodaj Českého rozhlasu.

napětí

Souboj o nedávnou českou historii a způsob jejího výkladu pokračuje. Dne 17. listopadu začal Stanislav Penc sbírat podpisy pod petici, v níž žádá Radu Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR) o odvolání současného ředitele Pavla Žáčka. Dokument poukazuje na neprofesionální práci ÚSTR a manažerská selhání, jejichž posledním projevem je prý anonce knihy vydané k 20. výročí vzniku Občanského fóra, v níž byl otištěn dokument StB, který podle zprávy ÚSTR „umožňuje identifikaci jednoho z důležitých informačních zdrojů totalitní moci o rané fázi vývoje Občanského fóra“. V denním tisku byl ještě před vydáním knihy za tento zdroj označen výtvarník a někdejší blízký spolupracovník Václava Havla Joska Skalník. Petici podepsal mimo jiné Václav Havel, Vladimír Hanzel, John Bok, Ondřej Liška či Petra Procházková. Média přinesla vzápětí informace o protipetici na Žáčkovu podporu, kterou podepsal Jan Ruml, Alexandr Vondra, Jiří Křížan, Jaromír Štětina či Martin Mejstřík. Protipetice se vyslovuje proti „neuváženým pokusům“ o „zpochybňování práce a výstupů“ ÚSTR. Rada na konci listopadu ředitele neodvolala.

Česká komora architektů (ČKA) vyzvala 3. prosince vládu, aby doplnila protikorupční balíček a zadávala veřejné zakázky prostřednictvím architektonických soutěží. ČKA již před několika měsíci oslovila politické strany a požádala je, aby odstranily lehkovážné nakládání s penězi a stále sílící podezření o velmi rozsáhlém koruptivním chování. Na tuto výzvu komoře sice písemně odpověděli předsedové tří politických stran, ale jinak se nic zvláštního nestalo. Komora zatím zpronesla statistiku soutěží u nás a zjistila, že v ČR proběhlo v roce 2008 pouhých deset architektonických soutěží, přičemž jen ze tří z nich by mohla vzejít veřejná zakázka.

Aktivisté Greenpeace přivezli bourací jeřáb před ministerstvo průmyslu a obchodu a pokusili se o symbolickou demolici budovy. Chtěli tak upozornit na osud dvou tisíc obyvatel Horního Jiřetína a Černic na Litvínovsku, jejichž domovy by padly za oběť prolomení „limitů těžby“ hnědého uhlí, které vláda připravuje. Ministr Vladimír Tošovský se na demonstranty přišel podívat, prohlásil, že „limity jsou nesystémovým krokem“ a „uhlí tam je a my ho potřebujeme“. Aktivisty vyzval, aby mu vysvětlili, čím budou tři miliony lidí topit, a pokusil se je na místě zkoušet z vládní energetické koncepce. Jan Rovenský z Greenpeace kontrolou poukazy na to, že ministerstvo hájí zájmy Pavla Tykače a lidí z firmy Czech Coal, a obviněním ministra z toho, že nezná nebo úmyslně překrucuje horní zákon, když tvrdí, že se lidé v Horním Jiřetíně nemusí bát pohružek vyvlastněním. –fp–

Slova proti tmě

Nejlepší román Amose Oze

Amos Oz byl ke spisovatelství předurčen. Slova v podobě psaní i čtení ovládala život jeho rodiny vlastně odjakživa. Kronika této rodiny je zároveň kronikou mladého státu Izrael.

LUKÁŠ RYCHETSKÝ

„Na tom, co mě obklopovalo, nezáleželo. Všechno to, na čem záleželo, se skládalo ze slov,“ píše Amos Oz a ve zkratce tak ukazuje nejen charakter ryze intelektuální rodiny, z níž pochází, ale i obecně platný přístup jedné židovské a později izraelské generace k realitě vůbec. Skutečnost v knihách je skutečnější než dění venku za okny, život dlí v knihách, případně dlouhých intelektuálních promluvách, ale nikdy v prostém, jednoduchém a praktickém, ale i nudném přežívání. Jde o svět, v němž se kočkám dávají jména Schopenhauer a Chopin. Tradiční židovská víra ve vzdělanost je snad až samospasitelná a může chránit před nebezpečím, které k Židům přicházelo vždy od nežidovské většiny; funguje i v případě rodiny Klausnerů, z níž Oz pochází. Lze říci, že své místo měla vždy jak u ortodoxních Židů v podobě talmudistických debat,

jen život autora, ale o kroniku rodiny, jež sahá do dob, kdy chlapec ještě nebyl na světě. Osudy svých předků líčí s bravurou a citem malíře, jenž má výjimečně dobré oči po matce a britský intelekt po otci. Trochu to může připomínat rodinné romány Isaaka Bashevisa Singera, s tím rozdílem, že tato kniha se skutečnosti drží takřka vědeckým způsobem, a kde nepomůže paměť dědečků a tet, tam se sahá po přímých pramenech, které jsou citovány a na něž je nezřídka odkazováno. Autorovi se tak podařilo zachovat paměť svou, ale i paměť rodičů a prarodičů, paměť dějin.

Přidatky v podobě líčení historie sionistického hnutí nebo moderní hebrejské literatury jen dokreslují obraz, v němž se velké dějiny ukazují na příkladu rodiny, která nikdy nestála zcela mimo dění a vždy plodila myslitele, schopné pohnout dějinami. Oz je jen dalším

slyšeli. Svou roli hraje i zdůraznění, opakují se tu především věci pro příběh kruciální. Ani nepozornému čtenáři nemůže uniknout, co chtěl autor říci především.

Oz se svěruje i s tím, jak se mu psaní tohoto románu vzpírá, a jak často sám neví, kam vlastně v posledku povede. Ukazuje tak tvář spisovatele, o níž se v dílech jiných dozvídáme málokdy. V obnažení vlastní nejistoty pak nalézá jistotu k pokračování.

Pokud z českých překladů Ozových esejů (*Jak vyléčit fanatiku*, Paseka 2006, a *Mír, láska a kompromis*, 1996) nemusí být vždy úplně jasné, jaká genealogie jej vedla k velmi tvrdé kritice politiky státu Izrael, tak zde se vše až plasticky a na konkrétních zážitcích ozřejmí. Třeba když vyprávěč vzpomíná na svůj rozchod s jestřábí politikou při poslechu projevu Menachema Begina nebo když líčí svůj

Amos Oz je dokonalým příkladem úsloví, jež říká, že k psaní vede především čtení.

tak u těch, kteří se víře odrodili a žili v akademickém prostředí.

Splněný úkol?

Oz se narodil do rodiny, která v něm lásku ke čtení vysloveně pěstovala, číst se naučil už v pěti letech a přeplněné knihovny, stejně jako nikdy nekončící hovory o politice a umění tvořily hranice jeho existence („Byl jsem dítě posedlé slovy.“). Dle vlastních slov byl vězněm „ve svěrací kazajce otcových knih“. Otec byl nedoceněný literární vědec, pro nějž byla slova obsesí, neustále musel vysvětlovat jejich původ. Matka, skvělá vyprávěčka fantastních příběhů, se v temnotě vnitřního světa a vlastních, nikdy přesně nepojmenovaných smutků ztratila, když synovi bylo dvanáct let, a spáchala sebevraždu. Oz byl celé dětství doslova postrkován k roli, v níž by naplnil nesplněné sny obou rodičů: umělecké ambice matky a vědecké snahy otce. Snad právě proto tvoří značnou část jeho díla nejen próza (která je ovšem s realitou vždy nerozlučně spojena), ale i eseje, jež se z většiny točí kolem izraelsko-palestinského konfliktu. V Izraeli je Oz často vysmívaným hlasem míru a humanity.

Příběh o lásce a tmě (z roku 2003) je autobiografický román, který obě polohy zdařile spojuje. Nejde přitom o vyprávění zahrnující

v řadě rabínů a vědců – a dnes je zřejmě tím nejdůležitějším. Možná tak splnil úkol rodiny, zároveň se ale vzdálil jejímu myšlení, když se už v jinošském věku oprostil od revizionistické, sionistické víry a stal se levičkem a humanistou. Popřel takřka vše, v čem spočívala jestřábí výchova. Našel svůj revizionismus, jehož symbolem je levicový kibuc, do kterého utekl krátce po smrti matky. Onen kibuc byl opak intelektuálního prostředí nesmiřitelně pravicového příbuzenstva, jež mělo pro snílky, kteří Izrael budují na polích vlastníma rukama, jen slova výsměchu.

Budu to vyprávět ještě jednou

Ozovi se podařilo navíc zachovat kouzlo příběhů, které člověk nečte, ale s chutí poslouchá. Ať už jde o jeho vlastní historky, nebo ty, které zachytil v podobě vyprávění své tety, vždy mají charakter mluveného slova, ale přitom dodržují odlišnost stylů a jsou snadno rozeznatelné. Přesto fungují společně. Mnohé věci se několikrát opakují, což jistě nebude chyba redakce, ale záměr; dodává to textu kouzlo, jež by slušelo nějaké novodobé Šeherazádě. Připomíná vyprávění starších lidí, kteří se často opakují, ale i tak, nebo snad právě proto nás donutí poslouchat se zájmem i to, co už jsme jednou nebo dokonce mnohokrát

život v kibucu. Ozova politická činnost v hnutí Šalom achšav (Mír nyní) je pak jen nutným vyústěním života spisovatele, který se snaží oživit původní lidské ideály sionismu, které upadly kvůli krvavému boji Palestinců s Židy dávno v zapomnění.

Poměrně polopatický až banální název knihy dobře koresponduje s jejím obsahem. Láska tu jde vždy ruku v ruce s tmou, jež je symbolem pro neporozumění a neznalost druhých, často přitom těch, k nimž máme nejbližší. Samotná láska tak nestačí k tomu, abychom dokázali druhého plně poznat a pomoci mu v jeho neštěstí. Temnota je osudem matky, která se postupně ztrácí v mlčení a stínu, přestává vyprávět a nakonec ve smrti mizí úplně.

Oz je dokonalým příkladem úsloví, jež říká, že k psaní vede především čtení, a *Příběh o lásce a tmě* je důkazem toho, že jeho vlastní psaní si čtenáře opravdu zaslouží.

Amos Oz: Příběh o lásce a tmě. Přeložil Michael Žantovský, Paseka, Praha 2009, 469 stran.

Předplaťte si

během několika vteřin!

objednávka přes SMS platba převodem

Jak postupovat: kód zvoleného tarifu předplatného zašlete v SMS ve tvaru:
ADVA KOD JMENO PRIJMENI ULICE CP MESTO PSC EMAIL na číslo: 903 09 08

Obratem obdržíte potvrzující SMS s informací o platbě převodem.

Příklad: tarif „standard-student“ má kód STS, zpráva tedy bude znít:
ADVA STS JOZKA LIPNIK NA ZTRACENCE S PRAHA 1 11000 JOZKA@LIPNIK.CZ

DALŠÍ MOŽNOSTI OBJEDNÁNÍ:

internet
www.advojka.cz

e-mail
send@send.cz

telefon
225 985 225 (fax: 225 341 425)

písemně
vystříhnete kupon na s. 2 a zašlete na adresu:
SEND, Předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4

tarify předplatného na s. 2

Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND. Provozovatelem SMS systému je Agmo cz, s.r.o, cena SMS je 8 Kč vč. DPH, tel.: 234 718 555, e-mail: distribuce@advokajka.cz
Předplatné pro Slovenskou republiku zajišťuje Mediaprint Kapa – Pressegrossro, a.s. Bratislava, e-mail: predplatne@abompkapa.sk, bezplatná linka: 0800 188 826. Cena jednoho předplaceného výtisku 2,30 €

MONSTRKABARET FREDA BRUNOLDA UVÁDÍ
HOVORY Z REZIDENCE
SCHLECHTFREUND

eskalátor

Nesu si takhle pozvolna břich pražskou Karlovou ulicí, a tu vám ve výloze knihupectví (naproti útulné masné s bufetem) zahlédnu jméno své oblíbené recenzentky, Elišky F. Juříkové, bohemistky, ročník 1982, která psávala (převážně do Hosta) pěkně, ostře, poučeně o nových knihách českých spisovatelů. Dokonce jsem si kdysi dovolil tehdejší redakci A2 doporučit, aby Hostu autorku přetáhla a směřovala ji, děvče slibné, k ještě kritičtějšímu psaní. Prý tenkrát odpověděla, že možná později. A teď vidím za výlohou na obálce jisté knihy, že to je jeden z pseudonymů Pavla Janouška, bohemisty, ročník 1956. Člověka, který pro Tvar vytvářel bodrého mudrlanta Aloise Burdu, mně tolik odporného, i s tou směsí nářečí. Burda, takové vemenó! A ona to je zároveň Eliška. Inu, klobouk dolů. Lidé by si měli častěji vybírat za alter ego velmi mladé dívky (třeba i jiných národností). Pozvedává to úroveň tak nějak všeho.

J. Obruč

Letošní vyhlášení vítěze jubilejního ročníku Ceny Jindřicha Chalupského vyvolalo trochu rozruch. Nejen proto, že se ho neočekávaně zúčastnili kromě bývalého prezidenta také Lou Reed a Suzanne Vega. Jan H. Vitvar (Respekt) označil nominované projekty za „překomplikované, unavené, do sebe uzavřené“, a ten

vítězný, Jiřího Skály, zejména („proč s tím Skála vůbec chodí před lidi“). A dodal, že celá cena je v krizi. Následnou diskusi (www.lidovky.cz) pak Petr Fischer (Česká televize) uzavřel konstatováním, že Skála vyhrál oprávněně, „protože se zabývá otázkou komunikace, včetně komunikace se sebou, která je, zdá se, klíčem k vyhlášené krizi Ceny Jindřicha Chalupského“. Sám Skála mezitím svou vítěznou instalaci na protest proti tomu, že mu ji kvůli požárním předpisům hodlali přemístit, zrušil, takže jeho fiktivní sci-fi dopis, který „lze vnímat i jako projev rozervaného bohéma“ (www.e15.cz), leží spolu s dalšími věcmi za rohem v koutě. Což se, jak jinak, „stává součástí umělcova projektu“ (doxprague.org).

L. Dolanová

Pracovat zadarmo nebo dostávat finanční ohodnocení, které ani vzdáleně neodpovídá vzdělání, praxi, kvalitě a produktivitě práce, je pro lidi z kulturní oblasti rutinní praxe. Čím dál častěji se setkávám i s těmi, kteří mají přes práci na plný úvazek vážné existenční potíže. Kolik takových zaměstnanců nebo lidí na volné noze myslí na nemoc, na stáří a další (ne)nadálé životní události a spoří na důchod, platí si pojistky – z čeho? O pozici outsidera v soutěži o hypotéku ani nemluvě. Někteří situaci řeší druhým povoláním. Jenže jak dlouho se dá bez újmy na zdraví pracovat na 1,5 až 2 úvazky? Nehledě na pocit osobní důstojnosti, na společenské ocenění, kariérní růst, motivaci a další oblíbené manažerské

a „ejčarové“ položky. A bude hůř: od ledna kvůli „úspornému“ balíčku život podrazí a premiér Fischer nevyklučuje další růst daňového zatížení.

J. Bohutínská

Hlavní město Praha v současnosti otevřelo k připomínkám koncept nového územního plánu. S podněty se přihlásilo několik nevládních organizací i jednotlivců, kteří museli během měsíce (do 8. 12.) nastudovat složité podklady, zformulovat stanovisko a nashromáždit nejméně 200 podpisů, aby byly do připomínkového řízení vůbec zapojeny. Jak si úlohu veřejnosti magistrát doopravdy představuje, ukázal tím, že neposlal žádného radního na veřejné projednávání konceptu. A zároveň pražské zastupitelstvo projednalo změny územního plánu stávajícího. Na jednání 27. 11. zastupitelé odmítli udělit slovo přítomným občanským iniciativám a celoměstsky významné změny územního plánu včetně zástavby Trojmezí, rozšíření dáblické skládky a výstavby nové dráhy Letiště Ruzyně dokonce posunuli do dalšího projednání. Pár opozičních zastupitelů poukázalo na to, že návrh těchto změn postrádá odůvodnění a že hlasování probíhá tak překotně, že vlastně mnozí nevědí, pro co hlasují.

F. Pospíšil

Portál české literatury (czechlit.cz) byl obrozen. Hlavně graficky. Pokud jste o něm dosud neslyšeli, nejste sami. Nicméně ho několik let

provozovalo ministerstvo kultury a teď ho přesunulo pod Institut umění. Je „primárně určen k propagaci české literatury v zahraničí prostřednictvím poskytování informací“. Čím chtějí staronoví redaktori webu zaujmout? Anotací knihy, profilem autora, ukázkou z díla, pozvánkou na autogramiádu. Teď už i anglicky. Doporučil bych jim více zapracovat na rešerších v českém a zahraničním tisku (i elektronickém), zájemce o českou literaturu by si tu pak mohl přečíst recenze, širší profily autorů nebo rozhovory. Inspirovat se lze na complete-review.com nebo rumunském blogu The Observer Translation Project. Zatím jsou texty na Portálu plné typografických chyb a o tom, že na webu se dá odkazovat, zřejmě nikdo nic neslyšel. A ta aktualizovaná grafika je taky předpotopní.

J. G. Růžicka

Báječná jízda pražského výboru pro kulturu a volný čas pokračuje. Na zasedání 25. 11. výbori konečně vybrali a doporučili příjemce víceletých grantů. Ale je v tom hák. „Výbor ukládá odboru kultury a památkové péče, aby zapracoval do smluv u víceletých grantů možnost snížení víceletého grantu v návaznosti na schválený rozpočet města daného roku.“ Geniální. Dáme vám tolik peněz, ale možná ne. Dlouholeté granty byly zavedeny proto, aby umožnily vybraným kvalitním subjektům dost času na umělecký růst i na ekonomickou stabilizaci. Toto je výsměch.

K. Brávek